

Lars Levi Læstadius's

Kirke-postille

En samling predikener over aarets sør- og festdags-evangelier

(Annet oplag med tillegg)

Oversatt fra kvænsk

av

A. Brune

Ingen kan legge en annen
grunnvoll, enn den som er
lagt, det er Jesus Kristus.

1 Kor. 3, 11.

Narvik.
Narviks Bokhandels Forlag
1933

Narvik
Arbeiderpartiets Trykkeri
1933

Fortale

til den eldre kvænske postille.

I vaar tid begynte prost Læstadius aa virke, først i Torneå Lappmark, paa samme maate som døperen Johannes i Judæas ørken. Han begynte med lovpredikener aa vekke de sikre syndere, idet han efter folkets talesett stillet deres synder frem for deres øine; tilmed viser han i sine predikener, at et saadant levnet fører til fortapelse i helvede, om der ikke skjer hjertets og sinnets forandring, gjennem omvendelse, anger og levende tro paa den Herre Kristus.

Denne lære virket først hat hos den største del av folket i Lappmarken og i Pajala menighet; ja ogsaa paa Finnlands og Torneå strender fikk de øresting av Læstadius's røst. Og det var intet under at saadanne folk fikk gallsyke; for alle hoerer, tyver, drankere, brennevinshandlere og slaastere stolte paa Guds naade, uten omvendelse. Just derfor taaler de ikke, og vil ikke høre omvendelses-predikener. Brennevinshandlerne sa først i Karesuando menighet, at «skal der predikes slik, saa blir kirken tom;» men da der var prediket i to aar, saa kom der folk sammen ogsaa fra andre sogn, saa de fikk ikke plass i kirken. For alle de som Gud ved sitt ord og sin aand opvakte, de kjente kraft av, og blev opplyste ved prost Læstadius's lære og predikener, om de enn ikke er talte med utsmykkede ord. Just derfor blir de av naturen dydige mennesker vrede, baade storkarer og bønder, naar der i de etterfølgende predikener, overensstemmende med skriften, kreves ny fødsel ogsaa hos dem, «enda den allerede skulde ha foregaatt, da de var barn, i daapen». Videre blir det vist at egen rettferdighet ikke duer til salighetsgrunn. Dette taaler ikke den dydige verden, som stoler paa sin ærlighet. Dette var jo den største aarsak til at verdens herrer og brennevinshandlere klaged

paa ham, og just derfor fikk Læstadius bitre fiender, naar han ikke gikk av veien for verdens herrer, eller for sorgløse prester. — Merk herav, leser, at han er blitt forfulgt, likesom alle rettferdighetens predikanter er blitt forfulgte, og vaar Herre Jesus priser alle dem salige, som forfølges for rettferdighets skyld. Herom visste han allerede aa tale til mig, den gang da ennu ikke mange kjente til den paafølgende forandring, nemlig om at der følger følgelse med. For et falskt parti kan opstaav ved siden av det rette, saaledes som det ogsaa skjedde i Kautokeino, hvorfor biskoperne i Norge, med stor iver, vilde give Læstadius skylden. Men det var ikke Læstadius's skyld; for han hadde ikke paa den tid saadanne menn som han kunde ha sendt til Kautokeino, i rette tid, mens det ennu kunde ha latet sig rette paa. Mig sendte han og satte mig til aa holde skole i Jukkasjærvi og Gjellivare menigheter, hvor finnefolket paa den tid holdt paa aa gaa til grunne, baade timelig og evig, i brennevinsflommen, og i altslags ryggesløst levnet, paa samme maate som i Karesuando menighet.

Nu er det allerede paa syttende aaret siden prost Læstadius døde, og ennu grønnes Guds aker fagert i Torneå og Luleå Lappmark, paa Torneå-strenger, i Finnland og i Norge, ja like til Amerika har den av Læstadius begynte gjerning og åandelige rørelse utbredt sig, og en stor mengde har allerede med glede endt sine dage. Vi sa ovenfor at Læstadius's kirkepredikener først virket hat i mange hjertar; men da de blev opvakte, blev hatet forandret til kjærlighet, og de bekjente sine synder og bad om forlatelse, og de har betalt tilbake hvad de har gjort urett. Følgen derav er at ennu iaar er megen urettferdighet blitt tilbakebetalt, naar ungdommen i Nordbot-

tens løn er blitt opvakt. Men ennu har ikke alle omvendt sig; ikke alt er god jord, som Jesus sier. Ennu finnes der horer, tyver, helere og brennevinshandlere. Videre prediket Læstadius i sine kirkepredikener omvendelse til de dydige horer, ærlige tyver og hederlige brennevinshandlere; disse slaktefaar, sa han at han voktet for de elendige faars skyld. Med sine lovpreddikener har han ogsaa beredt vei for den Herre Kristus til menneskenes hjerter, paa samme maate som døperen Johannes. Han har vist de opvakte Guds Lam, og brutt opp vei fra Urtegaarden til Golgata. Videre har han stillet den blødende og tornekronte konge frem for de av synden nedtyngedes øine, og har veiledet dem til den levende Herres Jesu erkjennelse. Han har prediket til de opvakte, at synderne bør ikke hindre dem fra å tro syndernes forlatelse ved Kristus, ei heller bør den vedhengende fordervelse nedsenke de benaade i tvil. Forstaa, du leser! at det er de sikre eller sorgløse han kaller naadetyver, dem som stoler paa Guds naade, uten hjertets og sinnets forandring, ja endog gjør kjødets gjerninger. De dydiges egen rettferdighet duer heller ikke til salighetsgrunn, naar levende tro og salighetens erkjennelse mangler, og de tilmed uten den Helligaand ligger aandelig døde. Prost Læstadius har sagt at de som de kristne paa Guds vegne i Herrens navn tilsier syndernes forlatelse, de er ikke naadetyver, og det har ogsaa Kristi lære vist. I vekkelsens første tid var der i kirken i Karesuando og Pajala, for største delen bare sorgløst folk. Derfor maatte Læstadius predike mer lov, enn det gjøres nu for tiden. Nu kommer det til samlingsstederne og forsamlingshusene før det meste bare troende og av loven opvakte. Til dem maa talerne og Guds ords forklarere predike evangelium, og tilsi syndernes forlatelse ved Jesu navn og blod, for at de skal formaa ved troen å mottake Guds naade.

Elskede lesere og den opvoksende slekt, akt paa prost Læstadius's predikener! før han er den første og beste arbeider på Guds aker i Nordbottens løn. Gud har veisignet hans og hans disiplers arbeid, og givet det vekst; for markerne er hvite til høsten. Paa sine steder er Guds aker moden. Likevel haaper vi ennu paa dugg fra himmelen, saa evighetsblomsterne kan vokse paa akerdyrkernes grav.

Bygningsmenn, opbygg et aandeligt hus paa apostlernes og profeternes grunnvoll, idet Jesus Kristus selv er hovedhjør-

nestenen, som den hele bygning hviler paa. Paa den samme grunnvoll har Læstadius bygget. Lat oss fremdeles leve i det haap, at han med sine predikener vil vekke sine trette disipler, som har vaakt og stridt i sin dyrebareste tro i henved tredive aar, og har vandret i et helligt levnet. Til disse førstefødte er tusenvis av brødre og søstre fødte av Gud ogsaa i disse aar.

Vær fri, du frikjøpte hjord! Hold dig paa Sions berg, i den levende Guds stad, det er: i den levende Guds menighet, hvor de med det blodige evangeliums prediken bestenkede sjæle og hjerter er løste fra en ond samvittighet ved troen paa den Herre Jesus. Lat oss beflitte oss i Kristi lov, saa vi elsker hverandre med innbyrdes kjærlighet. Ennu er der én hjord og én hyrde, etter Herrens ord. Arbeid paa det at menigheten maa holdes sammen! Lat oss takke Gud ved Jesus Kristus, at han ogsaa har opvakt prestemenn til å fortsette Læstadius's arbeid! — Gud styrer altid sin sak. — Ennu predikes der omvendelse og syndernes forlatelse etter Herrens bud.

Da der har lydt røster om at Læstadius's predikanter har forandret lære, efter Læstadius's død, vil vi ennu til slutt minne om, at heller ikke det er sant. For alt det som nu for tiden er lært, er den samme lære som den som blev prediket i Læstadius's tid. Muligens har Luther og Læstadius i sine kirkepredikener satt Mose-loven til rettesnor, for saadanne kristelige menigheter, som lever etter kjødet, for at Guds rettferdighet ved loven skulde tukte dem til Kristus, til ved troen å mottake syndernes forlatelse, for Jesu navns og blods skyld, saa og Kristi rettferdighet, som er den rene bryllupsklædning for Guds klare aasyn, samt til å faa krefter til å døde kjødets gjerninger ved aanden. For disse rettferdigjorte er loven ikke satt, sier Paulus. Men vi er jo ikke derfor uten lov. Vi har Kristi lov som sier at vi skal elske hverandre. Kristi kjærlighet tvinger oss til å avlegge alt ugodeligt væsen. Videre blir ved troen paa den Herre Kristus et helligt levnet opbygget. Saal er da loven vorden vaar tuktemester til Kristus. Men etter at troen kom, er vi ikke mer under tuktemesteren.

Prost Læstadius har ikke bundet de opvakte samvittigheter til loven, dersom en forstaar hans predikener rett; men han lærer at de skal tro, og refser vantroens syndere under egenrettferdighetens navn, for at vaar rettferdighet ikke skal være av loven. For alle de som holder sig til lo-

vens gjerninger, er under forbannelsen, sier Paulus. Videre: dersom rettferdigheten er av loven, da er Kristus død forgjæves.

Vær fri, du kjøpte hjord! Kristus Jesus er given oss av Gud, til visdom, rettferdigjørelse, helliggjørelse og forløsning. — Tilegn eder, alle I fredløse samvittigheter, med munnens bekjennelse og hjertets tro, salighet for Jesu navns skyld.

Saivonmuotka i juli 1877.

Gud Fader, Søn og Helligaand være ære evindelig! Amen, halleluja!

Om Læstadius's omvendelse og kristendom faar I høre nærmere i minnetalen. — Dette har jeg skrevet, og sagt sannheten.

En av prost Læstadius oplært barne-lærer.

Johan Raattamaa.

Fortale

till den nye kvænske postille.

Kjære troes-brødre og søstre i Herren!

Herrens naade være med eder alle, Kristi Jesu bekjennere, og han veilede eder til all sannhet til evige tider. Amen.

Med hjertens kjærighet ønsker jeg at alle vi troende maa forblí sammen som en hjord, at vi ikke maa skilles fra hver andre og bli til føde for ulvene. Lat oss predikanter arbeide i taalmodighet, idet vi er mønstre for hjorden, og lat oss bede om forlatelse og forlate hverandres mangler; for det er vandringsstaven til det himmelske hjem. Lat oss altid se hen til troens begynner og fullkommer, den Herre Jesus Kristus, med hvis blod vi er bestenkede! Fryd dig i aanden, du Herrens hjord, som den Helligaand ved ordet og sakramenterne har kallt til delaktighet i Jesu forsonings naade! Det er jo ikke underligt om røster av glede og fryd høres i faderhuset, naar saa mange tusen forlorne sønner og døtre føres inn der. Faarehuset er felles for alle de kristne, som er delaktige i Guds naade og syndernes forlatelse ved Kristus, som dertil er døpte med den Helligaand og ild, og med anger har kjent, og ennu kjenner, lidelsens samfund og opstandelsens kraft. Stol ikke paa det, du sikre verden, at du nyter naademidlerne, eller at du er døpt til syndernes forlatelse. Judas fikk begge sakramenterne, men allikevel blev han ikke bedrøvet, før han hadde solgt Guds Søn. Hos disiplene virket den Helligaand ved den Herres Jesu prediken, ved sakramenterne, og ved beskuelsen av den korsfestede, hjertelig sorg, og saaledes fødte han dem paa ny med smerte. Jesus sa til Nikodemus, at han skulde ophøies på korset, likesom ormen blev ophøjet i ørkenen, for at hver den som tror paa ham, ikke skal fortapes, men ha et evigt liv. Kom derfor, du stenhjerte, stans ved kor-

sets fot, og bed at Herrens aand vilde klargjøre for dig, hvorledes du med dine synder har korsfestet Guds enbaarne Søn, og aapnet hans blodaadrer med din synds spyt. Men under beskuelsen av dette kommer vantroen inn i mangt et hjerte, saaledes som hos mennene og kvinnerne fra Galilæa. Da maa Herren sende muntlige predikanter. Saaledes forklarte Herren selv skrifterne om sin lidelse, død og opstandelse paa veien til Emmaus, og sendte siden sine disipler ut i all verden, til aa vitne om dette, og saaledes sender han ogsaa nu forklarere i sitt navn og i sin kraft, til aa forklare skrifterne rett for de opvakte samvittigheter, og til aa vitne om syndernes forlatelse i Jesu blod.

Ogsaa nu byder han aa predike til de angrende omvendelse og syndernes forlæstelse, saaledes som I alle har faatt kjenne og erfare i eders hjerter, I som ved troen er komne til den Herres Jesu levende erkjennelse. Gledes og fryds røst har lydt fra eders leper, naar I har faatt smake sotheten av Herrens naade. Likesom Herren fordum blev vanæret med navnet samari-tan, er ogsaa vi nu blitt vanæret med sekt-navnet, enda denne postilles forfatter var prest i statskirken, like til sin død, og disse kristne altid trofast er blitt staaende i kirken, i bruken av ordet og sakramenterne. Motstanderne burde da ogsaa ha sett, at denne bevegelse har ført med sig forbedring i levnet og andre gode frukter til helligjørelse. Men frykt ikke, du lille hjord, om enn verdens herrer og lærde ikke kjenner eder. Det er Gud Fader behagligt aa give eder riket, og imot ham formaar ikke engang de theologiske doktorer aa holde himmeldøren lukket. De formaar heller ikke med all sin kraft aa slukke den ild, som Jesus har tendt. Ennu grønnes Guds aker i norden; paa sine steder er den allerede blitt hvit til høsten. Tusener er

døde med glede i Sveriges og Finnlands Lappmark, samt i mange andre landsdele. Avdøde Læstadiu's arbeid fortsettes nu med nye krefter, med den hellige skrifts sannhet, og ved hjelp av Herrens naade og velsignelse. Herrens aand virker ogsaa i disse tider anger og omvendelse i mangt et menneskehjerte, ja ogsaa levende tro, og fremdeles hates og forfølges vi, saaledes som Kristus allerede har forutsagt oss det. Til alle tider har rettferdighetens predikanter, baade luke og lærde, vært utsatt for forfølgelse, naar de har prediket om den rettferdighet som kommer av troen paa Jesus Kristus.

Lat oss flittig granske skrifterne i disse siste besøkelsestider, saa vi ikke skal fare vill og komme bort fra livets smale vei, og lat oss i troen skue vaar blodrøde helt, som gaar foran sin hjord! Vær forklaret, du tornekronte konge, du som slaar dine fiender med din munns tweeggede sverd! Vær ogsaa modig, du Herrens hjord, og bekjenn uten frykt Kristus for verden! Kristus Jesus er din Herre, din visdom, din rettferdighet, din helliggjørelse og forløsning.

Lat oss, kjære brødre og søstre, bede i Jesu navn, at vi under øvrighetens beskyttelse fritt maa faa tjene vaar Gud, mens verden larmer. Lat oss ogsaa bede, baade for luke og lærde lærere, som overhyrden har valgt til aa vokte faarene, og til aa holde vakt paa Sions mure, inntil liv og blod.

Lat oss, kjære brødre og søstre, følge Jesu blodige spor fra Urtegaarden til Golgata, idet vi med troens øine ser paa den fra jorden ophøide ærens konge, i blodig prydelse, han ved hvem vi er komne til Sions berg og til den levende Guds stad, til det himmelske Jerusalem og til englenes mange tusener, til de førstefødtes forsamling og menighet, til Gud, alles dommer, og til de fullkommede rettferdiges aander, og til det nye testamentes midler, Jesus, og til bestenkelsens blod, som taler bedre enn Abels

Saivomuotka, den 4de juli 1895.

blo d. Fryd dig derfor i ditt hjerte, du Herrens rentvettede hjord! Din synd er forlatt ved Jesu blods kraft. Gled dig, du yndige Sions datter! Snart lysner det til din bryllupsdag. Lammet være lovet og æret i menigheten, nu og evindelig.

Naar Jakob skriver at troen uten gjerninger er død, og Paulus sier: den som ikke holder sig til gjerninger, men tror paa ham som rettferdigjør den ugodelige, ham regnes hans tro til rettferdighet, saa har vi den forstaelse, at disse to ikke er i strid med hinanden. Jakob saa at død tro tok til aa vise sig i menigheten, med sine frukter, nemlig: verdens kjærlighet, lettsinnighet, aandelig latskap m. m. Lat oss derfor, kjære brødre og søstre, beflitte oss paa at vi kan beholde seier over det onde, ved troen paa den Herre Jesus.

Vi ønsker og beder eder, I unge og I kommende slegtled, giv akt paa, og gjem i eders hjerter Kristi lære, som prost Læstadius har prediket for eders fedre og mødre, og som tilbydes eder i denne postille. Den er samlet av predikener, som tilhørerne med andektige hjerter har gjemt som en kostelig skatt, i over fyrti aar. Til min glede har jeg i disse menigheters forsamlinger sett Læstadius's disipler med graa haar og rørte hjerter, og med et sinn som nyter Guds fred, lytte til Guds ord, og jeg beder, at disse predikener maa bli til velsignelse for de kommende slegtled.

I fedre og mødre, ber eders barn til den Herre Jesus, saa han kan velsigne eder og eders barn! Maatte denne fortale opmunstre de angrende og troende, til aa strikke troens gode strid! Vær fri, du frikjøpte hjord i norden! Tro syndene forlatte ved Jesu navn og blod; for Jesu blod er utflytt til syndernes forlatelse.

Nu amen jeg sier og beder tilslutt,
o kjære Jesus dig,
at du min sjæl vil føre
paa livets rette vei,
aa synge seiersalmen!
Takk være Gud og Lammet!
Amen! Halleluja!

Johan Raattamaa,

Minnetale

over sogneprest til Pajala menighet, prost Lars Levi Læstadius.

I annen kongebok fortelles at da profeten Elias's disipel, Elisa, saa hvorledes hans kjære lærer blev ført levende op til himmelen, i en gloende vogn og med gloende heste, ropte han efter ham: Min fader, min fader, Israels vogne og ryttere! (2 Kong. 2, 12.). Med saadan følelse staar jeg her idag tillikemed eder, brødre og søstre i kristendommen, som nu er komne sammen, for aa ledsake til sitt hvilekammer denne menighets sogneprest, som for Israels folk her i Nordland har vært baade dets vogn og rytter; for han hadde faatt stor kraft av Gud, til aa beskytte den kristendom, som Gud hadde plantet ved ham, saa at alle satans forsøk imot denne kristendom hittil har vært fruktesløse. Men nu er vognene og rytterne borttakne av Israel. Nu er den mann borttaknen som har vært lærefader i kristendommen for mangen sjæl, ikke bare i Pajala, men ogsaa i Karesuando, Jukkasjärvi, Gjellivare, Øvertorneå, Karungi og Nedertorneå, samt ogsaa i svensktalende menigheter. Ja, ogsaa i Norge og Finnland har hans kraftige røst paa mange steder avstedkommet store og velgjørende forandringer. Men denne store kraft var ikke hans, men den var Guds; han hadde givet ham den. Likesom det ofte er lagt merke til, at den som Gud har villet berede til et serligt redskap for sig, ham har han allerede tidlig taket i fattigdommens og lidelsens skole. Og det er merkeligt, at likesom døperen Johannes's navn blev aapenbaret ved Herrens engel, før hans fødsel, saaledes blev det ogsaa ved aapenbaring givet denne mann navn, før han fødtes til denne verden. Da hans mor var fruktommelig, drømte hun at en liten gutt ved navn Levi sprang efter hennes mann, og dette navn la moren sig paa minne. Da barnet skulde fødes, drømte hun atter mellem veerne, at nogen roppe Lars. Barnet fødtes lykkelig til ver-

den i en kold og elendig stue. Da hun var blitt frisk, maatte denne fattige mor selv bere barnet paa sine armer til presten, som bodde syv mil fra hennes hjem, og nu fikk dette barn i daaen navnet Lars Levi, saaledes som det i drømme var aapenbaret for dets mor. Dette barn fikk fremleve sin barndomstid i stor fattigdom. Og da han i ungdomsalderen, etter at hans far allerede var død, blev sendt i skole, for aa lære denne verdens visdom, fikk han selv med stor møje sørge for sitt ophold ved skolen; for hans fattige mor hadde ikke utkomme til aa koste noget paa ham, og denne ungdom vilde ikke ta paa skyld, saaledes som den studerende ungdom har for skikk. Han skjønte at det er meget lettere aa ta paa skyld, enn aa betale. Ogsaa deri viste han stor klokskap, som, serlig i denne verdens tid, mangler hos den største del, ikke bare av de unge, men ogsaa av dem som er komne til manndoms alder. Han levde ikke over evne, men var tilfreds med billigere og daarligere mat og daarligere klær enn hans kammerater, og han fikk for den skyld høre mange spottord, baade av sine lesekammerater og av andre, som syntes det var underligt, at han ikke levde som andre folk. Men han paa sin side oversaa ogsaa den slags fine herrer og frøkener, som maaler menneskets verd etter klærne.

I jordisk lerdøm, serlig i naturvitenskapen, gjorde han stor fremgang; for skaperen hadde dertil givet ham serdeles forstand, hvorom hans innngaende samtalier vitnet, og ennu er hans i trykken utgivne vitenskapelige bøker og hans rike samling av alle slags gres og blonister vitnesbyrd derom.

Det franske vitenskapsakademi har ogsaa, for hans store lerdoms skyld, ansett ham verdig til aa faa æreskorset, likesom ogsaa mange andre lærde selskaper har regnet ham blandt sine medlemmer. Men

jeg vil ikke tale meget om hans verdslige visdom, for hans visdom i aandelige ting er meget kjærere for mitt hjerte.

Ungdomsalderen og en stor del av manndomsalderen levde han uten den Helligaands samfund, og altsaa uten rett opplysning i aandelige ting. For hvad det naturlige menneske, om det enn kan ha noksaa store naturgaver, holder for opplysning, det er ikke annet enn det rene mørke for Gud. Denne erfaring fra Paulus's tid staar nemlig fast, saa lenge verden staar: *Hvilket menneske vet hvad der er i mennesket, uten menneskets aand, som er i ham?* Saa vet heller ingen hvad der er i Gud, uten Guds aand.

Men vi (nemlig de sanne kristne til alle verdens tider) har ikke faatt denne verdens aand, men den aand som er av Gud, for at vi kan kjenne hvad der er oss skjent av Gud, det som vi og taler, ikke med ord som menneskelig visdom lærer, men med ord som den Helligaand lærer, idet vi tolker aandelige ting med aandelige ord. Men det naturlige menneske fatter ikke de ting som hører Guds aand til; ti de er ham endaarskap, og han kan ikke kjenne dem, ti de bedømmes aandelig.

Saaledes vandret ogsaa denne vaar lærefader hele den nevnte tid frem mot evigheten, i den naturlige forstands mørke. For om han enn beflittet sig paa et dydigt levnet, visste han allikevel den gang intet om det liv som er av Gud, og denne dydige mann kunde ikke altid undgaa skummelige gjerninger heller, av den aarsak at han ennu ikke var utrustet imot fienden, med den levende trcs skjold, men brukte den døde tro og verdens ære som stridsvaapen. Men den naadige Gud, som allerede fra moders liv av hadde bereft ham til et redskap for sig, gav ham ogsaa i denne tid virkningsfulle paaminnelser, baade om hans dødelighet, og om hvor uberoldt han var til aa dø. Ofte naar han gikk i skogen, kjente han sterk liklukt, ofte kjempet han ogsaa i søvne med de døde, og dette var altsammen et billede paa hans døde tilstand, og paa den døde kristenhed, hvor død tro hersker i den levende tros sted. I sin barndom hadde han engang et merkeligt syn: Han saa en kvinne som svettet

blod for kristendommens skyld, og i sittende stilling led hun denne pine med vidunderlig taalmodighet. Dette høie syn innprentet sig dypt i hans sinn, og var senere, da han var blitt kristen, til stor opmuntring og trøst under de forfølgelser og trengsler, som han maatte lide for kristendommens skyld. Den første begynnelse til rett opvekkelse av hans samvittighet viser sig aa være kommen ved et av hans barns død, som inntraf da han selv var 39 aar gammel. Over dette kjære barns død sørget han storlig, og under den sorg fikk Guds aand leilighet til aa paaminne ham om hans egen dødelighet, og virke sorg for saligheten. Kraftige paaminnelser om sin dødelighet hadde han allerede før havt, da han i sitt 32te aar lagdes paa sykeleiet, og paa 5te uken mistet alt haap om bedring. Men den døde tro var ennu saa sterk, at han fryktet ikke for døden, enda han ingen ting visste om hvad tid han hadde faat sine synder forlatte. Allikevel blev han, efter at han var blitt frisk, litt strengere i sine predikener; men de var ennu ikke saa salte, at de kunde virke sunne forandringer hos tilhørerne.

Men da han 10 aar derefter, eller 3 aar etter nevnte barns død, i sitt 42de aar, atten lagdes paa sykeleiet, og nu ogsaa trodde at han skulde dø, kom det over ham en sterk frykt for døden. For nu kjente han sig ikke rede til aa dø, og den døde tro var nu brutt. Og fra nu av blev han, ved en høyere kraft, draget til aa føle, tenke og gjøre helt imot sin egen vilje, saa at, som han selv skriver, hans egen og andres omvendelse ikke er skjedd etter hans egen vilje, men han har vært likesaa gjenstridig som Moses, da Gud bød ham føre Israels folk ut av Egyptens trældom. Nu begynte han aa söke etter veien til himmelen; men han fant den ikke før to aar etter, i sitt 44de aar. Det aar var han som visitator i Åsele menighet og der kom det til ham en finnepike ved navn Maria. Hun hadde hørt den prediken han hadde holdt for alteret, og nu aapnet hun hele sitt hjerte for ham. Denne enfoldige pike hadde saadanne erfaringer i naadens orden, som han aldrig før hadde hørt. Denne finnepike hadde reist lange veie for aa faa opplysning om hvorledes hun skulle bli salig, inntil hun omsider traff en prest ved navn Brandell i Nora menighet. Han løste henne fra all tvil, saa hun kom til levende tro. Av denne finnepike fikk denne store lærer, som nu har endt sin jordiske vandring, og

som i levende live har vært redskap til mange tusen menneskers vekkelse og salighet, han fikk, sier jeg, av denne finne-pike lære hvad han ikke hadde lært i presteskolen, nemlig i hvad orden mennesket skal bli saligt. Han tenkte: «Nu først ser jeg veien som fører til himmelen; den har vært skjult for mig, inntil jeg fikk tale med Maria». Marias enfoldige fortellinger om sin vandring virket saa meget i hans hjerte, at lyset grep ogsaa ham, og han kjente den aften forsmak paa himmellens glede. Fra denne tid forandredes hans predikener, og blev helt forskjellige fra hvad de før hadde vært. For etter at han hadde funnet veien til himmelen, fant han ogsaa veien til menneskenes hjarter. Han begynte nu aa predike fullkommen lov og fullkommen evangelium, og virkningerne av hans kraftige predikener har vært saadanne, at ved dem har saa aa sie almindelige vekkelser funnet sted i mange menigheter. Drukkenskap, hor, tyveri, rettergang og annet ugodeligt levnet blev for største delen avlagt, enda der jo fantes no-gen, og ikke saa faa heller, som bare en liten tid vilde fryde sig i det brennende og skinnende lys, og paany har begynt aa øve de forrige djevelens gjerninger, følgende deri hundenes eksempel, som æter sit teget spy, og de todde svin, som etter velter sig i sølen. Allikevel er der mange tusen sjæle, som i sannhet er blitt kristne, og har vært bestandige i sin dyrebare tro, like-som der ogsaa er en stor skare av frelstesjæle, som allerede før ham er naadd lykkelig frem til udødelighetens land, hvor de har ventet, og nu alt faar hilse paa sin gamle kjære lærerfader og takke ham.

Men sannheten krever den tilstaaelse av oss, at saa mange menneskers omvendelse har ikke alene vært hans verk, men at han har havt nogen faa medarbeidere, som ogsaa vil faa sin løn i de rettferdiges opstandelse, hver efter sitt arbeid.

Denne vaar kjære lærerfader fikk ogsaa taker imot alle sanne kristnes hold i denne verden: han blev nemlig forfulgt for rettferdighetens skyld, og det er, efter Jesu bergprediken, det siste kjennetegn paa en salig tilstand. Og da han baade var denne kristendoms begynner og kraftige forsvarer og utbredrer, var den onde allermost forbittret paa ham. Derfor prødde han ogsaa aa gjøre sitt beste, hvorledes han bare skulde kunne friste ham med beskyldninger av den døde tros prester, med øreficker av raa bønder, med forfølgelse av fortørnede horer, tyver, drankere og bren-

nevinshandlere. Men han bar alt dette taalmodig, for han visste at sannhetens bekjennere ikke bør vente noget annet av denne onde og hedenske slekt.

Han var født i Arjeplog menighet den 10. januar 1800, og flyttet til et bedre liv, etter et langvarigt sykeleie, ved en stille og lett dødssmerte, den 21. februar 1861, etter at han hadde vandret i dette dødelighetens land i 61 aar, 1 maaned og 11 dager, og vært lærer, først i Karesuando menighet i 23 aar, og siden i Pajala menighet i næsten 12 aar.

Likesom han i sin levetid arbeidet trofast og flittig i Herrens vingaard, saa var ogsaa hans livsaften herlig. Glad var han, ofte var han rørt og vilde en skulde lese for ham om Sions berg og om de seirendes og stridendes løn. Han vilde ogsaa ofte at ei skulde synge Sions salmer for ham. Om verden brydde han sig ingen ting. Bare for barnene var han bekymret, de laa ham paa hjerte, og han skrev advarsler til dem. Akt paa den døende faders advarsler! — Tirsdag i den uken da han døde, mens han ennu kunde tale, var det likesom han slumret, og da han vaaknet, sa han: «Hva er det for en doktor som er kommen til bygden?» og da hans ektefelle svarte ham: «her er ingen doktor», saa smilte han og sa: «En fager kvinne var her. Frelseren kommer med aapen favn og henter mig. Ja nu kommer gjesterne fra himmelen og henter mig». Og han sa farvel til sin ektefelle og sine tilstedeværende barn, samt til andre tilstedeværende, og takket Gud, fordi han hadde givet ham lykke i verden og hadde velsignet hans ekteskap med kjærlighet og glede. Men deretter kunde han ikke tale slik at en kunde forstaa det. Han laa saa tilfreds, og naar han aapnet øinene og saa paa folk, gikk der et smil over hans munn, og glede og kjærlighet lyste av hans øine, men paa grunn av legemets svakhet formaadde han ikke mer aa tale. Det var gledeligt aa se og skue for alle tilstedeværende, naar han rett ofte aapnet øinene og saa opp mot himmelen, med glade øine og smilende munn, hvorav en klart kunde se, at han skuet de himmelske boliger. Og ennu under de si-ste aandedrag drog han paa smilen og vilde løfte sin hånd til takk, da allerede den annen hånd var stivnet; men da han fikk tak i sin ektefelles hånd, foldet han den men sin, og opløftet den i takk til sin gjenlösor.

Saadan var denne Herrens tjeners bortgang fra denne verden. Han har nu

etterlatt sine motstandere og spottere, tillikemed sine venner og elskere, i Guds varetekts, i det haap, at Gud vil virke hos dem, ennu etter hans død, hvad han ikke har virket mens han levde, og late dem bedre forstaa det som var skjult i hans predikener. Sannelig, han har vært en stor profet, hvis like jeg ikke tror finnes i denne verdens tid. Alle hans tidligere motstandere, spottere og forfølgere burde nu legge sig paa minne, at en stor profet har vært iblandt dem, og de burde for fremtiden give akt paa denne sunne lære, som han i nær paa 12 aar har ropt inn i deres øren, i denne menighet. Se, I sorgløse, denmann, hvis kjærlighet I har lønnet med spott og hat, han plager ikke mer eders øren, for gjesterne fra himmelen har hentet ham bort herfra, da Gud saa at han allerede hadde havt nok møie for eders skyld. Men tenk nu efter med hvad slags følelse I skal staa paa dommens dag, dersom I ikke herefter, naar nu mulden allerede dekker eders gamle lærers ben, giver bedre akt paa hans trofaste advarsler, som han gav eder, mens han levde. For I faar visselig ikke mer se en saadan profet.

I sjæle som er fallne fra naaden, I som bare en tid vilde glede eder ved dette skinnende lys! se ogsaa I hvorledes døden nu har lukket hans klare øine! Har ikke I ogsaa lyst aa hilse paa eders gamle lærer i udødelighetens land. Tenk nu efter hvad I er fallne ifra. Vaak og bed, og følg, med angerfullt hjerte, Jesu fotspor fra Urtegaarden til Golgata, saa som eders gamle lærer har formant eder. I opvakte og benaadede sjæle! Det er rimeligt at I sørger over denne trofaste arbeider i Herrrens vingaard. Men sørsg dog ikke som de der ikke har haap, men tenk paa at eders flyttetid kommer snart. Snart kommer gjesterne fra himmelen og henter ogsaa eder, dersom I strider inntil enden i eders dyrebareste tro. Om kort tid faar I hilse

paa eders lærefader paa Sions berg, i de utvalgtes flokk. Trøst da hverandre med dette haap.

Bed den store Israels hyrde, som har satt sitt liv til for faarene, at han selv vil ha omsorg for sine faar, og fremdeles sende sannhetens predikanter til verden, saa ikke alt lys skal bli utslukt. Den klareste stjerne i norden er nu flyttet til en annen verden, hvor intet mørke er, men solen, maanen og stjernene skinner paa himmelhvelvingen, og ingensinne gaar bak skyerne. Maatte lysets Fader klargjøre de faa stjerner, som ennu er synlige i norden, saa de kunde due til veiledere for dem som er paa vandring til evighetens Betlehem, saa ikke den blodrøde drake med sin stjert skal faa drage alle stjerner ned fra himmelen. Herrrens profet er nu taken op til himmelen, og hans disipler roper efter ham med klagende røst: Min fader, min fader! Israels vogne og ryttere! Maatte Israels Gud late deres nødrop gaa sig til hjerte, og vise dem hvor Herren, Elias's Gud, nu er. Han sende, av sin store naade, ennu en eller annen hyrde til Nordenland, til aa føde Jesu faar og lam. I sørgende faar, I skjelvende lam! Hvor har I nu eders tilflukt, uten hos den store Israels hyrde, som har satt sitt liv til for faarene. Kom ofte sammen omkring ham, for aa æte av de velgjørende urter, som vokser i Urtegaarden og paa Golgata. Slukk eders sjæles tørst med livsens vann, saa lenge inntil hyrden kommer og fører eder over Jordans flod, til det land hvor der hverken er ulver eller andre rovdyr. Ja, Herre Jesus, kom snart og hent dine hjem fra denne sorgens dal! Styrk og bevar de faa sjæle som strider den dyrebare troens strid, imot synden, djevelen og verden, saa vandringsmennene maatte naa frem til det land, hvor de ikke skal trenge om aa utgyte sorgens eller lengselens taarer! Amen.

Fortale.

Kjære lesere.

Av de to foranstaaende fortaler av Johan Raattamaa vil I kunne se at Læstadius har ikke utgivet nogen postille. Men han har skrevet predikenerne. Han brukte altid aa nedskrive sine predikener. Disse blev saa opbevarte, avskrevne og spredt omkring og lest. Læstadius døde 1861, og den «eldre» postille kom ut i Luleå i Sverige i 1876. — Raatamaas fortale er datert juli 1877. — Det var kristne som sørget for at faa predikenerne samlet til postille, saa de kunde bli bevarte og flere kunde faa lese dem. Men ennu var der mange predikener, som ikke var kommet med. Saa kom den «nye» postille ut i Bjørneborg i Finnland 1897. Da denne kom ut, og jeg fikk tak i den, var det jeg begynte aa arbeide med aa oversette og faa ut en postille, som vi norske ogsaa kunde forstaa. Den kom ut i Vadsø 1901. Største delen av predikenerne er av den «nye» postille, men der var mange søn- og helligdage, som det ikke var egen prediken paa i den «nye». Der var innsatt en bededags eller annen prediken. Da tok jeg av den «gamle», der det var egen prediken næsten paa alle søn- og helligdage.

Denne postille, som jeg utgav i 1901, kommer nu her i nytt oplag. Den blev utsolgt i 1918, og der har vært mange spørsmaal etter den. Den kommer nu med et tillegg paa 21 predikener som jeg har oversatt etter den «tredje» postille. Der var

nemlig ennu predikener som ikke var kommet i trykken, og saa kom den «tredje» postille ut i Bjørneborg i Finnland 1924.

Læstadius var svenske, men folket i Lappmarken, der han var prest, forstod ikke svensk. Han maatte derfor lære sig kvænsk, og hans predikener er paa kvænsk. I den «tredje» postille finnes nogen predikener som er oversatte til kvænsk, antakelig fra svensk.

Det er desverre mange feil i oversettelsen i det første oplag av denne postille. Med Guds hjelp har jeg nu prøvt paa aa rette paa dette. Helt fuldkomment kan det jo ikke bli. Jeg har nu mer øvelse i det arbeid nu enn da. Hovedsaken er at innholdet kommer frem med den mening og i den aand og kraft det har, og saaledes at leserne kan faa den rette forstaaelse av det.

Det er dyrebare predikener. Den Guds mann Læstadius har, i Guds aands lys og kraft, i sine predikener fremstillet en speiel, hvori en og hver kan kjenne sig selv. Der er alvorlig refselse for synd, død tro og egenrettferdighet, og der er livets evangelium, som metter og styrker de hungrige og fattige sjæle. Maatte menneskene take vare paa dette, og paa den maadens dag som endnu lyser.

Gud velsigne arbeidet med at faa denne postille utgiven i trykken.

Hammerfest, 28de mai 1930.

A. Brune.

I Gud Faders, Gud Søns og Gud den Helligaands navn.

Nr. 1. Første søndag i advent.

(1853)

Kjære brødre! Efterdi vi vet tiden, at stunden er der, at vi skal opstaa av søvne; ti vaar salighet er nu nærmere, enn da vi blev troende. Natten er fremgangen, og dagen er kommen nær. Derfor lat oss avlegge mørkets gjerninger og iføre oss lysets vaapen. Rom. 13, 11. 12.

Saaledes skriver den hellige Paulus til de kristne, da han saa at de tok til aa slumre. Og vi har ogsaa aarsak til ved kirke-aarets begynnelse aa paaminne de vakte om aa staa op av søvne, naar det er synbarlig at søvnen med magt trenger sig inn paa dem. Mangt et opvakt menneske hadde nok vært rede til aa dø, under de første naadetegn, om han da straks hadde faatt fare bort fra denne verden, da Frelseren var kommen inn i hjertet, og han kjente sig som et Guds barn. Men naar døden ikke henter Guds barn straks, mens bryllupsdagene varer, saa kommer der mange slags fristelser paa livets vei, og efter dem kommer tvil, saaledes at en opvakt sjæl, som er paa vandring til Kana'an eller det rette fedreland, ofte kommer i tvil om sin rette tilstand, og om hvorledes han tilsist skal naa frem til himmerikes rike, naar der er saa mange avveie, og saa mange fiender møter ham paa veien. Han maa ofte sitte paa veien og sukke: Aa hvor lang og møiefull denne vandring blev! Til slutt kommer ogsaa aandelig fattigdom og mørke, og i den tilstand vil mangen vandringsmann sove. Men Paulus, som saa denne farlige tilstand, vil nu vække de kristne op av lunkenheten og den aandelige søvn, naar han sier: Stunden er der, at vi skal opstaa av søvne; ti vaar salighet er nu nærmere enn da vi trodde*).

Han vil med disse ord late oss vite, at vaar salighet var langt borte, den gang da vi trodde. I sorgløshetens tilstand (eller

i sin sikkerhet) tror nemlig alle, at de skal bli salige. I sorgløshetens tilstand twiler ingen om sin salighet, om enn nogen sier at de alt for lenge siden er kommen i tvil. Men det har ikke vært denslags tvil som de opvakte nu har i de mørke tider. Det har bare vært en formodning eller tanke, at det er usikkert hvorledes det til slutt gaar med sjælen, naar døden kommer. Men de fleste har slett ikke tvilt om sin salighet i sorgløshetens tilstand. De har trodd at alle blir salige, hvorledes enn deres levnet kan være. Bare om dem som har gjort falsk ed, har det vært uvissitet, at mon tro de blir salige. Saa har det altsaa vært apostelens mening, at da, i sorgløshetens tilstand, trodde vi at saligheten var meget nær, skjønt den var langt borte.

Men nu, sier han, er saligheten nærmere, enn da vi trodde. Vi trodde da, i sorgløshetens tilstand, at saligheten var helt nær, skjønt den var langt borte. Men nu, naar tvilen kommer, og vi ikke stort er istrand til aa tro at vi blir salige, nu er saligheten nærmere enn den gang da vi trodde. Da hadde vi den tro at næsten ikke nogen gaar fortapt. Dersom de opvakte ikke minnes hvad slags tro de hadde i sorgløshetens tilstand, saa kan de spørge de sorgløse hvad slags tro de har. Jo, de tror det samme, at alle kommer til samme sted. Gud har ikke skapt folk til det at han skal brenne dem i helvede. Av de ord kan en jo høre hvad slags tro de har havt, i sorgløshetens tilstand. Det var en saadan tro, at det er ikke mange sjæle som gaar fortapt. Da trodde vi altsaa at saligheten var helt nær; men nu er vi ikke istrand til aa tro at mange blir salige, saaledes som Peter skriver til de kristne:

*) Heter saa i den kvaenske tekst, og denne ordlyd har taleren gjort anvendelse av, og derfor maa vi bruke den i oversettelsen. Oversetterens anm.

Dersom den retferdige vanskelig frelses, hvor vil der da bli av den ugodelige og synderen? En hører jo av disse Peters ord, at han var ikke i stand til aa tro at ugodelige og aapenbare syndere blir salige. Men de sorgløse er nok i stand til aa tro, at alle kommer til samme sted, og at Gud ikke dertil har skapt mennesket, at det skal brenne i helvede. Men det høres nu av Peters ord, at han var ikke lenger i stand til aa tro at ugodelige og syndere blir salige, naar et rettferdigt menneske vanskelig frelses. Med rettferdigt menneske forstaes her et saadant som er retferdiggjort ved Guds naade.

Nu hører I at Peter tilmed tvilte om dem som var retfærdiggjorte ved Guds naade, at de vanskelig frelses. Og derfor skriver ogsaa Paulus til de kristne, som tok til aa slumre: Nu er det tid aa staa op; for natten er fremgangen, og dagen er kommen. Det er: syndens natt eller mørkets tid er fremgangen, sorgløshetens tid er fremgangen, naar dagen er kommen ved kristendommen. Nu var det paa tide aa staa op av syndesøvnen, naar en har sovet godt i sorgløshetens tid. Og beklageligvis vil søvnen komme over mange i middagstiden, enda de har sovet om natten. Det er ikke saa underligt at søvnen vil trenge sig inn paa dem som har vaakt om natten, mens de andre sov; men det er mer underligt at de blir søvnige, som har sovet om natten, og ikke er vaaknet før klokken ti om formiddagen.

Naar skal vi naa frem, vi som langveis fra er paa vandring til Betlehem, der som vi sover i middagstiden, og ikke skynner oss, og vandrer den stund vi har lyset, for at ikke mørket skal overfalle oss. Vet I ikke det, I trette vandringsmenn, at dagen er kort i norden, iser i vintertiden, og veien til evigheten er lang, og veien er smal, som fører til livet, og faa er de som finner den. Med maaneskin ser ingen den smale vei, hvor klare øyne han enn har, det maa være full dag. Dersom vi legger oss ned paa veien, kommer vi tilbake til verden, hvortil den brede landevei fører. Til himmelen kommer vi ikke med aa sove. Derfor skriver apostelen Paulus til de kristne, som tok til aa slumre: Nu er det tid aa staa op av søvne; ti natten er fremgangen, og dagen er kommen nær. Sorgløs-

Første søndag i advent

hetens natt er omme, og dagen er kommen med kristendommen, og vaar salighet er nærmere, enn dengang da vi trodde. Vi trodde da at alle blir salige, enda saligheten var langt borte fra oss. Nu er vi ikke lenger i stand til aa tro at det er mange som blir salige. Dersom den retfærdige vanskelig frelses, hvor vil det da bli av den ugodelige og synderen?

Allikevel er vaar salighet nærmere enn den gang da vi trodde. For nu er kristendommens lys kommet til verden. Nu burde enhver, som har øyne aapne, se hvor veien til himmelen gaar. Nu er det ikke lenger den mørkets tid, da alle famlet bortefter veggene, og den ene var ikke klokere enn den annen. Dersom de nu kunde holde sig vaakne, de faa sjæle som er blitt opvakte, saa er det i all fall ikke mangel paa lys, saa de for den skyld ikke kan se hvad vei de skal vandre; men dersom de giver sig til aa slumre i middagstiden, saa hjelper det dem ikke dette lys, som nu er kommet til verden. Den som sover, hvad vet han om hvad tid det nu er. Derfor skriver apostelen Paulus til de kristne, at nu er det tid aa staa op av søvne! For natten er fremgangen, og dagen er kommen nær, og vaar salighet er nu nærmere enn den gang da vi trodde. Og disse apostelens ord lyder netop til oss, netop til de opvakte, som den aandelige søvn vil trenge sig inn paa i middagstiden.

Staa da op av søvne, I trette vandringsmenn, og sov ikke paa landeveien i middagstiden. Dersom I skal naa frem til evighetens yndige strand, saa maa I skynne eder og vandre den stund I har lyset, for at ikke mørket skal overfalle eder. I vet hvor kort naadens dag er nu i norden, og kortere blir de stadig disse naadens dage, saa det er ikke lenger dag, enn bare en skumring, iser i de tider da det er skyet, da naadens sol, om den ogsaa er oppe, aldri slipper til aa skinne paa de trette vandringsmenn. Paa grunn av den tykke taake, som stiger op av avgrunnen, er naadens sol saa ofte skjult bak sorte skyer, at de trette vandringsmenn sjeldan faar se dens klarhet.

Staa altsaa op av søvne, I trette vandringsmenn, og bed til den store korsberer, at han ikke helt maa skjule sitt naadige aasyn for oss, og ikke utslukke den lille gnist av lys, som har vist oss døren til faarehuset. Han har selv sagt: Den ry-

kende tande vil jeg ikke utslukke. Hør da, lysets Fader, deres sukk som sitter i mørket og sukker og venter at dagen skal oprinne. Amen. Fader vaar o.s.v.

Evangeliet Matt. 21, 1—9.

I dageus evangelium hørte vi at Frelseren kom ridende inn i Jerusalem paa et asen, og at disiplene begynte aa rope: hosianna, Davids sön! Men i dette evangelium staar ikke alt det som evangelisterne har skrevet om Frelserens komme til Jerusalem.

Evangelisterne Mattæus, Markus og Lukas har skrevet, at verdens barn holdt paa aa drive handel i kirken, da Frelseren kom, og at han maatte jage handelsmennene ut av tempelet, og velte om veksle-bordene. Evangelisterne har ogsaa skrevet at farisærerne forargedes, naar disiplene begynte aa rope hosianna, Davids sön.

Som følge av dette skal vi ved Guds naade overveie hvad Jerusalems innbyggere gjør, naar ærens konge kommer.

1. Hvad gjør verdens barn, naar Sions konge kommer?

2. Hvad gjør disiplene, naar Sions konge kommer?

Jeg har nylig sagt at nogen driver handel i kirken, og blir vrede naar disipline roper: hosianna, Davids sön! Verdens herrer mislikte ikke det at handelsmennene gjorde Guds tempel til en røverhule. Verdens herrer, som ellers har gode øine til aa se de kristnes feil, lot handelsmennene drive handel i Guds hus. Farisærerne fikk vel gaver av handelsmennene, og derfor var de ikke saa nøic med aa se etter. Saaledes gjør verdens herrer. Naar de faar bra med gaver, saa later de gjerrighets-djevlene drive handel, om saa i kirken. De later alle skøiere og brennevins-handlere være i fred, naar de selv faar part av vinningen. Gjerrighetsdjevelen gjør dem blinde, saa de ser ikke efter hvorledes skøierne, brennevinsandlerne og krontyverne lever; men de har nok gode øine til aa se feil hos de kristne. Naar disipline begynte aa rope: hosianna, Davids sön! begynte farisærerne aa skynde paa Frelseren og sie: Hører du ikke hvad disse roper? Hvorfor truer du dem ikke til aa tie stille? Farisærerne taaler ikke at man giver Frelseren ære. Farisærne blir ille tilmoden over at disipline roper Frelserens

kraftige gjerninger ut for verden. Men det bryr ikke farisærne sig om, at djevelens kjøpsveiner veksler penger i kirken, og driver handel der. Og denne tids farisærer forbyder ikke skøiere og brennevinsandlerne aa selge gift ved kirken. De trenger jo selv, farisærne, til aa drikke flytende drakegift, straks de kommer ut av kirken. Hvorledes kan de da hindre brennevinsandlerne i aa selge saadan vare, som de selv finner velsmakende. De smører sin strupe med flytende drakegift, og de opmuntrer enda med sitt eksempel andre til aa gjøre det samme. Og de blinde stakkarer tror at det er ingen synd aa handle i kirken. Naar nu herlighetens Herre kommer til fordervelsens stad, og hans disipler roper hosianna, Davids sön! da kommer hele staden i bevegelse, og verdens træler spørger: Hvem er dette som kommer med saadant rop? Da sier hans disipler: Det er Jesus av Nasaret, den store profet. Men verdens herrer eller farisærne forarges over at disipline roper saaledes, og de beder Frelseren ilettesette sine disipler, saa de tier stille. Men disipline tier allikevel ikke, om herrerne og farisærne blir aldrig saa vrede. De roper stadig hosianna, Davids sön! Det gaar herrerne innpaa æren, at de roper hans store undergjerninger ut for verden, og den ting gaar ogsaa herrerne innpaa æren, at Sions konge har saa daarlig hest. Herrerne farer med vogn og mange hester; men Jesus av Nasaret rider paa en arbeids-aseninne. Farisærne kommer ikke ihu hvad profeten har skrevet om aseninnen, naar han sier: Sig Sions datter, se din konge kommer til dig saktmodig og ridende paa en aseninne og paa den undertvungne asenføle.

Men farisærne og verdens herrer er vant med aa se at kongerne kjører i vogn med seks hester for. Hvad er dette for en konge, som rider paa en aseninne. Ikke engang en hedelig bonde vil kjøre til kirken med en saa daarlig hest. Og naar han enda skjemmer ut deres handel, jager ut av kirken de borgere som driver handel og veksler penger der, da blir verdens herrer enda mer vrede, og spørger til slutt: Hvem har givet dig lov til aa gjøre disse ting? Hvem har givet dig lov til aa jage brennevinsandlerne ut av kirken, og velte veksle-bordene deres? Nei, verdens herrer er san-

nelig ikke blide paa den mann som skjemmer ut deres handel. For kirkestedet er den beste handelsplass, der hvor almuen kommer sammen. Der kjøpes alle slags varer, iser om søndagen, naar kirkefolket er samlet. Paa kirkestedet, og just like ved kirken, gjør almindelig djevelens kjøpsveiner de beste handler. Der drikker de, der slaas de, der driver de hor, der bytter de hester, der viser verdens dydige horer frem sitt horeri. Der har brennevinshandlerne den beste brennevinshandel. Verdens herrer ser visst ikke paa det, hvorleles Guds og kongens lov overtredes, og Guds hellige tempel besmittes, naar kjøperne og selgerne, det er: drankerne, brennevinshandlerne og kron-tyvene holder leven bakom kirken. Naar bare verdens herrer selv faar samvittighetsro, saa giver de nok ogsaa kjøperne og selgerne samvittighetsro.

Naar nu Sions konge kommer for aa rense sitt tempel, som horerne, drankerne og brennevinshandlerne har gjort til en røverhule, da reiser hele fordervelsens stad sig og spørger: Hvem er dette som kommer med slik roping og vil skjemme ut vaar by? Har ikke Sions konge bedre hest enn en arbeids-aseninne, som ikke engang en hederlig bonde vil komme til kirken med. I fordervelsens stad blir det saadant styr, naar Sions konge kommer. Iser er farisærne og verdens herrer misfornøiet med at disiplene giver sig til saaledes aa rope ut for verden: hosianna, Davids sön! Nogen gaar foran og roper hosianna, og andre kommer efter og roper hosianna. Og naar verdens træler i fordervelsens stad hører saadant rop, spør de: Hvem er dette? Og disiplene svarer: Det er Jesus fra Nasaret, den store profet. Sions datters konge kommer saktmødig, riddende paa en aseninne, saaledes som profeten har forutsagt. Men verden tror ikke at Sions konge kommer med saa daarlig hest. Verden er vant til aa se verdens fyrster kjøre med vogn med seks hester for. Men denne falske profet og folkeforleder kommer paa en aseninne. Er det ikke en skam for verden at han kommer med et saa daarligt dyr? Derfor kan verdens hop ikke tro at han er Sions datters konge. Det er vel en falsk profet, som kommer og skal skjelle ut folk, og skjemme ut brennevinshandlernes handel. Og de mennesker som gaar foran og følger efter, er ikke an-

Første søndag i advent

net enn svermere, som roper ut for verden alt det han har gjort. Farisærne iser klager paa saadan roping, og sier til Sions konge: Hører du ikke hvad disse roper? hvorfor truer du dem ikke aa tie stille? Men Sions konge svarer: Dersom disse tier, begynner stenene aa rope.

2. Hvad gjør disiplene, naar Sions konge kommer?

I evangeliet hører vi at de la sine klæder paa ascninnen, og at andre brøt grener av trærne og la dem paa veien, der hvor Sions konge drog frem. Og saa begynner de aa rope: hosianna, Davids sön! At de legger sine klær paa det asen som Sions konge sitter paa, det betegner at de rette Jesu disipler klær sig nøkne for hans skyld. De klær av sig all sin stas for kristendommens skyld. Men det har verdens barn ikke raad til aa gjøre, hvor haard den enn kan være aseninnens rygg, som Sions konge skal sitte paa. Verdens barn klær ikke klærne av sig for den skyld; men de gaar selv fine, og later Frelseren være nøken. Derfor klager han paa dem paa dommens dag: Jeg var nøken, og I klædte mig ikke. Disiplene klædte sine klæder av sig og bredte dem paa veien; men verdens barn breder ikke sin stas paa veien, til aa trø paa for aseninnen. Disiplene brekker friske grener av trærne og strør dem paa veien, til ære for Sions konge; men verdens barn bryr sig ikke om aa gjøre Sions konge den ære. Men dersom verdens fyrste kommer, da henter de bar fra skogen, om saa en fjerdingens vei.

Disiplene gleder sig, naar Sions konge kommer, og synger Frelseren takk for alle hans velgjerninger; men verdens barn er forarget over at disiplene saaledes roper det ut for verden. Disiplene roper hosianna, Davids sön! men verdens barn roper djevelen og satan, naar de kommer til markeds. Det er vel saa at enhver roper den faders navn som han tjener. Men disipline roper hosianna, Davids sön! det er: Lov og ære være skaperen og Sions konge, for alle hans velgjerninger. Det er nok sant, at det folk som da bredte sine klæder paa veien, og med disiplene ropte hosianna, Davids sön, det samme folk var ennu dengang fast i verden. De trodde at Frelseren skulde bli deres konge, og at han vilde fø dem uten arbeid. Men hvad vinner verdens hop med at de ser de kristnes feil? Om de samme folk som paa palmesøndag

ropte hosianna, paa langfredag ropte korsfest, saa fikk de paa pinsedag etter sting i hjertet, og de begynte med hjertens sorg aa spørge apostlene: I m e n n b r ø d r e, h v a d s k a l v i g j ø r e?

Saaledes maatte de angre at de hadde fulgt farisærernes raad, og paa langfredag sammen med verden ropt: korsfest. Men farisærne forblev altid i sin forherselde, og gjorde aldri hverken anger eller omvendelse. Hvad vinner de da med at de ser feil hos de kristne? De vinner intet annet enn skam og samvittighetsangst paa den ytterste dag, da de utvalgte sjæle, som her i død tro har ropt hosianna, og paa langfredag har ropt korsfest, men saa paa pinsedag med sorgfullt og angrende hjerte attc har ropt: hosianna, det vil sie: miskunn dig over oss! Disse sørgende, angrende og av verden nedtraadte sjæle faar til slutt rope i all evighet: hosianna, Davids sørn!

Hvad skal farisærne rope da, naar Sions konge kommer for annen gang, ikke saaledes som i denne fattige og foraktede tilstand, ridende paa en arbeids-aseninne, men sittende paa ærens trone, som øverste dommer. Da vil vel farisærne sie til Frelseren, at han skal irettesette sine disipler, saa de ikke roper hans store gjerninger ut for verden. Jeg tenker farisærne da blir stumme, og ikke er istand til aa sie nogen ting.

Nu ser I hvorledes verdens barn taker imot Sions konge, naar han kommer paa saa daarlig hest, ridende paa en arbeids-

aseninne. De taker imot ham med spott og forakt, og blir til slutt vrede, naar han skjemmer ut deres handel.

Men de faa disipler som klær av sig klærne sine, og breder dem paa veien, og later aseninnen trakke paa sin stas, og enda bryter grener av trærne til ære for Frelseren, de roper hosianna, Davids sørn! Og vi skal haape at Sions konge giver dem kraft og styrke, til altid aa rope, saa lenge de lever, og enda i den siste dødskamp, at ikke den onde skal faa dem til aa tie, eller av frykt for verden aa bli stumme.

Vi haaper og beder til Sions konge, at han vil komme i de troendes hjerter, og jaage ut den fiendehop, som vil gjøre Guds tempel til en røverhule.

Se Sions datter, din konge kommer til dig saktmodig, ridende paa en aseninne.

Gjør døren høi, gjør porten vid!
Den ærens konge kommer hid,
Han hersker over alle land,
Og er all verdens frelsermand.

Rettferdig kommer han hened
Og byder fred og salighed,
Saktmodig fremmer han sin akt,
Og herske vil med miskunns magt.

Han roper ut et naadens aar,
Vaar nød ved ham en ende faar,
Derfor av lengselsfulles tal
En gledesang ham møte skal.

Amen.

Nr. 2 A. Annen søndag i advent.

Og der skal skje tegn i sol og

Frelseren taler i dagens evangelium om den siste tids tegn, som skal aapenbares i himmelen, førenn denne verden forgaard. Og disse tegn skal skje i solen, maanen og stjernerne. Vi maa nu først vite at med solen forstaes i aandelig forstand kristendommens lys, som er likesom en sol for dem som er paa vandring til evigheten. Dersom denne sol formørkes, da blir det aandeligt mørke paa jorden, saa at vandringsmennene ikke lenger ser hvor veien til himmelen gaar. Solen formørkes ikke uten naar maanen gaar frem for den, da blir solen mørk. Men med maanen forstaes i aandelig forstand den naturlige fornuft, som er til stor hinder for dem som vil gjøre anger og omvendelse. Den naturlige fornuft er blind og formørket av syndens lyster, likesom ogsaa den naturlige maane i sig selv er sort og mørk. Men det kommer likevel litt lys fra maanen, naar solen skinner paa den. Saaledes blir ogsaa fornuften oplyst av den aandelige sol, saa at mennesket forstaar nogenledes med fornuften aa utføre de timelige gjøremaal, og innrette sitt levnet saaledes, at han kommer nogenlunde ut av det i denne verden.

Men mennesket ser hverken med fornuft eller med visdom hvor veien til himmelen gaar. Fornuftens eller hovedskalens kunnskap er det maaneskin, i hvis dunkle lys mennesket ser aa vandre paa den brede vei, som fører til fortapelsen. Men den smale vei ser ingen i maaneskin, eller med fornuftens visdom. Det maa være full dag, eller full oplysning av Guds ord, førenn mennesket ser hvor veien til himmelen gaar. Vi hører av profeten Joels skrift, at solen skal bli mørk, og maanen rød, førenn den store Herrens dag kommer. Dette er uten tvil den siste tids tegn, som Frelseren sikter til, naar han sier at der skal skje tegn i sol og maane og stjerner. Kristendommens sol blir mørk, naar maanen, eller den na-

maane og stjerner. Luk. 21, 25.

turlige fornuft faar komme frem for solen. Men det er ikke mange som skjønner at maanen er gaatt frem for solen, naar solen blir mørk, og det er heller ikke mange som skjønner at den naturlige fornuft er kommen frem for kristendommen, naar naadens sol blir mørk. Nu er til visse den siste tids tegn synlige i solen, naar verden er i saa stort aandeligt mørke, at det er ikke mange mennesker som ser hvor veien til himmelen gaar. Mangen nattevaaker prøver nok paa aa vandre til evigheten med maaneskin, eller med fornuftens visdom, men hvorledes skal han naa dit, naar han ikke i maaneskin kan se den smale vei, som fører til livet. Men det er ennu verre naar maanen blir rød, eller den naturlige fornuft blir saa formørket, at mennesket ikke lenger forstaar hvorledes det skal innrette sitt levnet, saaledes at det kan komme ut av det i denne verden. Ennskjønt det er ikke alle som forstaar av hvad aarsak maanen blir rød. Det kommer av den damp og røk, som Johannes i Aapenbaringen saa stige op av avgrunnens brønn, og som solen blev formørket av. Denne sorte røk er det som stiger op av avgrunnens brønn, og gjør maanen rød, saa at menneskene ikke lenger ser hvorledes de skal komme ut av det i denne verden. Syndens damp stiger op av avgrunnens brønn, det vil sie av den dypeste verdens-visdom, og forvirrer den naturlige fornuft, saa den verdslige øvrighet ikke lenger forstaar hvorledes et blindt og fordervet folk skal holdes i age. Hovmod, drukkenskap, gjerrighet, horeri, stas, bannskap og utilfreds-het gjør da undersatterne til oprørere. Folk i samme rike begynner aa slaas innbyrdes, saaledes som det nu skjer i verden. Der er da en stor feil i den naturlige fornuft, naar folk i samme rike ikke kan holdes samlet, den verdslige øvrighet er ikke lenger istand til aa holde styr paa folket. De har bedre forstand de stokkblinde hedninger, som adlyder den verdslige øvrig-

het, og forstaar at det er nødvendigt at den verdslige øvrighet har undersaatter, ellers faller hele riket i staver, og gaar til grunne. Men det er ikke bare det naturlige hovmod som forvirrer den naturlige fornuft, horeriet gjør ogsaa fornuften saa blind, at en hore forstaar ikke at hum til slutt maa komme i nød, paa grunn av sitt horeri. Drukkenskapslysten gjør ogsaa menneskets fornuft saa blind, at drankestren forstaar ikke selv at han blir fattig ved drukkenskapen. Se, dette er den røk som stiger op av avgrunnens brønn, nemlig de syndige lyster og begjæringer, som kommer fra kjødet, hvor djevelen er hersker. Og denne avgrunnens brønn er den verdslige visdom, som gjør slike synder tillatelige. Maanen, eller den naturlige fornuft, blir saa mørk, at mennesket forstaar ikke hvorledes det skal leve, for aa kunne greie sig i denne verden.

Men den siste tids tegn viser sig ogsaa i stjernerne. Johannes saa i Aapenbarringen mange stjerner falle fra himmelen ned paa jorden, og han saa den store drake med sin stjert drage tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden. Med stjernerne forstaas de aandelige lærere, som skal vise syndere hvor veien til himmelen gaar. Naar solen ikke skinner, og maanen ikke giver noget lys til den ensomme vandringsmann, hvorledes skulde han da kunne vandre, dersom der ikke var en eller annen stjerne ved himmelranden, som kunde vise ham den kurs han skal rette sin vandring efter, saa han ikke kommer til aa fare helt vill i denne mørke verden. Det er da bedre om ikke mer enn én stjerne er synlig. Men dersom stjernerne faller fra himmelen ned paa jorden, dersom de aandelige lærere blir saa verdslige, at de giver sig til aa følge verdens forfengelighet, hvor skal da ordets tilhørere faa rettledning fra? Om hans lære enda er nogenlunde, eller likesom stemmende med Guds ord, men hans levnet er stridende mot denne lære, saa vil tilhørerne leve efter lærercens eksempel. De vil være gudelige i kirken, og ugodelige bakom kirken, sitte stille i kirken, og slaas bakom kirken, velsigne i kirken, og banne bakom kirken, graate i kirken, og le bakom kirken, og sie: «Saadan gjør jo presten ogsaa, det er da vel rett». Saadant levnet blir det i menigheten, naar de aandelige lærere blir verdslige, det er: naar stjernerne faller ned fra

himmelen. Beklageligvis har den store drake straks i kristenhets begynnelse begynt aa drage stjerner fra himmelen og ned paa jorden, og paa Luthers tid hadde han sopt saa vel alle stjerner ned fra himmelen. Og nu er der heller ikke mange stjerner paa himmelen som ikke er fallne ned paa jorden. Just en sjeldent stjerne sees nu ved himmelranden, som den ensomme vandler kan se med kikkert. Men dersom de faa stjerner faller ned paa jorden, hvor skal I da faa rettledning fra, I fattige vandringsmenn, I som vandler i ensomheten, og søker i mørket etter et tegn fra himmelen, som kan vise eder veien til Betlehem. Bed til den store himmellens konge, I som er paa vandring til himmelen, sukk, I ensomme vandrere og bed at ikke de faa stjerner som nu sees ved himmelranden, at ikke de faa stjerner, sier jeg, maa faller ned paa jorden, at I ikke skal bli gaaende aldeles i mørket og forville eder helt bort fra salighetsveien. Bed, I ensomme vandrere, og I fattige vandringsmenn, at ikke draken maa slippe til med sin stjert aa drage fra himmelen ned paa jorden de faa stjerner som nu viser eder veien til salighet. Hør, lysets Fader, de fattige vandringsmenns sukk! Fader vaar, o.s.v.

Evangelium Luk. 21, 25—36.

Efter veiledning av det hellige evangelium skal vi ved Guds naade denne gang tenke efter:

1. Hvilke er den siste tids tegn?

2. Hvilke er de da herskende synder, som en kristen maa vokte sig for?

1. Frelseren sier at der skal skje tegn i sol og maane og stjerner. Likesom der før Jerusalems ødeleggelse blev sett mange slags tegn paa himmelen, saaledes skal der ogsaa før verdens ende, virkelig og synlig for naturlige øyne, vise sig tegn i sol, maane og stjerner, saaledes at ogsaa verdens barn faar se disse tegn. Det skjer dem til advarsel, om de enn ikke derfor omvender sig. Der kommer nok stor frykt over de sikre, saaledes som Frelseren vitner, at menneskene paa jorden forsmekter av frykt og forventning, om de ting som skal komme over jorderiket. Men de forherdede mennesker gjør derfor ikke anger og omvendelse, om de enn frykter for den

tilkommende vrede. Men des større trengsel paalegges dem. Johannes ser i Aapenbaringen at de skjerer tanner av pine, men likefullt spotter de sin skaper. — Vi tviler asealdes ikke paa at disse tegn i solen, maanen og stjernerne jo skal bli synlige, ogsaa for de sorgløses pine. Men en kristen, som giver akt paa tidens tegn, ser disse tegn nogen tid før de blir synlige for de sorgløses pine. Han ser at solen blir mørk, naar kristendommens lys utslukkes. Han ser hvorledes maanen gaar frem for solen, naar fornuften slipper frem for kristendommen. Da faar fornuften utslikke naadens sol, naar alle gnister av levende kristendom er slutt, naar synderkjennelsen er slutt, og naadens erkjennelse er slutt, fristelserne er slutt, frykt og tvil blir slutt. Da blir den døde tro styrket. Synderen begynner da aa gjøre synd paa naaden, og fornuften gjør synderne tillatelige: Drukkenskap blir tillatelig, horeri blir tillatelig, gjerrighet blir tillatelig, bannskap blir tillatelig, og tilmed slagsmaal blir tillatelig. Fornuftens forklarer skriften saaledes, at den gamle Adams skjøtesynder blir tillatelige. Og like fullt tror en saadan syndens træl at naadedøren er aapen for ham, og han blir enda gruelig vred, naar han beskyldes for synd. Og denne blinde stakkars kjenner ikke at det er synd at han hater og forfølger de kristne, som formerer ham til omvendelse. Den onde har saaledes kvervt den blinde stakkars syn, at han mener han gjør Gud en dyrkeise, naar han forfølger de kristne. Er ikke dette tegn i sol og maane et skrekkeligt tegn, naar ikke bare biskoperne i pavedømmet, men ogsaa de som med munnen har bekjent den lutherske tro, berer aandeligt hat til Guds barn, og forklarer, med sin blinde fornuft, skriften bakvendt, saa at kristenforfølgelsen ikke alene blir tillatelig, men et samvittighetskrav. Samvittigheten krever at verdens barn skal forfølge de kristne, og de faar ikke samvittighetsro før de faar suge de kristnes blod. Saa mørk blir kristendommens sol, naar maanen, eller den naturlige fornuft, slipper frem for solen. Hvorfor blir naadens sol ofte saa mørk for en kristen? Er det ikke den sorte og mørke maane, eller den blinde fornuft, som skjuler naadens sol, saa den ikke slipper til aa skinne inn i den angrende synders sjæl? Naar maanen faar komme frem for solen, da blir der mørke paa

Annen søndag i advent

jorden, fra den sjette til den niende time. Frelseren var i mørke i tre timer, og ved den niende time ropte han: Eli, Eli, I a m a s a b a k t a n i! Paa grunn av det mørke, som hadde skjult Faderens aasyn for hans enbaarne Søns pine, kom der over Frelseren saa stor angst, for de ugodelige barns skyld, som tappet blod av den himmelske moders blodaadrer, og ønsket Guds straf over sig selv, at han maatte rope og klage, at Gud Fader hadde overgivet ham i mørkets fyrstes og blodhundenes vold. Og saaledes maa ogsaa en kristen rope og klage, at Gud har overgivet ham i mørkets fyrstes vold, naar det store mørke kommer over ham. Men Gud har ikke forlatt dig for evig tid, men bare for en stund, inntil du begynner aa rope: Eli, Eli, I a m a s a b a k t a n i! Se, saadanne tegn viser sig nu i solen, at solen blir mørk og sort, likesom sotdjevenen skulle ha hentet sot fra helvede, eller fra avgrunnens røkstue, og malt den klare sol sort. Og saa er ogsaa maanen blitt rød, av den røk som stiger op av avgrunnens brønn. Den naturlige fornuft er i sig selv sort og mørk, og likesom maanen faar sitt lys fra solen, da den ikke har noget lys i sig selv, saaledes faar ogsaa menneskets mørke fornuft litt oplysning av den Helligaands virkninger, som kjennes i hjertet. Men hvad slags oplysning faar det menneskes fornuft, i hvis hjerte den onde aand virker? Jo, fra et saadant hjerte faar menneskets fornuft den oplysning, at dette lys som nu har vist sig, er ikke annet enn den onde aands lyster-bluss, og at denne kristendom er en vilesyke. Men fornuften faar ogsaa oplysning fra leveren og miltet, hvor ærens og egenrettferdighetens djevel har innrettet sig herberge. Fornuftens djevel har innrettet sig herberge, hvor hatets djevel bor, og fra endetarmen, hvor gjerrighets-djevelen bor. Alle disse djevelens engler giver fornuften den oplysning, at kristendommen bare er en vidunderlig overtro. Og da blir maanen rød, av den røk som opstiger av avgrunnens brønn. Den naturlige fornuft blir tilsist saa blind paa grunn av kjødets lyster og begjæringer, som stiger op fra leveren, miltet og endetarmen, at horeri blir til kjærlighet, drukkenskap blir til lækedom, gjerrighet blir til lovlig levevei, hat blir til nidkjærlighet for sannheten, stas blir til skjul for legemet, og et skjendigt levnet blir en ære.

Naar nu djevelen gjennem kjødets lyster og begjæringer saaledes har kvervt den blinde stakkars syn, at fornuftens holder alle synder for tillatelige, da er maanen blitt rød. Og saadanne tegn er nu synlige i denne maane, at verdens barn holder alle synder for tillatelige, saasom drukkenskap, horeri, smaatt tyveri, bannskap, stas, gjerrighet, hovmod, slagsmaal, bedrag og mer saadant. Og saa verdens ære! Ingen har før visst hvem det er som har givet mennesket den. Alle har før vært i den tro, at Gud har givet mennesket æren. Ingen har ant engang, at det er djevelen som har givet mennesket æren.

Se! saadanne tegn er der nu i sol og maane, at enhver kristen som ser disse tegn, han maa nok tenke, at nu er den siste tids tegn i verden, nemlig: Solen er mørk, det er, kristendommens lys er utslukt, og maanen er blitt rød, det er, den naturlige fornuft er forvirret, saa at rikernes koniger og høvdinger ikke lenger forstaar hvorledes de skal styre det raa og opeggede folk, saa verden kan holdes sammen. Om stjernerne vet vi ikke stort, om der er nogen mer paa himmelen. De har i all fall ikke vist sig paa lenge. Draken har dragedem med sin stjert, og kastet dem fra himmelen ned paa jorden, da det er just som et under, at en sjeldent stjerne viser sig paa himmelen, som en fattig reisende og ensom vandrer faar nogen rettledning av, netop saavidt at han ser hvad vel han burde vandre. Men de faa stjerner som viser sig ved himmelranden, er saadunkle, paa grunn av den røk som stiger op av avgrunnens brønn, at vandringsmennene, som farer land og hav, maa bruke kikkert, før de kan se dem. Og naar en saadan stjerne viser sig, som duer til rettledning for de fattige og trette vandringsmenn, som vandrer til evigheten, da sier verdens vise: Nu har djevelens halestjerne vist sig. Synkververen har kvervt deres syn. Naar de ser blærer i brennevin som rystes godt, da blir de glade og sier: «Dette er godt brennevin». Men naar de ser en stjerne som rettleder vandringsmennene til Betlehem, da sier de: «Dette er djevelens halestjerne». Johannes saa at draken med sin stjert drog tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden, men nu har draken ryddet næsten alle stjerner ned fra himmelen, og derfor er verden blitt sort og mørk, saa det er ikke mange sjæle

som ser hvor veien til himmelen gaar. Kattuglerne, som har store øyne i hovedskallen, elsker mørket og hater lyset, og taker saaledes ikke rettledning av himmellens stjerner. Derfor flyver de i mørkets tid omkring husene og skriker. Liksesaa er trollene og skogdjlevlene paa ferde i mørkets tid, men naar dagen rinner, flyr de. Saadanne tegn viser sig nu paa himmelen. Solen er blitt mørk, og det er rett et sjeldent sted i verden hvor en liten rand av solen er synlig, maanen er blitt rød av den røk som opstiger av avgrunnens brønn, og draken drager med sin stjert alle stjerner fra himmelen ned paa jorden. Blir der ikke en forandring i tro og levnet hos verdens mennesker, vil denne verden snart gaa til grunne.

2. Mens Frelseren i begynnelsen av dette evangelium taler om den siste tids tegn, advarer han til slutnaing sine disipler for de synder som iser er herskende, da naar den siste tids tegn begynner aa vise sig. Vokt eder selv, at ikke eders hjerter nogen tid besværes med fraasseri og drukkenskap og med sorg for næring, og hin dag kommer uforvarende over eder. Vi ser at fraasseri og drukkenskap er herskende synder i verden. Verdens herrer gaar foran med gode eksempler, og bøndene følger efter. Naar et menneske blir født, dyrker de den gud som bor i endetarmen. Dør et menneske, saa dyrker de atten den samme endetarmens gud. Navnedage og fødselsdage helliges til fornøielser for endetarmens gud. Helligdagene gjøres til återdage, drikkedage, morodage, bannerdage og slagsmaalsdage, og det ser ut som endetarmens gud skal ha den største ære og dyrkelse, av verdens træler. Har da Gud skapt mennesket bare til aa æte og skite, drikke og slaas, drive hor og stjeler? Eller hvortil har Gud skapt mennesket, og satt det i denne verden? Verdens herrer smører sin strupe med flytende drakegift, og bønderne følger deres eksempel. Saaledes lever de nu i verden, og med saadant levnet mener de aa skulle behage Gud. Dersom en kristen kommer og bebreider verdens barn for saadant levnet, saa blir de vrede og skjærer tenner. De faar ikke samvittighetsro, før de faar lage pølser av de kristnes blod. Men de ser ikke aa lage pølser, før de henter varme fra helvede.

En kan ogsaa skjønne at paa et saadant levnet følger sorg for endetarmen. Naar de riktig har dyrket denne endetarmens gud, gaar alle tanker til samme punkt. For at det skal strekke til aa æte og drikke dyktig, maa nogen stjele fra staten, nogen taker av de fattige og øder det paa de rike. Nogen prøver paa aa bli rike ved brennevinsandel, andre ved urettferdighet. Efter et saadant levnet blir der fattigdom hos nogen, iscr hos drankerne, horerne og tyvene, som den onde har gjort fattige; hos andre samles meget verdens gods, dem har den onde gjort rike. Og efter et saadant urettferdig og ugadeligt levnet innbiller de sig aa være rede til aa trede inn i himmerikes rike, uten anger, uten omvendelse, uten tro, uten kjærlighet. — Er det da ikke nødvendigt for den kristne aa vokte sig for fraasseri, drukkenskap og sorg for næring, at ikke Herrens dag skal komme uforvarende over ham. Ja, vi haaper at de faa sjæle som før har ført samme slags levnet, som der nu føres i verden, men ved Guds naade har sett hvor et saadant liv fører hen, maa vaake bedre her-

Annen søndag i advent

efter, og bede til den store korsberer, at han vilde bevare dem fra saadant levnet. De tidligere drankere, de tidligere brennevinsandlere, de tidligere horer og de tidligere tyver minnes uten tvil hvordan deres tidligere levnet har vært, saa som Paulus skriver til de kristne: «Kom ihu at I var hedninger». Kom ihu at I før har levet likesom disse hedninger, som nu skräcker her omkring kirken. Men nu ser og kjenner I i eders hjørter Israels Guds store naade, hvorved I er rykket som brander ut av helvede, overførte fra mørket til lyset, fra satans magt til Gud. Nu ser, I vakte og benaadede sjæle, hvadfor bunnlys grav den onde hadde gjort istand for eder. Nu ser I hvadfor usigelig glede der venter eder, om I kunde bli staende i eders dyrebareste tro inntil enden. Vær derfor ædruel og aarvaakne til aa bede, at den store korsberer, som har begynt den gode gjerning i eder, vilde hjelpe eder ennu i den siste strid for livet, og naar disse naturlige øine lukkes, at da de klare øine maa oplates, som ser Gud og alle hellige engler. Amen.

Nr. 2 B. Annen søndag i advent.

(1859)

Naar disse den siste tids tegn begynner aa skje, da se op og opløft eders hoveder, etterdi eders forløsning stunder til. Luk. 21, 28.

Med disse ord vilde Frelseren opmuntre sine disipler til aa tro at deres forløsning stunder til, naar den siste tids tegn begynner aa skje. Jesu disipler har altid, naar de hadde trengsel i verden, ventet at dommen skulde komme. Og jeg tror at alle kristne har et saadant haap og en saadan forventning, naar de har trengsel i verden. Men Gud har i sin visdom besluttet at brødrenes tall skal bli fullt, føremenn verdens ende kommer, da de kristne skal faa lide saa meget i verden, for Jesu navns skyld. En kan nok tenke sig at de kristne blir utaalmodige, naar Kristus ikke kommer snart og henter dem fra denne

sorgens dal. De kristne tenker ikke da paa, at Gud har nogen sjæle, som han i sin visdom ser vil vende om, og komme til salighetens erkjennelse. Og naar de kristne venter at dommen snart skal komme, og roper under alteret: **Herre, hvorfor hevner du ikke vaart blod paa dem som bor paa jorden!** da faar de det til svar, at de skal vente en liten tid, inntil deres brødres tal blir fullt. For disse brødres skyld maa de vente ennu en liten tid, inntil brødrenes tall blir fullt. Den himmelske moder vil ennu føde nogen barn, i deres sted som døde, da de var unge. Hennes sorg over dem

som døde, da de var unge, er større enn om et voksent menneske dør, og hennes sorg ophører ikke, før hun faar andre barn i stedet, som sitter i hennes fang og taker henne om halsen, suger hennes bryst, og cmfavner henne. Da glemmer hun sin sorg, og gleder sig over dem som blev fødte paany. Vent derfor en liten tid, I faa sjæle, som kjemper i eders dyrebareste tro, og venter paa eders forløsning. Snart kommer gjesterne fra himmelen for aa se hvor fager Frelserens brud nu er, om hennes lampe brenner, om hun er aarvaken, om hun har sin forrige delighet, som hun fikk av sin brudgom, da hun blev taaken inn i kirken paa brudevis. Og naar nu den siste tids tegn er sett paa himmelen, saa opløft nu eders hoveder, I Jesu disipler, og bed at den siste tids plager maa forkortes, for de utvalgtes skyld. Hør, himmelens og jordens Herre, de sorgendes, angrendes og troendes sukk! Fader vaar o.s.v.

E v a n g e l i u m Luk. 21,25—36.

Jesus sa til sine disipler: Naar disse ting begynner aa skje, da se op og opløft eders hoveder, efterdi eders forløsnings stunder til.

Som følge herav skal vi ved Guds naade tenke efter: Hvorfor skal Jesu disipler opløfte sine hoveder, naar den siste tids tegn begynner aa skje?

Jesu disipler kjenner salighetens formak, allerede her i naadens tid, naar de er fyltte med den Helligaand; men de er ogsaa gruelig anfektede, baade innvortes og utvortes. Ikke bare verdens hat, spott og forfølgelse frister dem, men ogsaa innvortes fiender, djevlens fristelser, og mangeslags engstelser, som det sorgløse menneske ikke kjenner noget til. Paa grunn av disse fiender blir Jesu disipler døsige. Naar brudgommen töver med aa komme, slumerer de alle. Det er skrevet at disiplene sov av bedrøvelse i Urtegaarden, hvor Jesus svettet blod. Vi vet ikke om det var aandelig sorg de hadde der, men siden kom der stor sorg over dem, da Jesus døde. Og denne store sorg var nødvendig for dem; for deres sorg vendte sig til glede, da de fikk se Herren. Og pinsedagen blev de fyltte med den Helligaand. Da hadde de stor kraft til aa predike evangclium for all skapningen. Men naar dommen ikke

kom saa snart som de hadde ment, saa tok de snart til aa tvile om sin salighet, saa at Peter litt før sin død skriver til de kristne: Dersom den rettferdige vanskelig freleses, hvor vil det da bli av den ugudelige og synderen? Det er saaledes ikke underligt at disiplene blir døsige, naar den Herre Jesus ikke kommer snart fra himmelen og henter sine hjem fra denne sorgens dal. Men naar den siste tids tegn begynner aa skje, da faar de opløfte sine hoveder, for da stunder deres forløsning til. Jesu disipler har alt lenge ventet paa dommen, men naar dommen ikke kom, saa snart som de vilde, saa begynte nogen aa tvile om hans tilkommelse, saa som vi hører i Peters brev: «Vi fulgte ikke kløktige fabler, da vi kunning gjorde eder vaar Herres Jesu Kristi kraft og tilkommelse». Av disse Peters ord hører vi at nogen hadde begynt aa tvile om hans tilkommelse. Men Jesus kommer nok snart, og henter sine sorgende disipler bort fra denne verden. Jeg vet at i verden har I trengsel; men vær frimodige! jeg har overvunnet verden. Sit ikke nedbøiet mot jorden, men opløft eders hoveder, naar den siste tids tegn aabenbares i himmelen. Sov ikke, I kloke jomfruer, om brudgommen girer sig tid; for snart lyder ropet: Se, brudgommen kommer, gaa ham i møte! I har vel ennu saavidt olje paa lamperne, at de tendes, naar brudgommen kommer, om I visstnok ikke har noget tilovers til de daarlige jomfruer, som er fallne i saa dyp sovn, at oljen har lekt bort. Men de kloke har likevel saa meget olje, at lamperne tendes, naar ropet lyder. I brudepiker! Har I olje paa lamperne? Se til, naar I sover sammen med de daarlige, skjønt I burde ha vaakt, og ogsaa rusket i de daarlige, som snorker i syndens sovn! Se til, I brudepiker, at I ikke kommer til aa mangle olje, naar I har saa lite, at I ikke har noget tilovers for andre. I har nu sett tegnene paa himmelen, som gaar forut for dommen. Tegn i solen: naadens sol er blitt mørk i verden, bare i Gosen land skinner ennu solen. Maanen er blitt rød som blod, det betegner at det blir blodsutgytelse i verden; dødsengelen utrydder hedningerenes førstefødte. Bare i Israels barns hus, hvor Lammets blod er strøket paa dørstol-

pene, er de førstefødte i live. Tegn i stjernerne: draken har draget tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden. Det er ikke mange stjerner igjen, som duor til rettledning for vandringsmennene, naar de farer vill. Nu er altsaa den siste tids tegn tilstede. Opløft eders hoveder, I Jesu disipler; ti eders forløsning stunder til! De vandrende til evigheten har nu ikke mer enn en halv fjerdingens vei igjen. Dersom

de trette knæ begynner aa bli avmektinge, saa bed den store korsberer, at han vilde styrke de trette knæ og opløfte de trette hender, saa I maatte formaa aa slite ennu den siste halve fjerding. Snart faar de trette ben legge sig til hvile! Snart kommer I til fedrelandet, hvor lysene brenner, og bryllupsbordet er dekket! Der faar I feire Lammets bryllup, nu og evindelig! Amen.

Nr. 3 A. Tredje søndag i advent.

(1858)

Jeg vil sette fiendskap mellem din sæd og kvinnens sæd; den skal knuse ditt hoved, men du skal saare dens hæl. 1 Mos. 3, 15.

Dette fiendskap mellem kvinnens sæd og ormens sæd blev satt straks efter synsdefallet, og dette fiendskap varer saa lange verden staar. Dette fiendskap aapenbarer sig paa den vis, at morderen Kain, som var av den fader djevelen, slog sin broder Abel ihjel, fordi Abels offer behaget Gud bedre enn Kains offer. Ormeyngelen bet ogsaa dengang, da Moses prediket til Israels barn, og engang vilde de stene Moses. Og da profeterne begynte aa predike omvendelse til det sorgløse folk, da begynte ogsaa ormeyngelen aa bite. Ormeyngelen begynte aa forfølge profeterne. Og da døperen Johannes begynte aa predike: Iormeyngel! hvem lærte eder aa fly for den tilkommende vrede? saa aapnet huggormene sitt gap og sa: «den mann har djevelen», det vil sie: hovnods-djevelen har faatt magt over ham. Og da den velsignede kvinnens sæd kom for aa knuse ormens hoved, ja da først begynte ormeyngelen rett aa suge blod av kvinnens sæd. Draken blev gruelig vred paa kvinnens sæd. Og da de hadde drept Kristus, begynte de ogsaa aa drepe hans disipler. Saaledes har ormeyngelen hatet og forfulgt kvinnens sæd overalt. Hvorsomhelst kristne har vist sig, der er de blitt hatet og forfulgt av verdens hop. Hvem er nu den ormeyngel som hater kvinnens sæd? Alle som hater og forakter de kristne, er orme-

ngel, og de rette kristne er kvinnens sæd. Derfor sier Herren i 1. Mos. 3,15: Jeg vil sette fiendskap mellem din sæd og ormens sæd. Men dette aandelige hat er saa skjult, i de sorgløses og naadetyvenes hjerter, at de kjenner ikke selv til at de forfølger de kristne av hat. Naar de dreper Jesu disipler, meiner de at de gjør Gud en dyrkelse. Saaledes har djevelen kvervt deres syn, for at de skal tro at de kristne er falske profeter og svermere. Den tro har jøderne hatt, den tro har hedningerne hatt, den tro har katolikkerne hatt, at de kristne er skadelige, og derfor er de forfulgte, da ingen har trodd at saadanne er kristne, som dømmer andre og holder sig selv for gode. I evangeliet paa idag faar vi høre, at døperen Johannes var kastet i fengsel for en hores skyld. Israels søn Josef blev ogsaa kastet i fengsel for en hores skyld. For en hores skyld blev Jesus forhaanet i Simon den spedalskes hus, og for en hores skyld fristet farisærne Jesus, og vilde prøve hvor naadig han var mot horerne. Og for horernes skyld faar de kristne lide spott og forhaanelse av verdens hop. Saaledes var der jo ogsaa i apostelen Paulus's tid en kristen, som gav sig til aa drive hor, og de kristne fikk lide for denne horkarls skyld, ennskjønt Paulus bad dem overgive denne horkarls legeme til satan, for at sjælen

maatte bli frelst. Vi hører altsaa at Paulus hadde den tro, at horkarlens sjæl blir frelst, naar legemet overgives til satan. Dette skriftsted forstaar ikke hedninger-ne, skjønt de nok holder sig for kloke. Men den store Israels hyrde, som er kommen for aa opsoke det fortapte, han som er tolleres og synderes ven, den store fraasser og drunker, han maatte ta sig av djevelens horer, som graat ved hans føtter. Han maa ogsaa nu ta sig av de angrende horer, fordi de angrende horer elsker ham saa meget. Hør, du tolleres og synderes ven, de sørgetes og angredenes sukk! F a d e r v a a r o.s.v.

E v a n g e l i u m Matt. 11,2—10.

I evangeliet paa idag tales om Johannes, som var i fengsel. Men det er ikke mange av de sorgløse som vet hvorfor Johannes var kastet i fengsel. Johannes var den sannhetens bekjenner som aller verst hadde skjent paa de sorgløses, og serlig paa verdens herrer, for deres stas og prakt. Da kong Herodes fikk høre rykter om ham, bad han Johannes til sig, for at Johannes skulde slippe ham inn i himmerikes rike. Men da Johannes begynte aa refse kongen for hor, da blev kong Herodes vred paa Johannes, og kastet ham i fengsel. Rimeligvis tenkte denne hederlige konge, da han kastet Johannes i fengsel: Jeg skal nok lære dig aa skjenne paa hederlige mennesker for horeri. Men den kongelige hore blev gruelig vred paa sannhetens predikant. Herodes hadde nemlig taket sin broders kone til hustru, eller hore for sig. Men Johannes sa til Herodes: Det er dig ikke tillatt aa ha henne, det er imot loven. For denne ref-selse blev selve kongen vred paa Johannes, og den kongelige hore blev ennu mere vred paa sannhetens predikant. Da Johannes var i fengselet, holdt kong Herodes et gjestebud, saa som verdens herrer har for skikk, og til dette gjestebud innbød han mange herrer. Da vinen steg til hodet, kom den før nevnte hores datter inn i salen og danset, saa kongen skulde finne behag i henne. Kongen sa da til datteren, at hun skulde bede ham om noget, var det enn halvdelen av hans rike, saa lovde han aa gjøre efter hennes begjæring. Men den lille hore visste ikke hvad hun skulde bede kongen om, men gikk og spurte moren hvad hun skulde bede kongen

om. Og gamle-horen var nok rede til aa give datteren raad om hvad hun skulde bede kongen om, nemlig Johannes's hoved paa et fat. Da kong Herodes hørte det, blev han bedrøvet. Han hadde ikke villet drepe Johannes, men han hadde satt ham i fengsel, i den mening at han skulde holde op med aa skjenne. Men naar han hadde lovt hin datter hvad hun enn vilde bede om, maatte han gjøre efter hennes bøn, og han gav befaling til aa halshugge Johannes.

Nu hører I hvorfor sannhetens predikant blev kastet i fengsel, og hvorfor han blev taken av dage. Det var et forbannet gjestebud, saa som det staar i nr. 219 i vaar salmebok*): «O gjestebud forbannet, bittert, hvor blod uskyldigt flyte maa!» Og visselig har det vært mange slike gjestebud i verden, hvor horerne har danset sig ihjel, og for disse horers skyld er utgytt meget uskyldigt blod, og mangen kristen er for disse horers skyld taken av dage. Vi vilde idag havt passende leilighet til aa predike bare om Herodes's hore; men en saadan prediken er ikke opbyggelig for de kristne, og for dem har Mattæus skrevet denne fortelling om Herodes og hans hore, og I vil kan hende spørge hvorledes en saadan prediken kan være opbyggelig for kristne. Jeg vil forklare eder hvorfor evangelisten Mattæus skriver saa meget om Herodes og hans hore. For det første fordi de kristne vil vite hvorfor en saadan lærer blev kastet i fengsel, og hvorfor han blev taken av dage o.s.v. For det annet vil evangelisten vise de kristne hvadslags mann Herodes var, han som verden paa den tid roste, serlig de herrer som aat i det gjestebud, hvor den lille hore danset saa pent, at selve kongen begynte aa synes om henne. Til saadanne gjestebud kommer verdens herrer gjerne, og betaler like-til penger for aa faa se og skue hvor nett nogen horer danser. Verdens herrer vil halvveis dekke over Herodes's feil, av den aarsak at de er bundne i de samme synder. Herodes's troesbrødre tør ikke fordømme ham for den synd at han holder en hore, for det er blitt tillatt i verden aa holde horer. Og for det annet kan verdens herrer ikke dømme Herodes, fordi han lot Johannes halshugge; for i det punkt maatte han holde sin ed. Hvad kongen engang lo-

*) Det er den gamle kvænske salmebok.

ver, det maa skje. Men evangelisten Mat-tæus, naar han skriver om hvad slags mann Herodes var, — og alle evangelister skri-
ver, at Herodes gav bøddelen befaling aa halshugge Johannes — han forteller at Herodes's hore gav sin datter det raad aa bede om Johannes's hoved paa et fat. Og hvorfor skriver alle evangelisterne, Mat-tæus, Markus og Lukas, saa meget om denne Herodes's hore? Jo, fordi de krist-ne trenger til aa vite hvordan horens art er, at enhver som beskylder henne for hor, faar vokte sitt liv. Og likesom evangelis-
terne har dømt Herodes's hore skyldig i døperen Johannes's død, saaledes blir alle andre horer dømte skyldige til evig forta-pelse, og der faar de danse med djevlene i ildsjøen. Døperen Johannes, sannhetens predikant og Kristi forløper, blev kastet i fengsel for en hores skyld, og drept for en hores skyld. Og alle kristne har den tro, at Johannes er blitt salig, naar Frelseren selv har givet ham vitnesbyrd, at han er langt mer enn en profet, at ingen som er født av kvinner, er større enn han. Men verdens hop holdt ham for en svermer, og sa at Johannes hadde djevelen. Og hvorfor sa de det? Fordi Johannes beskyldte dem for synd, og dømte dem. Det samme hat bor ennu i de sorgløses hjørter, mot dem som refser dem for synd. For hvis der ikke var hat i hjertet, saa vilde de tro og omvende sig; men deres ondskap gjør dem blinde, saa de holder den for en sver-
mer, som refser dem for synd. Alle horer var fiendske mot ham, og alle verdens herrer var blitt vrede paa ham; for Johannes var stiv som en stokk, imot verden. Han tok ikke vin i sin munn. Han levde ikke i vellevnet, saa som verdens herrer, og hadde ingen omgang med dem. Hvis der nu var en saadan lærer som prediket i verden, saa sannelig vilde de sorgløse hate ham. Alle verdens herrer vilde ønske ham døden, og sie: «den mann har djevelen.» For alle de som selv er av den fader djevelen, mener at sannhetens predikant har djevelen. Hvor mange av verdens hop vilde nu gaa til Johannes og bekjenne sine synder? Jeg tenker at alle sorgløse vilde gaa i vei og spotte hans predikener, og le naar han talte til dem i lignelser. Men efter spottingen kommer nok hat, og etter hat forherdelse. Dengang kunde prester-ne, farisærerne og de skriftlærde ikke tro

Tredje søndag i advent

at Johannes var av Gud. Men de hadde den tro at Johannes hadde djevelen. Og om enn nogen av bondestanden kom til Johannes og bekjente sine synder, saa var det likevel ikke mange som blev rett op-vakte ved Johannes's lovpredikener. Og Johannes's disipler blev Jesu disipler. Det var Johannes's mening at alle som blev opvakte ved loven, skulde komme til Jesus: Jeg døper eder med vann; men etter mig kommer han som døper med den Hellig-aand og ild. Det har ogsaa vært min mening, at de sorgløse skulde vaakne op, og komme til ham som døper med den Helligaand og ild. Men likesom den gang de fleste blev forherdet ved Johannes's lovprediken, saaledes skjer det ogsaa nu. Var det døperens skyld at de blev forherdet? Nei, aldeles ikke. Det var deres egen skyld. Paa samme maate kom forherdelsen over jøderne ved Frelserens haarde dom; men var det predikantens skyld, at de saaledes forherdedes? Nei, men de forherdet selv sine hjørter. Der var den gang nogen som Johannes hadde døpt, og som ikke visste noget om Frelseren. Saaledes er der ogsaa nu nogen som er opvakte ved loven, men de er ikke komme til Kristus. Der var den gang ogsaa nogen som begynte aa følge Kristus, men som etter gikk tilbake til verden, naar han sa dem nogen haarde ord. Saaledes har ogsaa nu nogen begynt aa efterfølge Kristus, men er fallne fra, og har vendt tilbake til verden. Vaart haap er likevel at de faa Jesu disipler, som har forlatt alt og fulgt Kristus, ikke skal vende tilbake til verden, om enn Jesus før en tid skulde dø i deres hjørter. De som for alvor har begynt aa efterfølge Kristus, slipper ikke saaledes løs fra ham, at de straks gaar tilbake til verden, naar Jesus dør; men i fortvilelse maa de falle, naar Jesus dør. De har ingen tilflukt, hverken i himmelen eller i verden. I denne dødsangst maa de begynne aa graate og hyle. Da kommer troens helt, dødens og helvedes overvinner, inn gjennem lukte døre til de sørgerende disipler, og de faar kjenne at Jesus ennu er i live. Da blir der glede for Jesu disipler over Frelserens opstandelse. Men Herodes's hore, som blev glad over Johannes's død, hun faar hyle i helvede, og alle ubot-ferdige horer med henne. Amen.

Markedsprediken.

Nr. 3 B. Tredje søndag i advent.

(1856)

De friske trenger ikke til læke, men de som har ondt. Matt. 9, 12.

Saaledes svarte Jesus nogen farisæere som ikke likte at Jesus gikk inn i en tollers hus og sat til bords med ham. Naar farisæerne saa at Jesus hadde venlig omgang med tolleren, som var av et daarligt folkeslag og av lav ætt, saa gikk dette dem inn paa æren, og de maatte spørge Jesu disipler: **Hvorfor æter eders mester med tollere og syndere?** Det vil sige: det sørmer sig ikke at du æter med saa daarlige mennesker, smuglere og store syndere; det sørmet sig bedre at du aat med oss, som er dydige mennesker og uten synd. Men Guds Søn kan ikke æte med farisæerne, for han er bare kommen til verden for synderes skyld. Guds Søn er ikke kommen for aa kalle rettferdige, men syndere til omvendelse. Han æter hellere med tollere og syndere, for de maa elske ham, naar han fornedrer sig saaledes, og sitter til bords med saa daarlige mennesker. Men farisæerne har ingen synd, og Guds Søn har ikke kunnet gjøre dem noget godt, som de skulde elske ham for. For bare den hvem mange synder er forlatte, elsker ogsaa meget. Men farisæerne har Guds Søn ikke kunnet forlate en eneste synd, derfor har de heller ikke nogen kjærighet til ham, omennskjønt farisæerne selv mener at de er Jesu beste venner, og krever at han skal komme og æte og drikke med dem. Men hvorledes kan Guds Søn æte med farisæerne, som er hederlige, dydige og syndefrie mennesker? Nei, Guds Søn har intet aa gjøre med dem, for de er friske, og trenger ikke til læke. Men de blinde stakkare, de halte, de vanføre, de spedalske og de fattige i aanden, de trenger til læke. De er de syke, som Guds Søn er kommen for aa hjelpe. I farisæernes gje-

stebud finnes ingen syke, der er bare friske folk, som har god matlyst og stor mage, som det gaar megen lækker mat i, som er istrand til aa prate dyktig og opvarte og drikke rom, puns og brennevin. I farisæernes gjestebud finnes naadige brennevinshandlere, som skjenker de tørstige drakegift, og trøster djevelens korsberere, saa de lettelig skal formaa aa bere djevelens kors, og glede sig i den onde aand. Naar den onde aand fyller hjertet, saa formaar djevelens barn lettelig aa bere djevelens kors. I farisæernes gjestebud finnes ogsaa kristelige melhandlere, som til overpris hjelper sin næste i legemlig henscende. Denne slags kristelige melhandlere viser sin kjærighet til næsten med det, at de tar des høiere pris for sin vare, des større nød næsten er i. Disse kristelige melhandlere haaper vel aa faa høre dommeren sige til dem paa dommens dag: «Kjære kristne, jeg var hungrig, og I gav mig aa æte; jeg var tørstig, og I gav mig aa drikke; jeg var nøken, og I klædte mig; jeg var syk og i fengsel, og I kom til mig». I farisæernes gjestebud finnes ogsaa aandelige kvaksalvere, som læker samvittighetens saar med sorgløshetens plaaster, og saadanne syke som har faatt sorgløshetens plaaster av de aandelige kvaksalvere, trenger ikke aa gaa til den store Israels læke; for de er blitt friske ved sorgløshetens plaaster, og trenger ikke til læke. I farisæernes gjestebud finnes ogsaa maateholdne drankere, der finnes ogsaa dydige horebukker og horer, der finnes ogsaa andektige bedere, som roper: «abba, kjære djevel!» Der finnes ogsaa trofaste kortspillere, som trofast arbeider til djevelens øre. De har alt for lenge siden gjort bot, og maa ofte vaa-

ke inntil midnatt, og stundom inntil morgen, for at naadetiden skal gaa des snarene. De har alt for lenge siden gjort bot, og trenger ikke mer om aa ha nogen omsorg, hverken for sin egen eller næstens sjæl. Det er saaledes intet under at de kommer i tanker om hvorledes de best skal kunne fordrive naadetiden. Kortspill er jo et lett arbeid, og med det kan disse djevelens troe arbeidere best fordrive naadetiden, inntil djevelen kommer og henter dem. Og jeg kan efter Guds ord trøste eder med det, I djevelens tro arbeidere, at snart kommer djevelen og henter eder herfra, og saa skal han nok redelig betale eder lønnen for eders store møie. Jeg tror djevelen ennu har saa stor kjærlighet til eder, at han selv vil spille gloende kort med eder i den evige bolig, hvor I evindelig faar nytte alle djevles venlige omgang, likesom I i naadens tid har vært i god forstaaelse med dem. Tak dog ikke paa eder umødig sorg, om naadetiden synes eder alt for lang; for gammel-Erik kommer nok snart og henter eder herfra. Vær bare like tro mot ham herefter som hitinntil, saa kan I være forvissede om, at gammel-Erik er nok like trofast, for han har en gloende kjærlighet til eder. I farisæernes gjestebud finnes ogsaa spillere og dansere, som spiller og danser til djevelens ære. Alle disse hernevnte er friske mennesker, og trenger ikke til lække.

Om disse skal vi i denne stund ved Guds naade tale utførligere. Men først vil vi bede til den store Israels lække, for de faa som er blitt syke, at han vilde forbinde deres saar og lække deres sykdomme. Aapn, Herre Jesus, alle blinde stakkares øine, slipp de stummes tunge løs av djevelens lenker! Løslat, o Herre Jesus, alle vantroens fanger, trøst de angrende og sørgerende sjæle, fyll deres hjerter med den Helligaand, og lat deres tunge utbryte i lov! Rens de spedalske, helbred de halte stakkares føtter, saa de maa kunne gaa paa den smale vei! Lat ditt evangelium bli prediket for de fattige, inntil verdens ende, og hør de bedrøvedes og i tvil nedtryktes sukk! Fader vaar o.s.v.

E v a n g e l i u m Matt. 11, 2—10.

Efter det opreste evangeliums veileding vil vi i denne stund ved Guds naade, se paa nogenslags friske mennesker, som ikke trenger til lække. Men vær nu stille, alle I blinde stakkare, alle halte, alle døve,

Tredje søndag i advent

spedalske og alle fattige; vær nu stille, saa deres andakt ikke skal forstyrres. De friske kan ikke taale at de blinde, halte, døve, spedalske og alle tiggerne roper: Jesus, Davids Søn, forbarm dig over oss! De friske kan ikke taale at de syke paakalicer den store Israels lække. De taaler heller ikke at en sjæl som er renset fra spedalskhet, skal komme og prise Gud med høi røst. De taaler heller ikke aa høre at Jesu disipler roper: «Hosanna, Davids Søn!» naar ærens konge kommer til dem. De friske kan ikke fatte at det skal finnes nogen syke, som skal rope til den store Israels lække om hjelp, eller at en renset sjæl skal bli saa grepen, og faa saadan kraft til aa takke, at han kommer og priser Gud med høi røst. Alle friske farisæere blir ogsaa vrede, naar naadebarnene i tempelet roper: «Hosanna, Davids Søn!» Farisæerne tenker saaledes: i kirken skal alle være stille, ingen faar forstyrre dc andres andakt. Men kan vel naadebarnene være stille, naar de ser at herlighetens Herre, Sions konge, kommer til dem? Jeg tenker at de maa rope av bare glede, og graate av kjærlighet, naar Sions konge vil være saa nedlatende og komme til dem. Om det enn ikke sømmer sig for dem aa sette sig i lag med farisæerne i kirken, saa tenker jeg likevel at selv fra gangen ser de Sions konge, snarere enn farisæerne, og da kommer de likefrem med magt til aa rope av glede, naar de ser at nu kommer Sions konge til dem. Men alle farisæere i kirken blir vrede for denne roping. Det er en fæl roping i deres øren. Naar naadebarnene roper med høi røst: «Hosanna, Davids Søn!» saa sier farisæerne: «hvad er dette for kattemaal?» Men hvad for hyling er det farisæerne faar høre i helvede? Der faar farisæerne hyle med hclvedulven. Disse farisæere, som ikke taaler aa høre naadebarnenes rop, de er de friske, som ikke trenger til lække. Ikke trenger de naadige brennevinshandlere nogen lække, ikke trenge et visst slags kristelige melhandlere nogen lække, ikke trenger de aandelige kvaksalvere nogen lække. De er selv lækker, og kan ikke taale at nogen skal komme og formane dem til omvendelse. Ikke trenger kallaholderne nogen lække, ikke trenger de lækre fraassere nogen lække, ikke trenger de maateholdne drankere nogen lække, ikke trenger de trofaste kortspillere nogen lække, ikke trenger de dydige horebukker og horer nogen lække, ikke trenger de glade spil-

lere og dansere nogen læke. Alle disse nevnte er friske folk. De er aldrig blitt saa blinde at de skulde ha trengt aa kjøpe sig øiensalve. De ser saa godt i fornuftens lys, hvor veien til himmelen gaar. Vi ser da at Paulus har ikke løiet, naar han skriver at det naturlige menneske fatter ikke de ting som hører Guds aand til; ti de er ham en daarskap, og han kan ikke kjenne dem, ti de bedømmes aandelig. Men farisærerne ser nok, i fornuftens lys, hvor veien til himmelen gaar, og de trenger ingen veileder, for djevelen leder dem paa den vis paa fortapelsens brede vei, som er meget lettere enn den smale korsets vei, som alle kristne maa vandre paa. Den brede fortapelsens vei er morsommere for kjød og blod, for den smale vei er tung og misommelig for kjød og blod, og det er ikke just mange vandrere paa den vei. Men paa den brede vei er en utallig hop medvandrere. Der løper de som berer djevelens navn, omkapps til helvede, der sitter herrer og halvherrer i prektige sleder og kjører med dyktig fart til helvede, der kjører de naadige brennevinspatroner og kroverter til helvede, der kjører de kristelige melhandlere, som tar overpris, til helvede, der kjører de sorgløse prester og viser det blinde folk hvor veien til helvede gaar, der kjører de barmhjertige kalasholdere til helvede, der kjører de lekre fraassere og de maateholdne drankere til helvede, der kjører de trofaste kortspillere til helvede, der kjører spillerne og danserne til helvede, der kjører farisærerne og de skriftlærde til helvede, der kjører alle verdens venner til helvede. For Jakob skriver at verdens venskap er Guds fiendskap, og Frelseren sier: Ve eder naar alle mennesker taler vel om eder, ti I har faatt eders løn! Disse friske mennesker er aldrig blitt døve. Om de ikke kan høre Guds røst i ordet og samvittigheten, saa har de nok derfor aapne øren for verdens rop. De hører nok derfor hvad verden roper til dem: «kom hit og dans i silkeklaeder og paa rosse! Kom hit og hor med djevlene». Det hører de nok, naar djevelene hvisker i deres øren: «Kjære Jesu venner! hor med oss! Gud tar ikke det ille op at du hører med oss, naar du bare trolig velsigner dig, naar du gaar til sengs. Det er nok at du av og til leser Guds ord og gaar stundom i kir-

ke, og til Herrens natverd en gang eller to om aaret. Dersom du enda dertil er flittig til aa lese og gaa i kirke og til alters, saa staar det saa meget bedre til med dig, og du blir da uten tvil salig». Saaledes prediker alle djevler, og saaledes tror alle djevelens traeler. Disse friske mennesker er aldrig blitt halte. De har ennu saa frie føtter, at de er istrand til aa danse, naar djevelene spiller. Disse friske mennesker er aldrig blitt spedalske, de er helt rene, de har gullhjerte i barmen, og med sorgløshetsplaaster læker de alle samvittighetens saar. Disse friske mennesker er ennu ikke blitt fattige, saa de skulde trenge om aa tigge om naade. De har ikke gjort urett mot noget menneske. De gjør heller ikke urett naar de smugler. De sier: Dette er ikke tyveri. Det er øvrighetens skyld, som giver saa streng lov, at vi ikke faar ta saa stor vinning paa vaar vare, som vi hadde lyst til. Er det vaar skyld at øvrigheten har givet saa streng lov? Farisærerne synes at de andre bare gjør forsetlige synder, men farisærerne selv gjør ikke annet enn skrøpelighets synder. Naar de smugler, saa er det skrøpelighets synd; naar de spiller kort, saa er det skrøpelighets synd; naar de hører, saa er det skrøpelighets synd; naar de lyver, saa er det skrøpelighets synd; naar de tar overpris, saa er det skrøpelighets synd; naar de forlyster sig paa forfengelighetens marked, saa er det skrøpelighets synd. Om enn farisærerne øiensyntlig lever i alslags verdslig forfengelighet, i kjødets lyst, øinenes lyst og i livets hofferdighet, saa gjør de likefullt bare skrøpelighets synder. Paa den maa te er farisærerne istrand til aa le, naar de burde graate.

Men ve eder som nu ler, for I skal engang graate. I skal engang faa se hvem I har gjennemstunget, naar denne dyrebare naadetid faar ende, og det uskyldige Guds Lams blod, som i har traadt under føtter, begynner aa brenne eders samvittighet, dersom I ikke i naadens tid begynner aa rope saa sterkt til Gud, at ropet høres fra helvedes avgrounn, like til himmelen. Ellers skal I engang faa høre disse skrekkelige ord av den rettferdige dommer, hvis vrede I har paadraget eder: «Gaa bort fra mig, I forbannede, i den evige ild, som er bereadt djevelen og hans engler». Der faar I danse med djevlene. Der faar I svømme i ildsjøen, hvor

eders orm ikke dør, og eders ild aldri skal utslukkes. Men hvis her finnes en sjeldent som er syk, som trenger til læke, han gaa til den store Israels læke, som læker allehaande sott og sykdom, saa som han i dagens evangelium vitner om sig selv, at ved ham faar de blinde sitt syn, og de halte gaar, de spedalske renses, de døve hører, de døde opvekkes, og evangelium predikes for de fattige. I syke, som har funnet hjelp hos den store Israels læke, og har faatt tvætte eder i Lammets blod! Kom i hu, at det er en dyrebar naade som er ve-

Tredje søndag i advent

derfaret eder. Takk Gud med den spedalske mann, som blev rensset! Takk Gud med høi røst for den uforskyldte naade, at I har faatt tvætte eder rene i Lammets blod. Og saa som Jesus har lovt, skal I daglig ved troen faa holde natverd med ham her. Ved troen faar I daglig æte og drikke med ham, og i ærens rike faar I holde den store Herrens natverd med ham, og I faar danse paa himmellens gullgulv, naar Lammets bryllup begynner. I skal paa Sions berg faa synge den nye sang, og lovprise det slaktede Lam evindelig og altid. Amen.

Nr. 3 C. Tredje søndag i advent.

(Aftensangsprediken 1854)

Jeg Herren har kallt dig i rettferd til aa aapne blindes øine, til aa føre de bundne ut av fengselet, dem som sitter i mørke, av fangehuset. Es. 42, 6.7.

Saaledes talte Herrens aand ved profeten Esaias's munn om Messias, eller den tilkommende Frelser, som Herren hadde kallt i rettferd til aa aapne de blindes øine, til aa føre de bundne ut av fengselet, dem som sitter i mørke, av fangehuset. Denne profeten Esaias's spaadom gikk i opfyllelse, da vaar velsignede Frelser begynte aa predike lifligt naadens aar og frelse for syndens fanger. Da aapnet han de blindes øine og de døves øren, og mangen kom derved til aa se hvor veien til himmelen gaar. Men denne profeten Esaias's spaadom opfylles ogsaa nu. Naar Jesu evangelium predikes purt og rent, saa skjer ennu det store under, at de blindes øine aapnes, og de døves øren oplates, og mangen syndens og vanstroens fange løses ennu av djevelens lenker.

Men likesom den gnag, paa Frelserens tid, mange forarget sig, eller blev verre ved evangeliets prediken, saaledes skjer det ogsaa nu, at mange forarger sig paa Kristus og blir verre ved evangeliets prediken. For Kristus er satt mange i Israel til fall og til opreisning, og til et tegn som motsies. Men alle dem som tok imot ham, dem har han givet magt til aa vorde Guds barn.

Profeten Esaias's spaadom er gaatt i

opfyllelse paa Frelserens tid, og ogsaa i disse tider gaar den samme profetiske spaadom i opfyllelse. Mangen blind stakkars øine aapnes ved evangeliets predikken, mange døves øren oplates ved denne kristendom, mangen en er kommen til aa kjenne sin blindhet og elendighet, mangen en er ogsaa blitt frelst fra syndens, dødens og djevelens herredømme. Men nogen forarges over det, og forherdes. Ogsaa det skjer etter skriftens spaadom, og saaledes har det skjedd fra verdens begynnelse, og saa vil det skje inntil verdens ende. Denne kristendom var heller ikke rett, dersom verden hadde rost oss, og sagt: «Dette er rett kristendom». Sjælefonden var ikke lenger i live, ifall hans træler hadde sagt: «dette er den rette vei til himmelen». Det har altid vært kjennetegn paa rett kristendom, at djevelens apostler har hatet og forfulgt de kristne.

Trøst eder med det ord, I faa Jesu døs, I som har sett Jesu store og kraftige gjerninger, I som har kjent den store og vidunderlige forandring, som Jesus er kommen for aa faa istand, at naar verden spotter, hater og forfølger eder for denne kristendoms skyld, saa skjer det efter Guds ord og de forrige kristnes erfaring.

Men verden er nu i gruelig blindhet og

mørke. Guds strenge rettferdighet er nu aapenbaret fra himmelen over enhver som gjør det onde. Den store drake, som kalles djevelen og satan, er kastet ned paa jorden, og han har stor vrede, fordi han vet at han bare har en liten tid. Nu er det den skrekkelige tid, den ødeleggelsens vederstyggelighet, som profeten Daniel saa, som ogsaa vaar Herre har forutsagt, at folk skal reise sig mot folk. Da blir det krig, farsott, blodsutgyltelse, oprør. For kristendommens sol er blitt sort og maanen rød, førenn den store Herrens dag kommer, da alle den siste tids vredesskaaler utgytes paa jorden. Men om enn Egyptens mørke skjuler jorden, og dunkelhet folkene, skinner allikevel solen i Gosen, hvor Israels barn bor. Naar nu verden er saa sort, uhyggelig og fæl, saa bed, I faa Jesu disipler, at Herren av sin store miskunnhet vilde unne de fattige vandringsmenn til evigheten, at en liten stjerne maatte sees ved himmelranden, til tegn og rettledning for dem som er paa vandring til Betlehem. For naar den store drake med sin stjert har draget tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden, saa er det ikke mange stjerner igjen, som er synlige paa himmelhvelvingen. Bed ogsaa at denne skrekkelige tid maatte forkortes, for de utvalgtes skyld. For ogsaa de kristne faar lide sykdom, hunger og trengsel paa legemet, for de ugudeliges skyld. Men den store stridshelt, som har lovt aa være hjelp og tilflukt for dem som paakaller ham, han har ogsaa sagt: Det knekkede rør vil jeg ikke sørderbryte, og det rykende skar vil jeg ikke utslukke. Aa, du knekkede rør! frykt ikke for at Herren skal sørderbryte dig! Og du rykende skar! Herren vil ikke utslukke dig. Saa blaas nu, Herre Jesus, paa det rykende skar, saa det maa tendes og lyse for dem som sitter i det mørke hus. Saa lenge det rykende skar ennu ikke er sluknet, har vi det haap at den Herre Jesus blaaser paa det ved sin Helligaand, saa det tendes, og at de faa sjæle som sitter i mørket og venter at dagen skal oprinne, maa faa se dagen oprinne, maa faa se lyset. Hør du store korsberer, som er kommen for aa aapne de blindes øine og de døves øren, og for aa frelse fangerne! Hør de sørgetes, nødstedtes og nedtryktes sukk, naar de sukker til dig med ydmykt og angrende hjerte. Fader vaar o.s.v.

Evangelium Matt 11, 2—10.

Til opbyggelse for de sjæle som slett ikke tviler paa om denne kristendom er rett eller ei, men heller tviler om sig selv, og tenker paa hvorledes de skal komme sig til den store læke, skal vi i denne stund tenke efter hvorledes blinde ser, halte gaar, spedalske renses, døde staar op, og salige er de som ikke forarges paa Jesus.

Den første overveielse viser hvorledes blinde ser. Vi taler ikke her om den slags aandelig blindhet, som finnes hos farisærne, saddusæerne, eller naadetyvene og de gjerningshellige, som i denne kristendom ikke ser annet enn villfarelse og overtro. Deres øine har verdens gud slukket ut og vrent om, for at de ikke skal se, om de enn ser, og ikke høre, om de enn hører. For de mener nok at de ser at denne kristendom er aldeles falsk, fordi det aandelige hat har givet dem klare øine til aa se de kristnes feil. Saadanne sier nok: Er ogsaa vi blinde? Og somme sier: Vi ser nok selv av boken; skjønt djevelen har kvervt deres syn, saa at de i denne kristendom ser aandalig hovmod og pavevæsen. I deres øine omskapes den levende kristendom til villfarelse og en skrekkelig overtro. Det aandelige lys, som Frelseren kom for aa tande paa jorden, blir i deres øine til den onde aands lysterbluss. De ser himmelen i helvede, og helvede i himmelen. Derfor sier de om de kristnes rørelser i kirken: er der saadanne svermere i himmerikes rike, saa vil ikke vi komme dit. Saadanne farisærer og skriftlærdes beste kristne er dranderne og brennevinshandlerne, og en forfløien hore er Kristi brud.

Vi taler ikke denne gang om dem som paa denne maate, som nu er sagt, ser himmelen, men vi taler nu om den aandelige blindhet, som somme tider kommer over de vakte, naar de taker til aa tvile om sin salighet. De har alvorlig lust til aa bli salige, og de ser ogsaa hvor veien til himmelen gaar; men egenrettferdighetens djevel gjør dem saa uverdige, at de kan ikke tro, de kan ikke bede, og de kan ikke banke paa himmeldøren. Tilsist kommer der i denne vantro over dem en saadan blindhet og et saadant mørke, at de ikke lenger ser Jesu saar, de ser ikke lenger bloddraaperne som drypper av hans panne i Urtegaarden. De ser ikke de blodige spor fra Urtegaarden til Golgata. De ser ikke jernnaglerne i hender og føtter, da de staar saa langt

borte fra korset. Tilsist faar de selv en jernnagle i hjertet, eller et lønligt nagg til de levende kristne, likesom ogsaa en lønlig frykt for dem som trykker altfor haardt paa hjertets byller. Saadan blindhet er der hos disse vantroens fanger. Og nu er spørsmålet dette: Hvorledes skal saadanne blinde faa sitt syn? Disiplene paa veien til Emmaus var i saadan aandelig blindhet, at de kjente ikke Jesus, enda han gikk sammen med dem paa veien. Evangelisten sier at deres øine var betagne. Men var det Guds aand, eller morderaanden som hadde bundet dette sorte tørklæ for øinene paa dem, saa de ikke skulde kjenne Jesus? Jeg tenker det var vantroens aand, som tildekket deres øine. Og vi hører at de straks blev glade, da deres øine ble aapnede, og de kom til aa kjenne at den korsfestede ennu var i live. Saadanne blinde stakkares øine aapnes ikke paa annen maate, enn saaledes som Jesus gjorde med de to disipler paa veien til Emmaus. Han utla for dem av skriften om Kristi lidelse, og refset dem for deres vantro: Aa I daarer og senhjerte de til aatret som Moses og profeterne har skrevet om Kristi lidelse. Paa denne maate oplot han deres forstand til aa forstaa skrifterne, og til sist blev han kjent av dem, idet han brøt brødet. Deres øine aapnedes derunder; saa skriver evangelisten.

I sorgfulle disipler paa veien til Emmaus, I vanntroens fanger! Jesus er død i eders hjerter. I er ogsaa saa blinde, at I kjenner ikke Jesus, enda han vandrer midt iblandt eder. Døperen Johannes sier: «Han staar midt iblandt eder, den I ikke kjenner». Han forklarer eder skrifterne om Kristi lidelse. Vantroens aand har tildekket eders øine, saa I ikke kjenner den korsfestede og tornekronte Frelser. Staa ikke saa langt fra korset, I twilende sjæle, men kom nærmere, saa I kan skjelne saarene efter jernnaglerne i hender og føtter! Kom nærmere, saa I kan se hvorledes bloddraaperne drypper av hans hellige legeme ned paa jorden. Staa dog saa nær som Johannes og Maria, saa I kan se hvorledes stridsmennene stikker spytet i Jesu side, om han enn er død i eders hjerter, og saa I kan se hvorledes der av dette saar flyter blod og vann. Jeg vet at de sorgende disipler har det ikke godt, naar Jesus er død. Jeg vet at saadanne graater og hyler. Jeg vet at saadanne har stor aandelig sorg og lengsel

Tredje søndag i advent

efter Jesus; men vantroen er saa stor, at øinene tildekkes, saa de kjenner ikke Jesus, enda han vandrer midt iblandt dem. Oplat nu, Herre Jesus, de blinde stakkares øine! Utlegg for dem skrifterne om Kristi lidelse, og bryt brødet for dem, saa deres øine maa oplates. Bare de et øieblikk fikk se dig levende, vilde de bli glade. Og vi haaper at disiplene paa veien til Emmaus faar se den korsfestede og tornekronte konge, saa snart øinene oplates.

A n n e n o v e r v e i e l s e v i s e h v o r l e d e s h a l t e g a a r . Halte er saadanne som ikke klarer aa gaa rett og jevnt paa livsens vei. Det er ikke saadanne som gaar dristig til fortapelsen, og heller ikke saadanne som vandrer frimodig paa livets vei; men de halter til begge sider, likesom Israels barn paa Elias's tid — tjener stundom Gud, og stundom Ba'al. De er kristne blandt de kristne, og hedninger blandt hedninger, er stundom godelige, og stundom ugodelige, av og til angrer de, og til andre tider hører de. Saadanne er de som tjener to herrer, som halter til begge sider, og det er uvisst hvad for en herre det er som til slutt betaler dem lønnen. Men hedninger trenger ikke om aa glede sig over dette ord, for hedninger kan ikke halte paa den vei som de gaar paa, og det er avgjort hvad for en herre som betaler dem løn. Ikke trenger farisærerne og naadetyvene aa glede sig over dette ord, for farisærerne er Jesu korses verste fiender, og de er de rettferdige som ikke trenger til omvendelse. Men de halte trenger til omvendelse, og derfor kommer de til brylluppet; men det gaar sent for dem, og derfor maa vi skildre deres tilstand, saadan som den er. Men hvorledes og paa hvad maate gjør Jesus med dem som saaledes halter? Han sier i dagens evangeliuum at de halte gaar. Vi maa paa dette sted gjøre forskjel paa dem som virkelig halter, og dem som gjør sig haltende. For dem som virkelig halter, blir denne halting til stor møie, og de maa til slutt komme til den store læk, som kam helbrede deres lemmer. Men de som gjør sig haltende, de kommer ikke til lækken, for de har ellers gode føtter, og løpende naar de frem til helvede. Og djevelen ler best til dem som gjør sig halte, for det er saadanne narr som hermer etter de angrende.

T r e d j e o v e r v e i e l s e : S p e - d a l s k e r e n s e s . Spedalske er saadanne som er saa svært plaget av syndens

spedalskhet, at de staar langt borte og roper: Jesus, Davids sørn, forbarm dig over oss. Og alle de som saaledes roper og beder til Jesus, de blir renset, naar de gaar og viser sig for presterne, og ofrer til Gud det som Moses har befalt. Men det er ikke mange som kommer tilbake og takker Jesus. Jeg frykter for at av ti er ni gaatt til verden, og derav har djevelens engler stor glede. Djevelens engler sier som saa: «Hvem bad eder gaa og rope: Jesus, Davids Søn? Hvor meget bedre er nu I enn de som ikke har ropt?» Bry eder bare ikke, I djevelens engler! Eders glede er ikke saa langvarig, og eders pine blir ikke der ved taaleligere, om saa alle kristne gikk tilbake til verden. I skal rope med enda høiere røst i helvede, enn de spedalske har ropt her. Men alle kristne er da ikke ennu gaatt til verden. En er der ennu som kommer og priser Gud med høi røst. En er der ennu som faller ned for Jesu føtter. En er der ennu som væter hans føtter med taarer. Og saa lenge som der er én, sier farisærerne: «Er der saadanne i himmerikes rike, saa vil ikke vi komme dit». Ja, det er ogsaa sant, at farisærerne kan ikke være paa et saadant sted, hvor en renset sjæl priser Gud med høi røst, saa at om bare én sjæl holder saadant leven i himmerikes rike, saa kan ikke en eneste farisær være der. Ikke en eneste sorgløs, ikke en eneste ubotferdig kan være der hvor en renset sjæl priser Gud med høi røst. Derfor, dersom der er saadanne i himmerikes rike, saa maa alle ubotferdige, alle sorgløse og alle naadetyver gaa til helvede, hvor der er trøisommere liv enn i himmelen.

Fjerde overveielse viser hvorledes døde staar op.

Dette er et tegn paa at han er den som skal komme, og at vi trenger ikke om aa vente nogen annen.

At døde staar op, det betegner at menneskene vekkes op av den aandelige død. Det skjedde den gang baade aandelig og legemlig, men i disse tider har det skjedd bare aandelig. Nogen mennesker er blitt opvakte av den aandelige død, og disse opvakte mennesker har faaet se dagens lys. En Lazarus er opvakt. Hans søstre Marta og Maria sa at han lukter allerede, og de graat meget over ham, som rimeligt er. Naar et levende menneske blir livløst, paa grunn av aandelig død, og tar til aa raatte, da blir det stor sorg for hans brødre

og søstre i Kristus, iser for hans paarørende. Men selv Jesus graat med dem paa Lazarus's grav, enda han hadde sagt til sine disipler at Lazarus sover; men nu maa han sie likefrem, at Lazarus er død. Se nu, I Lazarus's søstre, hvor Jesus graater med eder paa eders broders grav! Se nu, Maria, hvor Jesus graater med dig, naar din kjære broder er død! Se du ogsaa, Marta, hvor Guds Søn graater med dig, om du enn har bekymring for mange ting, men ett er fornødent. Du stræver ogsaa med verdens husholdning, og mener det er nok at du tjener Jesus paa legemet. Men Maria tiner Jesus av hele sin sjæl og hele sitt hjerte. Se ogsaa, I jøder, hvor Jesus graater paa Lazarus's grav, enda I har saa haardt hjerte, at I ikke kan felle en taare. I kan ikke yntes over dem som graater og jamrer sig. I kan ikke trøste de graatende. I kan ikke lede de sørgende til Jesus. I bare spotter Jesu og Marias taarer. Engang skal disse taarer bli brennende for jøderne, naar de faar se Guds Søns store kraft til aa opvekke døde, jøderne og Jesu korses fiender til ergrelse. For des mer Jesus vekker op døde, des fælere og grummere blir jøderne til aa forfølge Jesus. Det gjør djevelens træler saa ondt, at Jesus vekker døde op til aandalig liv; for ved denne vekkelse begynner folk aa tro paa Jesus. Ja, just derav faar farisærerne og de skriftlærde rett hjertesaar, naar det almindelige folk ved denne vekkelse begynner aa tro paa Nasaræeren, som de holder for en falsk profet og svermer. Men Guds barn faar stor glede av at folk blir opvakte av den aandalige død; iser blir det stor glede og frys for Lazarus's søstre, naar de ser at deres kjære bror, som var død i synden, sitter til bords med Jesus i himmerikes rike, hvor ogsaa Lazarus's paarørende med glede og frys faar tjene dem evindelig.

Femte overveielse. Også evangelium predikes for de fattige. Dette er den største naade som er hendt. Derved maa vel ogsaa Johannes's disipler bli forvisset om, at Jesus er den som skal komme, og at de ikke trenger om aa vente nogen annen. Johannes's disipler er blitt opvakte ved Johannes's lovpredikener. Men de har ikke forstaatt at de maa gaa i skole hos Jesus, hvor predikes evangelium for de fattige. Før denne tid har presterne prediket evangelium for de rike, ogsaa i den

menighet hvor der slett ikke var nogen fattige i aanden. Ogsaa i denne menighet er der bare prediket evangelium for de rike. For utbotferdige horer og ubotferdige tyver er prediket saa lifligt evangelium, at de dydige horer tok til aa slippe melken. Og drankerme og brennevinshandlerne tok til aa felle ormetaarer, naar presten prediket evangelium til dem, og kallte dem kjære kristne og kjære Jesu venner! Da var det lett aa komme inn i himmerikes rike, naar det ikke engang blev krevet omvendelse av drankere og brennevinshandlere, av horer og tyver, enn sie sann anger, det var det ikke tale om. Men nu predikes evangelium for fattige, sorgende, tvilende, nedtrykte og graatende, som intet annet har enn egenrettferdighetens filler, som slenger omkring knærne. Nu predikes evangelium for saadanne fattige som er blitt til utskudd for verden, som er blitt æreløse, som ikke har tro, ikke haap, ikke gode gjerninger, ikke kjærlighet, men bare synd, ondskap og urenhet. Evangelium predikes nu for saadanne fattige, hvis saar ogsaa hundene slikker, og hvem alle djevler hater og forakter, som alle dydige horer spytter paa, alle drankere blir vrede paa, og hvem alle brennevinshandlere hater og skjeller ut for svermøre. Evangelium predikes nu for saadanne fattige, som holder paa aa dø av hunger og nøkenhet, som kjenner at de maa synke ned i helvede. Til saadanne er der ikke før prediket evangelium i denne menighet; for de var alle rike. Krontyvene var rike, og greidde aa betale boten, og de var gode karer til selv aa svare for

Tredje søndag i advent

sig paa dommens dag. Men nu er mange blitt saa fattige, at de har ikke penger til bøter, og de tør ikke selv svare paa dommens dag, uten bare gjennem forsvarerens. I fattige stakkare, som er blitt fattige ved denne kristendom! Jeg er en ubarmhjertig mann, som har klædt eder nøkne! Jeg har gjort eder fattige! Ja, saa prediker nu farisæerne, de skriftlærde og brennevinshandlerne, og klager paa mig, at jeg har gjort de opvakte fattige. Aa, giv det var sant! Saa kunde jeg bli rik ved eders fattigdom. For nu predikes evangelium for de fattige. Dem tilbydes der nu en stor skatt, i steden for den som de har tapt. De faar nu stor stas, i steden for den stas de har tapt. Disse fattige faar nu rød vin, disse fattige faar nu hvite klæder, i steden for silketørklædet, og kors paa brystet i steden for søljen, og morgenstjernen i steden for pannesmykket, og gulringer paa haanden i steden for stenringene, og livsens krone i steden for ørenringene. Derfor, I fattige, gled og fryd eder over eders fattigdom, og tak imot evangeliet med glede! Og har jeg gjort eder fattige, saa skal Jesus gjøre eder rike. Ja, giv jeg hadde kunnet gjøre eder saa fattige, at I ikke hadde en eneste egenrettferdighetens fille igjen paa eder, saa kunde jeg bli rik ved eders fattigdom. Jeg kunde bede alle aandelige drankere sammen, og sic: drikk nu de fattiges svet og møie. Her er den vinhandler som gjorde kvinner og barn til tiggere. Men salig er den som ikke forarges paa denne kristendom, i hvilken der predikes evangelium for de fattige, nu og evindelig. Amen.

Nr. 4. Fjerde søndag i advent*).

Den hellige Paulus skriver i brevet til romerne 6 kap.:

Vi er begravne med Kristus ved daapen til døden, for at likesom Kristus er opreist fra de døde ved Faderens herlighet, saa skal og vi vandre i et nytt levnet.

Paa dette sted krever den hellige Paulus et nytt levnet hos de kristne. Og det samme krever ogsaa vi, men ikke bare hos de kristne, men ogsaa hos de sorgløse, som ogsaa er døpte til Kristus og er skyldige aa leve efter sitt løfte. Dersom de var udøpte hedninger, kunde de sie: «Vi har intet lovt, vi er ikke pliktige aa leve etter Kristi lære». Men nu er alle sorgløse døpte, og i daapen forpliktet til aa holde og opfylle sin daapspakt, og siden fornye denne pakt, naar den er blitt brutt. Og da denne daapspakt ikke blir fornyet paa annen maate, enn ved sann anger, bot, omvendelse og gjenfødelse, er alle sorgløse skyldige til aa söke og bruke de midler, hvorved ordet kan virke anger i deres hjerter. Men naar de enda forakter naademidlene, og ikke engang gjør utvortes forbedring, saa viser de aapenlyst at de forakter alle innretninger, som Gud har etterlatt oss til omvendelse og sjælens oppbyggelse. De bryr sig ikke om Gud. Han kan være i himmelen, og vi faar leve paa jorden, som der ingen Gud var til.

Nu har folk her til lands baaret kristennavn fra daapen av, og de fleste har ogsaa fornyet sin daapspakt, da de første gang gikk til Herrens natverd.**) Men hvorledes har de fornyet den? Jo, med munnen, men ikke med hjertet. De har ikke havt den mening at de skulde ta til aa følge Kristi disipler, og leve derefter. Og dersom der ikke var nogen verdslige formaal, som de kunde opnaa ved konfirmasjonen, saa var det vel ikke mange som gikk til konfirmasjon. Ellers drikker de, horer, banner og slaass,

lup, barnsøl og gravøl, elsker verdens for- og bygger prektige gaarder, holder brylfengelighet, gaar i klædesklaer og silketørklær, og saaledes fordriver de naadetiden, inntil døden kommer. Da aapnes deres øine, og de faar se sitt tidligere levnet, hvor forfengeligt og gagnløst det har vært. Men den hjelper dem ikke noget denne samvittighetens vekkelse paa dødsleiet, naar samvittigheten fordømmer og egenrettferdigheten fordømmer. De ser avgrunnen, men der er ikke et hull aa se, eller en sprekke, som de kan slippe opp igjennem.

En saadan ende tar det efter et sorgløst og ugudeligt levnet. Før gikk de sorgløse inn i dødens sövn, uten aa vaakne. De har latet sig gaa til bunns, uten aa sie et ord. Det var ikke mange som blev grepne av frykt og angst paa dødsleiet. De kom ikke i hu sitt tidligere levnet. Og hvem var det vel da som spurte de døende om hvorledes deres tidligere levnet hadde vært? Alle fikk da gaa i fred inn i evigheten, naar broder ikke spurte eller sa til sin broder: «kjenn Herren». Men nu er det ikke mange som faar gaa i fred til helvede. Saa meget har denne kristendom virket, at de maa vaakne op paa dødsleiet. Iser maa de som med ond samvittighet har motsagt og spottet de kristne, komme i svær angst, naar døden nærmer sig. Men hvad hjelper denne frykt og angst, naar der ikke er en eneste sprekke, som de kan kike igjennem, og se paa himmerikes rikes bygning, enn mindre at de skulde ha haap engang om et bedre liv etter dette ulykkelige liv.

Nu er det visselig blitt vist ogsaa de sorgløse hvor veien til himmelen gaar, men de vil ikke følge den vei. En del holder den ikke for rett. En annen del holder den for rett, men de vil ikke avstaa fra verden og verdens forlystelser. En tredje

*) I mangel av annen passende prediken, innsettes her denne paa 3dje bededag 1865

***) I Sverige faller konfirmasjonen og den første altergang sammen.

Oversetterens anm.

del greier ikke aa følge den, for den port er trang, og den vei er smal, som fører til livet.

Om nu nogen kom og prediket at alle som er døpte blir salige, saa vilde ikke en gang de sorgløse tro det. For de sier alle: «Nei, med dette levnet blir ingen salig». Men der blir allikevel ingen forandring i deres levnet. De utsetter sin omvendelse fra dag til dag og fra aar til aar, og med det gaar naadetiden, saa lenge inttil døden kommer.

Hvor lenge skal saa dette levnet vare paa denne maate? Vi hørte av Paulus's ord, at alle som er døpte til Kristus, skal vandre i et nytt levnet. Hvor er nu dette nye levnet som kreves av alle døpte? Vi kan ingen steds se det. Vi krever kristnes frukter av alle døpte. Dersom de var udøpte hedninger, som ikke hadde gjort kristendoms-løfter, saa var det en annen sak. Men de er døpte, og er saaledes skyldige aa holde daapspakten, og fornye den, naar de har brutt den.

Hvor er disse kristenfrukter? Tro ikke at hedningerne er saa likegyldige som disse munnkristne eller navnekristne, som i daapen og ved konfirmasjonen har gjort Gud løfter om lydighet og troskap, men ikke bryr sig mer om Gud enn de uformuftige kreatur. Hedningerne frykter sine guder, at de er blitt vrede, og derfor ofrer de soneofre til dem. Men de navnkristne ofrer sin sjæl og sitt legeme til satan, naar de drikker, banner og slaass, driver hor og stjeler. Og om søndagen tjener de helst sin gud, som bor i den nederste himmel. De tjener ham med tanker, ord og gjerninger. Og naar de har levet som kreatur, saa dør de ogsaa som kreatur. Saadan takk faar nu Gud for sine velgjerninger. Han har først skapt dem, og siden enda opholdt dem, og dette gjengjelder de med spott.

Ja, et fælt liv er det ennu, enda der er prediket saa meget omvendelse. For herdelsen blir større, des mer de hører Guds ord. De sorgløses levnet blir des frekkere, des mer Guds Søns piner fremstilles for dem. Det viser sig klart, at de akter det for intet, og har det til spott.

De faa sjæle som faar lide spott og motstand av de sorgløse, naar de sier dem et ord til advarsel, de faar nok forskrekkes over deres daarskap, og være i frykt for de sorgløses skyld. Men det er vaart

Fjerde søndag i advent

haap, at den nærværende tids lidelser ikke er aa akte, mot den herlighet som venter dem, som strider i sin dyrebareste tro inn til enden. Sjæle-fienderne, spotterne og motstanderne faar nok snart se hvem de har gjennomstundet. Og det blir ikke lang tid, før de begynner aa hyle.

Vi maa bede til den store korsberer, som har stridt den gode strid og vunnet en ærefull seier, over synden, døden, djevelen og verden, at han vilde komme med Herrens stridshær, og hjelpe sine i den store strid og kamp, naar de strider trofast og med fare for sitt liv. Mikael engler strider mot drakens engler. Og ettersom vi tror, giver den store Mikael oss seier, mens draken og hans engler kastes ned paa jorden, og har stor vrede, fordi han vet at han bare har en liten tid. Hør, du store Israels hyrde, de fattiges og nedtryktes sukk, naar de bøyer sine knæ under ditt kors, og sukker til dig: Fader vaar o.s.v.

Høimesseteksten finnes skreven i Gal. 3, 27., og ordene lyder saaledes: I, saa mange som er døpte til Kristus, har iført eder Kristus.

Av den opleste tekst hører vi, at alle de har iført sig Kristus, som er døpte til Kristus. Det vil sie, at alle døpte helt og holdent skal overgive sig til Kristus. De skal ofre hele sin sjæl og sitt legeme til Frelseren. De har ikke bare iført sig navnet, men de har iført sig Kristi rettferdigheit, og paataket sig alle plikter, som hører med til kristendommen. Men til aa iføre sig Kristi rettferdigheit trenges uundgaaelig en levende tro. Og den som vil opfylle kristendommens plikter, han maa ogsaa uundgaaelig tro; for uten tro er det umuligt aa behage Gud.

Hvor skal nu de ubotferdige faa en levende tro? Og hvorfra skal angeren komme, hos dem som ikke vil omvende sig? Hos dem som lever dristig i forsettige synder, blir det ingen anger, for de vil nyte verdens goder. De har ikke lyst til aa bli salige. De vil ikke iføre sig Kristus, og ikke opfylle de plikter, som kristendommen fører med sig. De vil leve som villrein i skogen. Saadanne vil intet løfte gjøre, eller binde sig til nogen forpliktelse. Det var av hovmod og selvgodhet at overengelen blev til en djevel. Han vilde ikke være Gud undergivne, men vilde selv være kar. Og samme natur vil følge hans træ-

ler. De vil leve efter sin egen vilje, og adlyder ikke nogen. Om Gud selv steg ned fra himmelen og prediket omvendelse til dem, saa vilde de aldeles ikke adlyde ham, saaledes som eksemplerne allerede i det gamle testamente viser. Israels barn hadde sett Guds store og kraftige gjerninger, men deres hovmod satte dem til aa motsie Gud og knurre mot ham. Og med Moses var de stadig i strid. Det samme hovmodige væsen har de sorgløse fremdeles. De spotter og motsier de kristne, som Guds aand taler igjennem. Og naar en høiere magt taker fatt paa dem gjennem haard sykdom, ja da ser de nok hvor synden fører dem hen. Men det er for sent aa angre, naar jorden aapner sitt gap for de stolte menn. Da skriker de, likesom Kora, Datan og Abiram, men Gud hører ikke lenger deres bønner. Saadan ende taker det med de stolte aander, som ikke vil adlyde nogen. Dersom de gav akt paa naadtiden, og aapnet sitt hjerte, naar Jesus banker paa med sitt ord, saa var det muligt at Guds aand kunde faa virke sann anger og omvendelse i deres hjerter, og de kunde komme til aa se hvor veien til himmelen gaar. Men nu er det skjult for deres øine.

En annen del er saadanne som ikke tør gaa saa dristig til helvede, som hine ovennevnte spottere. Men de vil allikevel ikke gaa til himmelen, etter den vei som er oss vist, men de vil bygge op egenrettferdighet, og vil ikke underkaste sig Guds rettferdighet. De vil ikke iføre sig Kristus, men med egen rettferdighet og egne gode gjerninger vil de tekkes Gud.

I disse tider er det mange som har egenrettferdighet til salighetsgrunn, ikke bare de dydige, som aldri er blitt opvakte, saa at de har faatt kjenne sin ondskap, men ogsaa nogen opvakte vil gaa inn i himmelen med egenrettferdighet, nemlig saadanne opvakte hvis samvittighet er blitt saavidt rørt, at de tok til aa slette paa sitt tidlige grove levnet. De har avlagt drukkenskap, og smaker bare en liten taar. De har lagt av bannskap. De har lagt av annet tyveri, men smugling kan de ikke legge av. For dem er all verdens forfengelighet tillatt. Stas er tillatt, bryllup er tillatt, barnsøl er tillatt, og gravøl er tillatt, verdens mode er tillatt. De vil ikke helt forsake djevelen og hans væsen. De vil ikke av hele sitt hjerte fornekte sig selv fra verden. Denne halen

holder nu djevelen dem fast efter, og det er et sterkt baand han holder fast i. Det er saa tykt som et ankertaug, om de enn selv mener at det ikke er tykkere enn et haar. Men naar samvittigheten vaakner, faar de nok kjenne hvor tykk og sterk denne verdens snor er.

Det er sant, de blir ikke kristne med det, om de ogsaa avlegger disse verdens forfengelige skikke. Men jeg sier: de kan ikke komme til anger, saa lenge som de girer sine lemmer i syndens tjeneste. Mennesket har nemlig magt over sine lemmer. Det sorgløse menneskes lemmer er ikke saaledes givne i satans vold, at det slett ikke raar over dem. Men de har ikke engang saapas forstand, at de forstaar at denne tillatelighet er synd, og for det annet har de ikke engang vilje til aa avstaa fra synden. Derfor blir det heller ikke gjort rett utvortes forbedring. Hvorledes skal vel den onde komme i nød, naar han faar sin vilje frem i noget. Saadanne egenrettferdighetens byggmestere har ikke kraft til aa gjøre saadan omvendelse, at de kommer i strid med den onde. Derfor maa de tilsist bli nøkne. Naar døden kommer, begynner de rett aa tvile om sin salighet. De har ikke Kristi rettferdighet, som kan skjule all nøkenhet, men de har egenrettferdigheten til skjul, og den skjuler ingen ting.

Der er ennu en tredje del som ikke er iført Kristi rettferdighet, om de enn er døpte til Kristus. Dem kaller vi naadetyver og den døde tros bekjennere. De tror paa Kristus, enda de ikke har spor av anger. Disse naadetyver mener at de har faatt sine synder forlatte, ennskjønt de vet ikke naar det har skjett. Nogen har havt en rørelse i samvittigheten, men ikke saapas at de har kjent sin ondskap i bunn og grunn. Nogen har ogsaa havt en naadesfølelse, og paa den har de grunnet sin salighets haap, men uten at hjertet er blitt sønderknust. Det viser sig paa det at de berer et nagg i hjertet og aandeligt hat til de kristne, som de mener er hovmodige. Saadanne naadetyver kan paa ingen maate bli salige, før de faar en ny vekkelse i samvittigheten, og en saadan anger, at de rett kommer til aa kjenne sin ondskap, saa de blir riktig utav sig. Men nogen har saa tykk død tro, at de kan ikke vaakne mer. For den onde har gjort deres tro saa sterk, at døden kan ikke knuse den.

Naar vi nu ser paa deres levnet, som ved daapen er bundne til Kristus, og har gjort saadanne løfter, at de skal vandre i et nytt levnet, saa blir vi var, at de udøpte hedninger, opfyller bedre sine løfter, enn disse døpte hedninger, som har gjort de dyreste løfter for Jesu alter. For hedningerne frykter for Guds vrede, men de kristne frykter ikke mer, hverken Gud eller djevelen. De udøpte hedninger kommer lange veie for aa dyrke sin gud, men de navnkristne forakter Guds hus. De udøpte hedninger viser stor iver i sin gudsdyrkelse, men de døpte hedninger ler tilmed i Herrens hus. Derfor skal hedningerne opstaa paa dommens dag og fordomme denne slekt. For dersom der var prediket saa meget omvendelse i hedningeland, som her, saa hadde de omvendt sig i sekk og aske, de hadde klædt av sig all sin stas, og sittet som Ninives innbyggere i sekk og aske. Hedningerne vender om til kristendommen, og er meget nidkjære. De angrer sin tidlige daarskap, uforstand og blindhet. Men her vaakner folk ikke mer op av sin sikkerhet. Derfor taker det ogsaa en sorgelig ende med mange. Det er ikke mange som i dødsstunden har fortrøstning til himmelen, og de har heller ikke fortrøstning til verden. De kjenner nok at de er paa en daarlig vei, men de har ikke kraft til aa rope, de har ikke kraft til aa banke paa himmelens dør; for de kjenner at døren er lukket. Tung er striden mot døden. Men det hjelper ikke. De

maa, imot sin vilje, fare inn i evigheten, og de har ingen visshet for hvor de til sist kommer til aa bo.

Saadan ende taker det nu med de sorgløse, som spotter og forakter de kristnes advarsler, saa lenge de er friske. Er ikke dette øiensynlig for alle som lever i disse tider, at det taker en grufull ende med de sorgløse.

De faa sjæle som ennu vaaker og strider i sin dyrebareste tro, faar nok se paa denne elendighet og forskrekkes, men de kan ikke gjøre noget ved det. De maa se til at det ikke blir slutt paa oljen i deres egne lamper, naar ropet lyder. De kloke har heller ikke noget aa give de daarlige, naar baade de kloke og de daarlige ligger og sover.

Men vaart haap og vaar bøn til Gud er, at de kloke jomfruer ennu har saa meget olje, at de faar ledsake brudgommen inn i bryllupshuset, naar ropet lyder. Se efter, I kloke jomfruer, om I ennu har saapas olje paa lamperne, at de tendes, naar ropet lyder, for det er vel ikke saa lang tid igjen, før det lyder. Det er vel ikke lang tid igjen, før Guds Søn kommer og henter sin fattige brud. Snart, snart lyder ropet, snart, snart kommer gjesterne fra himmelen og skal se paa Frelserens brud, hvor fager hun er, hvad slags klæder hun er iklædd, hvad slags perler hun er smykket med, og hvor mange ringer hun har faatt av brudgommen. Da skal alle danse i himmelens sal, og brudepikerne skal springe som hjorter. Amen.

Nr. 5. Første juledag.

(1847)

Skulde ikke jeg som faar andre til aa føde, ogsaa selv føde? sier Herren. Skulde jeg late andre føde, og selv være ufruktbar? sier din Gud. Es. 66.9.

Guds naadeløfter om den tilkommende Frelser forkynnes i det gamle testamente ved mangeslags lignelser; men den tids mennesker forstod disse naadeløfter galt. Naar Gud gjennem profeterne gav Israels barn naadeløfter om Frelseren, forstod de disse naadeløfter galt. De hadde den feilaktige tro at Frelseren skulde bli en jordisk konge, som skulde frelse dem fra all timelig nød, og fø dem fritt. Nu har mangt et naturligt menneske den feilaktige tro, at Frelseren, som er vaar kristendoms ophav, gjør folk fattige. Naar det naturlige menneske hører at Frelseren krever rett anger og omvendelse, saa tror det naturlige menneske at det blir fattigt, naar del maa slutte med de urettferdige leveveie, som det før hadde megen jordisk vinning av.

Mens nu jøderne hadde den uriktige tro, at Frelseren skulde gjøre dem rike, saa har mangt et naturligt menneske i disse tider den uriktige tro, at de blir fattige for kristendommens skyld. Saa galt forstaar de naturlige mennesker Guds naadeløfter, naar de i sin blindhet bare ser paa disse timelige ting, og ikke forstaar at Frelseren gjør de kristne rike i aandelig forstand, selv om de ogsaa skulde være fattige i timelig forstand. Men de kristne er ikke fattige, naar de rett bruker legemets og sjælens krefter. Av synd blir mange fattige, naar mennesket misbruker Guds naadegaver, til sin egen福德ervelse. Den som ikke har rikdom i hjertet, han blir snart fattig. Men den som har en aandelig skatt i hjertet, han er rik, om han er aldriig saa fattig.

At de ord som vi leser i Es. 66, 9. vedkommer kristendommen, er en urokkelig samhet. Gud sier ved nevnte profet: skulde jeg late andre føde, og selv være ufruktbar. Disse ord vedkommer delvis Frelseren, saa som vi hører Herren tale

ved Davids munn: Du er min kjære Søn, jeg har født dig i dag. Det vil sie at Gud har født sin Søn fra evighet av. Men disse ord vedkommer ogsaa de kristne, naar han nemlig sier: Skulde jeg late andre føde, og selv være ufruktbar. Det betegner at Gud vil føde barn efter sin vilje. De rette kristne er Guds barn, som han har født av uforgjengelig sæd, saa som ogsaa Peter sier i sitt sendebrev: Gud har født eder av uforgjengelig sæd. De rette kristne er fødte av Guds uforgjengelige sæd. Og denne uforgjengelige sæd er Guds ord, hvorom Gud sier ved profeten Esaias: Skulde jeg late andre føde, og selv være ufruktbar. Vi hører altsaa at Gud har lyst aa faa barn. Dertil er ogsaa mennesket fra først av skapt, at det skulde bli Guds barn; men ved syndefallet blev mennesket fremmedgjort, og tok til aa løpe etter forføreren. Vi vet av oss selv hvor smertelig det saarer faderhjertet, naar en listig skjelm forfører og forlokker hans barn til horeri, tyveri og drukkenskap. Den jordiske far vilde ikke unne sine barn saa ille, at de skulde bli horer, tyver og ugjerningsmenn. Dersom en jordisk far blir dypt saaret, naar en listig forfører forfører og forlokker hans barn til horeri, tyveri og drukkenskap, saa kan en skjonne hvor ondt det gjør den himmelske Faders hjerte, at den listige forfører forlokket hans yngste barn til horeri og tyveri. Herved blev mennesket, som var det yngste av alle Guds barn, forført. Dette yngste og kjæreste barn blev en hore, en tyv og en morder, mistet all sin ære for Gud og englene. Ikke én av englene vilde lenger se paa denne hore. Alle engler og Guds barn begynte aa spytte paa mennesket, som ikke mer kunde skjule sin skam. Aa nei, aa nei, hvor dypt faderhjertet blev saaret, naar det skulde gaa saa ulykkelig med hans

yngste og kjæreste barn, at det skulde komme i djevelens klør. Hvorfor staar nu Faderen paa sine knæ og sukker saa tungt, at bloddraaperne drypper av hans ansikt. Hvorfor kryper den himmelske Fader i jordens støv som en makk, og graater saa hjertet rent ut vil briste? Denne elendighet kommer over Faderen, fordi hans yngste barn skulde bli saa ulykkeligt.

Men hvad virker Faderens taarer i det sorgløse og forherdede barns hjerte? Nogen barn er saa haarde at de spotter Faderens taarer. Idag er den himmelske Fader kommen ned fra himmelen, og vil vise sine barn saarene, som de vanartede og ulydige barn har tilføiet ham. Lat oss nu se hvor mange av disse barn som blir rørte til anger, naar de faar se saarene. Av Faderens saar blev det nok lækedom for de sørderknuste hjerter, dersom barnene hadde saapas erkjennelse, at Faderens saar og Faderens taarer kunde formaa aa bløtgjøre de haarde bryst. Men Gud bedre! Hos nogen barn er brystet saa haardt som jern, og hjertet saa koldt som is, saa at Faderens taarer brenner ikke deres samvittighet, før i evigheten. Og da kan hende kommer angeren for sent.

Vi skulde nu bede for dem som spotter Faderens taarer og spytter ham like i ansiktet, om de vilde bry sig om aa gaa i hestestallen, og se hvor deres skaper ligger i stor fattigdom, paa høi og halm, midt iblandt kreaturene. Men de ides ikke engang aa gaa dit. Vi skulde ogsaa bede for dem, hvis samvittighet Faderens taarer har begynt aa brenne, at deres kval visselfig vilde ophøre, om de kysset det barn som ligger i stallen og smiler til alle, enda det er fattigt. Vi beder ogsaa for dem som taker dette barn i sitt fang, og trykker det til sitt hjerte. Vi har det haap og den fortrøstning, at han hører de sorgendes sukk. Derfor opløfter vi vaare hjerter og synger englenes høisang: Og se Herrens engel stod for dem, og Herrens klarhetskinnet om dem, og de fryktet saare. Og engelen sa til dem: Frykt ikke! ti se, jeg forkynder eder en stor glede, som skal vederfares alt folket. Hør oss, kjære Fader! Fader vaar o.s.v.

EvangeliuM Luk. 2,1—20.
I anledning minnet om Jesu fødsel blir

Første juledag

der hvert aar lest en kort fortelling om hans fødsel. Og ennskjønt vi ikke vet hvad denne fortelling virker, naar bare nogen fattige hyrder gaar til stallen og ser om det er sant, at Marias sön er verdens Frelser, vil vi allikevel prøve aa gaa i stallen og se paa dette barnet, skjønt jeg vel vet at ikke mange bryr sig om aa gjøre det. For nogen er redde for at deres fine klæder skal bli ødelagte,, om de gaar dit. Nogen holder det for skam aa se til dette barn, naar moren er saa fattig, at hun ikke har en dram aa give dem som gjør sig saa smaa, at de gaar i stallen. Men jeg tenker at de mennesker som har tapt sin ære, holder det ikke for skam, om de aldrig saa meget blir spottet i verden, av den aarsak. Enhver som kommer dit, faar se dette barn, hvor det smiler til alle, og de kan ogsaa spørre dets mor, hvorfor verdens Frelser er født i saa stor fattigdom, at han maa ligge paa høi og halm mellem kreaturene. Det er ikke saa lett aa sie hvorfor denne Marias sön er født i saa stor fattigdom. Nogen mener at han er ikke saa fattig, men han gjorde sig fattig. Men vi vet at Maria var saa fattig, at hun var ikke i stand til aa leie sig natterum i huset, og for denne fattigdoms skyld var det ikke mange som brydde sig om aa komme og se til dette barn. Bare hyrderne, som hadde hørt av englene, at denne Marias sön var verdens Frelser, de skyndte sig til Betlehem, og fant Maria med sitt barn liggende i krybbben. Men hadde ikke englene kommet med det gledesbudskap, at verdens Frelser var født, saa hadde ingen visst hvad for en fremmed denne Marias sön var. Nu fikk folk vite det gjen nem englene, og dette englenes budskap er forkynnt omkring i all verden. Men bare de fattige hyrder gaar og ser til dette barn, som ligger i krybbben. Hvorfor gaar verdens herrer ikke dit? De er visst redde for at det skal komme hestemøk paa dem, om de gaar i stallen. De andre verdens herrer vilde begynne aa klage paa lukten, og paa at de hadde vært i stallen. Hvorfor gaar ikke verdens rike dit og ser dette barn? Jo, fordi det er en stor skam aa gaa i stallen. Verdens skam vilde falle paa dem, om andre folk fikk vite at de hadde vært der. Verdens venner vilde take til aa spotte dem, og sie: du har jo vært i stallen, hvad gjorde du der, det lukter hestemøk av dig. Men det er heller ikke mange fattige som bryr sig om aa gaa i

stallen og se dette barn; for dette barn er saa fattigt, at det blir ingen ting aa faa i munnen. Verdens fattige trenger sig frem hvor verdens bryllup og barnsøl holdes; men Frelsoren kom til verden i saa stor fattigdom, at hans mor hadde ikke raad til aa holde barnsøl. Hvem er det da som gaar i hestestallen? Ingen andre enn hyrderne, som har faatt lys ovenfra, og har hørt englenes budskap. Disse hyrder var i skogen om natten. Det var et følt mørke omkring dem. Ulvene og løverne brølte i sine huler. De vilde sønderslite og sønderribe de faar som hyrderne voktet; men det himmelske lys og englenes sang frelste dem. Ulvene og løverne blev redde og rømte bort i skogen, saa at hyrderne trøstet sig til aa overlate sin fjord i Guds varetekts, mens de sprang til Betlehem for aa se det som var sagt dem. Dette at de springer til Betlehem, betegner, i aandelig forstand, at en kristen, naar han har kjent det første naadetegn, ennu ikke er tilfreds med hvad han hører av englenes munn, men han vil dertil med egne øine se det velsignede barn. Han vil take det i sitt fang, han vil kysse det, han vil se hvor det smiler til ham.

— — — Men ikke alle hyrder løper til Betlehem for aa faa se denne Marias søn. Nogen hyrder har ikke tid aa løpe til Betlehem, for de maa melke og klippe faarene. Nogen vil ikke gaa i hestestallen. Nogen hyrder har likesaa stor verdens ære som herrerne og de rike. Saadanne hyrder giver sig til aa flaa faarene om natten, og ulven sliter i den andre kanten. Siden sier de til husbonden, naar han sakner faarene, og spør hyrderne hvor faarene er, vi vet ikke, ulven har vel ætt dem op. Nogen hyrder sover, og imidlertid adspredes faarene. Men hvorfor er denne Marias søn saa fattig, at han maa ligge i en krybbe paa høi og halm mellom kreaturene? Kan de fattige i aanden forlate sig paa ham, naar han selv er saa fattig. Saaledes spør mangen tvilende sjæl, som ennu ikke har sett himmelen aapen, eller hørt englenes budskap, eller kjent sikre naadetegn. Han gjør sig selv dette spørsmål: Kan jeg forlate mig paa ham, naar jeg selv er saa fattig, og Marias søn er ennu fattigere? Naar tvilen trenger sig inn paa mennesket, og det begynner aa kjenne sig uverdig, da opstiger mange slags tanker i menneskets hjerte. Stundom tenker det: kommer jeg saadan, nemlig saa uverdig, til

Jesus, saa vil han vel ikke vite av mig, før jeg har forbedret mitt levnet. En annen tenker saaledes: jeg har ennu ikke gjort rett anger. Men saadanne tanker har aldrig de dydige, eller den døde tros bekjennere. De dydige horer, de dydige tyver, de dydige drankere, og de dydige slaastere, de er saa dydige og fromme, at de trenger ikke om aa gaa i stallen og se dette barnet. Likesaa de troende horer, de troende tyver og de troende drankere, de trenger ikke om aa gaa i stallen og se dette barn; for de tror uten aa kjenne, og elsker uten aa se, skjønt deres tro er bare i hovedskallen. De fine horer, de fine tyver, og de fine drankere trenger ikke om aa gaa i stallen og faa hestemøk paa sig. De graver nok for den skyld den gamle Adams urenhet med fingrene, saa lukten kjennes en fjerdingens vei. Men det gjør ingen ting. Alle disse gaar stolt forbi det sted hvor den nyfødte Frelser ligger. Men de opvakte sjæle kan ikke la være aa se, iser da naar de har kjent noget naadetegn, og har mange slags tanker, om de skal berede sig til aa gaa dit, ved aa bedre sitt levnet. Jeg tror allikevel at de i aanden fattige og rett angrende sjæle kan ikke late være aa gaa, selv om de faar kreaturmøk paa sig. Dersom verdens ære er saa stor, at de ikke vil gaa dit, saa lat dem gaa i kroen da, lat dem gaa i dansestuen, lat dem gaa i horehuset, lat dem gaa i forbannelsens hus, lat dem gaa i tyvhuset, lat dem gaa om saa i kongeborgen. Saa skal de gamle venner ikke klage paa horeriets, tyveriets, forbannelsens og drukkenskapens onde lukt, som paa saadanne steder stiger til hovedet. For de er saa vante til fra barndommen av aa lukte fortapelsens lukt, at de nyter den gjerne. Men dersom en kristen en gang gaar i stallen og ser paa det fattige barn, som ligger i krybben, saa begynner straks de gamle verdens venner aa klage paa lukten, og sie: hvor har du nu vært? det lukter jo hestemøk av dig. Jeg vet at de faa sjæle som er rett fattige i aanden, kan ikke late være aa gaa i stallen, hvor det lille barn Jesus ligger, hvor meget de enn lastes derfor. For de vil se om han er Guds Søn og verdens Frelser, saa som englene har sagt. De forarges ikke over hans fattigdom. De har den tro at han kan hjelpe dem fra helvede, selv om han er fattig. Ikke bare det at han er fattig paa legemet, for det viser de kristne hvad rikdom og ære er verd, men det at

han er foraktet, hatet og holdt for en hund, av hele verden, at verdens vise sier at Marias sön er et uekte barn, at konungen vil drepe ham, før han slipper til aa vokse op, at verdens mennesker kaller ham en falsk profet og en folkeleder, de ting vitner netop, at denne Maria sön er de angrende synderes Frelser. For det har profeterne forutsagt, at Kristus skal bli forskutt av alle verdens herrer, rike, vise og mektige. De enser i ham ikke. Naar nu saadant hat fra verden tilfallt Jesus, som er kristendommens Krybphav, hvad bedre kan da de kristne vente sig, som gaar i stallen og ser paa dette barn. Det er heller ikke troligt at hedelige folk vil gaa dit. Ikke engang de angrende bryr sig om aa gaa i stallen, før de er avklædt all verdens ære. De trenger aa faa se et naadetegn, før de vil gaa i stallen og se dette barn, som ligger i krybben. Lat oss nu gaa til Betlehem og se om det er sant det som englene har sagt, at verdens Frelser ligger i krybben. Men han faar ikke være redd for æren, den som skal gaa i stallen; han faar ikke være redd for at hans fine klær kommer til aa lukte av hestemøk. For verdens Frelser er saa fattig, at han maa være i hestestallen. Han har ikke rum i herberget. Saa fattigt blir ogsaa mennesket, naar samvittigheten blir opvakt. Det kjenner at det er ikke verdigt til aa gaa i hestestallen, hvor verdens Frelser ligger. Allikevel maa det gaa dit. Naar den aandelige nød driver paa, maa det gaa dit. En faar i all fall ikke fred, før en faar se dette barn, som ligger i krybben. En angrende synder faar ikke fred, før han har sett dette barn og kysset det.

Gaa frimodig i stallen, I sorgende sjæle, og kyss dette barn, om det enn er fattigt og foraktet, om enn verdens konger vil drepe det. Det er dog eders Frelser, og dersom I kom ham saa nær, at I fikk se ham, saa vilde I bli saa glade, at den tid-

Første juledag

ligere sorg og skrekke vilde forsvinne. Gaa frimodig, I sorgende sjæle, og se ikke paa det at I er uverdig til aa gaa dit. Naar englene har sagt eder at I skal finne Frelseren i krybben, saa dryg ikke. I hørte hvor stor glede det blev for hyrderne, av alt det de hadde sett og hørt. De begynte aa fortelle til alle folk om dette barn. Saaledes gaar det med alle som ser verdens Frelser. De kan ikke late være aa fortelle, hvor dette fagre barn smiler til dem, og hvad usigelig glede de fikk av aa se dette barn. Gaa frimodig til Betlehem, I fattige hyrder! Gaa dit med hjerte og tanker! Ofre til dette barn, som ligger i krybben, ofre ham eders hjarter! Det barn vil røve menneskenes hjarter fra verden. Det har allerede røvet mangt et menneskes hjerte fra verden. Det er det verdens mennesker er redde for, at dette yndige barn skal røve deres hjarter, saa de ikke mer skal faa tjene verden. Derfor sier ogsaa verdens vise, at Marias sön er et uekte barn. Nogen mener at han er Josefs sön. Men hun, barnets mor, den rene jomfru, hun vet bedre enn verden hvor dette barn er kommet fra. Hun vet at dette barn er Guds Søn. Og just fordi dette barn er Guds Søn, derfor gaar de aandelig fattige og bedrøvede sjæle i stallen, hvor dette barn ligger. De gaar dit og søker lækedom for sitt syke hjerte. De gaar dit og ser, og de blir saa glade, bare av aa se, at de kan ikke late være aa fortelle at de har sett verdens Frelser. Naar nu en kristen, som har vært i stallen, begynner aa fortelle verdens mennesker hvad han har hørt og sett, saa ler nogen, nogen gjisper, og nogen blir vrede, og sier: det er galskap. Men Maria gjemte alle disse ord og overveiet dem i sitt hjerte. Og de som følger hennes eksempel, faar til slutt se hvad intet øie har sett, og intet øre har hørt, og hvad som ikke er opkommet i noget menneskes hjerte. Amen.

Nr. 6 A. Annen juledag.

(1849)

Gud Herren sa til ormen: Jeg vil sette fiendskap mellem dig og kvinnen, og mellem din sæd og hennes sæd; den skal knuse ditt hoved, men du skal saare dens hæl. - Mos. 3, 14. 15.

Da mennesket ved ormens list fallt i synd, satte Gud fiendskap mellem kvinnens sæd og ormens sæd. Men Gud gav ogsaa det løfte, at kvinnens sæd skal sønderknuse ormens hoved. Hvorledes dette fiendskap har aapenbaret sig, det viser hele skriften. Like fra den tid orme-yingelen tok til aa vri paa sig, har fiendskapet vært mellem dem, og det samme fiendskap mellem kvinnens sæd og ormens sæd er fremdeles. Dette fiendskap kom av at kvinnen blev bedrageden av ormen, og ved ormens list blev kvinnen selv og hennes barn ulykkelige. Hun maa ogsaa nu føde barn med stor smerte. Johannes saa henne rope i fødselssmerter. Og hadde Gud ikke taket hennes guttebarn til sig, saa hadde den ildrøde drake opslukt det.

Men døperen Johannes var svær til aa skjenne paa orme-yingelen. Naar han saa den, sa han: «I orme-yingel, hvem lærte eder aa fly fra den tilkommende vrede?» Johannes saa vel hvor stort fiendskap det var mellem kvinnens sæd og ormens sæd.

Jeg har hørt at i halen paa ormen er en bjelle, som høres paa lang vei, naar den kryper paa jorden. Denne bjelle er satt til advarsel for menneskenes barn. De menneske-barn som er vaakne, kan fly, naar de hører denne bjelle. Men de stakkare som ikke er vaakne, hører ikke klangen av denne bjelle, og de stakkare faar huggormen stikke. Og hos det menneske som ormen har stukket, hovner hjertet op, og mennesket dør i sin opblaaste tilstand, dersom det ikke kommer til doktoren i rette tid.

Der er ogsaa et ormeslag som forloker smaa fuglene med sin giftige lukt. Naar nemlig smaa fuglen sitter paa grenen, kommer forlokkelses-ormen lurende, og slipper ut av kroppen en saadan giftig lukt, at smaa fuglen blir fortumlet, og gaar like i kjeften paa forlokkelses-ormen.

Der er ennu et annet slags orm, av lengde som en gran. Den ligger i gresset og passer paa menneskenes barn. Dersom nogen kommer den nær, snor den sig rundt orkring mennesket, perser det sammen, og knuser dets ben. Derefter spyr den slim utover menneske-skrotten, og sluker den hel og holden. Johannes saa ogsaa i Aapenbaringen hvorledes draken spydde sitt slim utover den kvinne, som hadde født guttebarnet. Men kvinnen flydde ut i ørkenen. Den ildrøde drake, som kalles djevelen, og satan, som forfører det hele jorderike, er uten tvil det samme skrekkelige væsen, som talte med kvinnen i paradiset, og fikk henne til aa tro at hun skulle bli riktig vis, om hun aat av frukten paa det forbudne træ. Denne drakes sæd er serlig fiendsk mot kvinnens sæd, som sønderknuser ormens hoved. Hadde ikke kvinnens sæd sønderknust ormens hoved, hadde denne for lenge siden tilintetgjort og sønderrevet menneskenes barn.

Men ormen er saa seiglivet, at den dør ikke, selv om hovedet er knust. Vi hører i Aapenbaringen at draken med sin stjert drog tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden. Der er saaledes ikke mange stjerner paa himmelen, som kunde lyse paa himmelhvelvingen og vise vei for den ensomme vandrer, som om natten og i den mørke tid er paa vandring til evighetens strand.

Men kvinnens sæd, som har knust ormens hoved, har i disse tider baaret orme-yingelen bort i maurtuen. Og der er orme-yingelen i en ynklig nød. Der vrir den sig, og der snor den sig, som makk i het aske. Men det hjelper ikke aa vri sig. Om den ogsaa æter nogen maur, saa blir de andre dobbelt saa ivrige til aa gnage paa ormebenene. Men orme-yingelen dør dog ikke straks, ikke før solen gaan ned.

Naar saaledes Gud satte fiendskap melllem kvinnens sæd og ormens sæd, saa skal vi nu give akt paa den strid, som ved dette fiendskap er opkommet i verden. Men i det land hvor der ikke er nogen av kvinnens sæd, der er ingen strid; men paa det sted hvor der er mange av ormens sæd, og bare faa av kvinnens sæd, der er striden gaaende.

Jeg har hørt de gamle fortelle at i ormhopen er der en ormekonge, som er større enn de andre, og denne ormekonge har en rund sten i munnen, som den kaster op i luften. Og det menneske som kunde faa tak i ormens sten, skulde bli lykkeligt, maa vite. Men det er svært farligt aa gi sig inn i ormhopen, naar mange hundrede av dem er samlet i parringstiden. Men vi skjønner hvorfor ormene blir sinte paa det menneske som vil røve stenen fra dem. All ormelist er skjult i den stenen. Skulde ormen tape sin list og falskhet, vilde den bli gal, den vilde aldeles miste vettet. Men ormen vil ikke bli saa gal at den gir sig til aa gjøre anger og omvendelse. Naar nu et menneske har frataket ormekongen dens list, eller verdens visdomssten, da aapner alle ormene gapet, og alle som en setter de inn paa det menneske, og gjen nem en tredobbelt ild maa det menneske gaa, førenn ormene slutter med aa forfølge det. Dette er én aarsak, hvorfor ormyngelen hater kvinnens sæd.

Der er ogsaa en annen aarsæk til at ormyngelen hater kvinnens sæd. Kvinnens sæd har knust ormens hoved. Dersom kvinnens sæd ikke hadde knust ormens hoved, saa hadde ormen ått op kvinnens sæd. Men naar kvinnens sæd har knust ormens hoved, saa maa ormen nu røre sig med stjerten, og med den drager han tredjedelen av himmelens stjerner ned paa jorden. Og naar den ildrøde drake staar foran den kvinne som roper i fødselssmerter, saa er det dens mening at den skal slippe til aa sluke det guttebarn, som kvinnens føder. Men naar Gud bevarer det nye menneske, som er født av kvinninen, saa begynner ormen aa spy giftigt slim utover kvinninen, og vil drukne henne i den døde tros slim. Men Gud har ført denne kvinne ut i ørkenen, hvor der ikke er saa meget ormeyngel. Og vi haaper at Gud bevarer denne kvinne, saa lenge til stenen blir frarøvet ormen.

Ormen har ogsaa stukket kvinnens sæd i hælen. Denne ormens stikking kom-

Annen juledag

mer av det fiendskap som Gud har satt melllem kvinnens sæd og ormens sæd. Men denne stikking gjør ikke kvinnens sæd saa stor skade. Allikevel er det menneskes liv i stor fare, som ormen har stukket. For menneskets hjerte hovner op av ormegiften, og døden er viss, dersom det av ormen stukne menneske ikke i rette tid faar komme sig til doktoren.

Det naturlige menneskes hjerte er fullt av ormegift, men det kjenner det ikke, saa lenge som det gjør aat hjertet med drakegift. Det kjenner ikke at hjertet er fullt av gift, før doktoren giver det bitre lækemidler. Da begynner syndens gift aa brenne i innvollene. Ormegiften har faatt det sorgløse menneskes samvittighet til aa lukte ille og raatne; men den sorgløse kjenner det ikke, før det blir hull i samvittigheten. Men den sorgløses samvittighet er tykkere enn en oksehud. I et saadant menneskes samvittighet blir det ikke hull, om enn Faderens hete taarer faller paa den. De aandelige kvaksalvere legger tilmed sorgløshetens plaaster paa samvittigheten, saa samvittighetens saar ikke skal stinke og flyte av materie, ikke før i evigheten. Men den rette doktor hugger først med aandens sverd i den tykke samvittighet, for at det skal gaa hull paa den. Siden taker han en skarp rakekniv og skjerer i det døde og raatne kjøt, som er i samvittigheten, og derefter drypper han noget honningsdraaper i samvittigheten.

Naar menneskets hjerte er hovnet op av ormegiften, taker de aandelige kvaksalvere og heller flytende drakegift i munnen paa det menneske; men derved blir hjertets byller verre. Men den rette doktor taker lovens hammer og banker paa det stenhaarde hjerte. Han taker sylen og stikker hull paa hjertets byller, saa materien faar renne ut. Han giver det menneske som er stukket av ormen, bitre lækemidler, saa det skal faa spy ut giften. Og naar giften ved disse lækemidler taker til aa svide overalt, ja da giver doktoren smør og honning.

Vi skulde nu betrakte hvorledes ormens sæd hater kvinnens sæd. Men vi maa første bede til den velsignede kvinnens sæd, som har sønderknust ormens hoved, at han vilde bevare de svake, som er fødte av uforgjengelig sæd, fra ormyngelen og fra ormegiften. Frelseren har sagt: «Vær kloke som ormer, og enfoldige som duer!» Her-

med mener han visselig at vi skal stjele ormens list, da ormen og dens sæd har saa stor list og snedighet, at den kan narre de enfoldige dueunger.

Du velsignede kvinnens sæd! Hjelp alle sorgende, angrende og nedtrykte, som er fødte av uforgjengelig sæd, saa at ikke ormeyngelen skal faa forderve dem, eller nedtrykke dem med sin gift. Hør de angrendes svk! Fader vaar o.s.v.

F l i u m Matt. 23,34—39.

Som følge av det som allerede er talt, skal vi ved Guds naade overveie: **Hvorledes ormens sæd hater kvinnens sæd, eller hvorledes verdens barn hater Guds barn.** Give Gud at en eller annen blind stakkar maatte se sin skikkelse i de forrige hedningers væsen. For ormen har ikke skiftet natur, om den enn har skiftet hud. Naar ormehuden blir slitt, klær den den av, og klær paa sig en ny hud, som er dobbelt saa sterkt. Kvaksalverne har for skikk aa give ormehud til kvinner som er i barnsnød, i den mening at det nye menniske snarere skal fødes. Horerne taker ogsaa inn ormerist, for dermed aa drive ut fosteret. Men vi skal take av den gamle ormehud, som finnes mange steder paa jorden, for aa vise dem som ennuk ikke vet at ormen skifter hud, men ikke natur, at den har samme natur som før.

Det første fiendskap mellem kvinnens sæd og ormens sæd kom for dagen straks etter syndefallet, da Kain begynte aa hate sin broder for rettferdighetens skyld. Da Gud fant behag i Abels offer, saa blev Kain vred, og hans utseende blev forandret av hat. Da sa Herren til Kain: «Hvorfor er du vred, og hvorfor er ditt aasyn nedslaatt?» Kain var blitt vred paa sin broder for kristendommens skyld. Han blev ille tilmode over at Abel var frommere enn han. Han tenkte vel som saa: «Er nu den der snørungen bedre enn jeg?» Og om enn Gud i rettesatte ham og bad ham aa styre sin vrede, fikk Kain allikevel ikke samvittighetsro, før han slog sin broder ihjel. For orme-yingelen taaler slett ikke at kvinnens sæd skulde være bedre enn den. Egenrettferdighetens blod stiger til hovedet, og det aandelige hat forandrer deres utseende. Kain var den første som suget kristenblod. Og da Gud spurte ham: «Hvor er Abel, din broder?» saa svarte han: «jeg vet ikke; er jeg min broders vokter?» Saaledes

svarer ogsaa nu Kains kjødelige brødre og søskenhjørne. Naar en kristen spør dem: «hvor er din broder?» saa svarer de: «Er jeg min broders vokter? enhver faar passe paa sig selv. Jeg er ikke pliktig aa formane nogen».

Paulus skriver at Abrahams sørn med tjenestekvinnen hatet den yngre sørn, som var født av den frie kvinne. «Lik som den gang den som var født etter kjødet, forfulgte den som var født etter aanden, saaledes og nu». Hvorledes ormens sæd hater kvinnens sæd, det viser Esau's hat. Ormeyngelen tok til aa vri sig i Esau's hjerte, da hans broder Jakob hadde faatt en bedre velsignelse av faderen enn han. Esau truet med aa slaa sin broder ihjel, for velsignelsens skyld. Men Jakob flydde til et fremmed land, for sin broder. Saaledes har mangen kristen maattet fly til fremmede land, naar han i sitt eget land blev forfulgt for kristendommens skyld.

Hvorledes ormens sæd har hatet kvinnens sæd, det viser ogsaa Israels barns hat til Josef. Josef var sladder og fortalte farren hvad Israels sørnner foretok sig, bak farens rygg. Derav reiste det sig et grueligt hat til sladderhanken og drømmemesteren. Ennu blir de sorgløse mennesker gruelig vrede paa dem som berer sladder, og forteller om deres onde gjerninger. Hvad gjorde Israels barn med Moses, da han stilte Guds strenge rettferdighet frem for deres øyne. De beste menn i Israels menighet gikk ham paa livet og sa til ham: «Du gjør altfor meget; ti det hele folk er helligt.» Verdenstrælen synes at hele folket er helligt. Selv om de drikker, bänner og slaass, driver hor og stjeler, er de nok derfor hellige og fromme! Men dersom Moses begynner aa skjenne paa dem og besky尔de dem for ugudeligt levnet, da begynner de beste menn i menigheten aa sie: «Du gjør altfor meget; ti hele folket er helligt.» Disse ord av den gamle Adam er saa alvorlige og manlige, at Kains kjødelige brødre og søskenhjørne sier: «Amen! det er sant, det hele folk er helligt.» Naar de beste menn i menigheten er horer og tyver, drakkere og brennevinsdrakter, da er djævelstrælen rede til aa sie: «det hele folk er helligt.» De er saadanme kristne, at Moses faar ikke lov aa dømme saadanme hæderlige mennesker, saa sier de beste

menn i menigheten: «Du gjør altfor meget; ti det hele folk er helligt.» Omenn-skjønt nu menighetens beste menn var saa tunge, at jorden ikke var istand til aa bere dem — saasom ordsproket sier: «Et utaknemmeligt menneske kan jorden ikke bere,» — saaledes sank disse menn, Kora, Data og Abiram, ned i jorden, og fallt levende ned i helvede, med legeme og sjæl. Allikevel var de andre ferdige til aa sie til Moses og Aron, at de hadde slaatt Guds menn ihjel. De hadde en saadan tro, at Moses hadde senket Guds menn ned i helvede.

Men lat oss ennu se paa hvorledes ormens sæd hater kvinnens sæd. Da Gud sendte profeter til aa predike omvendelse for Israels barn, saa begynte de aa hate dem, saa som Frelsen sier i dagens evangelium: «Se jeg sender til eder profeter og vise og skriftlærde, og nogen av dem skal I slaa ihjel og korsfeste, og nogen av dem skal I hudstryke i eders synagoger, og forfulge fra en stad til en annen.» Hvorfor har jøderne forfulgt profeterne, som prediket omvendelse? Det var vel fordi at de var falske profeter, som skjente ut Guds barn. Jøderne sa til Frelsen: «Vi er ikke avlet i hor, vi har en fader, Gud.» Naar de nu hadde den tro, som alle naadetyver har, at Gud er deres fader, enda Frelsen sa til dem: «Den fader av hvem I er, er djevelen», hvorledes kan da orme-ymgelen høre paa saadant? Selv den onde mener at han er en engel, og den ondes engler har den samme tro, at de er engler. De kjenner ikke at de er av den fader djevelen.

Naar nu profeterne tok til aa utskjelle og dømme hederlige folk, da reiste den gamle Adam sig. Egenrettferdighetens sorte blod steg op fra leveren, og ærens blod steg op fra miltet, orme-ymgelen tok til aa vri sig i hjerteroten, og saa hisset den onde sine hunder op til aa lepje de kristnes blod.

Men profeten Elias sa til en av de kristnes og profeternes mordere: «Paa det sted hvor hundene slikket Nabots blod, skal hundene ogsaa slikke ditt blod.» Men denne fiende av de kristne blev vred paa Elias, og sa: «Har du funnet mig, min fiende?» Saaledes holder ennu de sorgløse og naadetyvene de kristne for fiender, naar de beskylder dem for synd,

Annen juledag

Naadetyvene, som holder sig for kristne, mener at de som ikke giver dem samvittighets-ro, er de kristnes forfølgere. Saaledes har ormens sæd forfulgt kvinnens sæd.

Men nu har ormen skiftet hud. Før, i det gamle testamente, hadde ormen tykk hud. Han forfulgte da profeterne i hedningeskikkelse. Paa Frelserens tid hadde han taket jødeskikkelse paa sig. Men nu har han etter skiftet hud. Han har nu taket paa sig en gammel kristens skikkelse, og i den skikkelse forfølger han nu de kristne. Det er visstnok ingen som vet naar den onde er blitt kristen, men nu vandrer han i all fall om i en gammel kristens skikkelse. Han er ogsaa blitt prest, og som saadan prediker han nu evangelium, saa liflig, at alle dydige horer slipper melken. Paa Frelserens og apostlenes tid vilde han verge den gamle Mose tro, saa som vi hører i dagens epistel. Vi hører ham klage paa de kristne, at Jesus av Nasaret skal forandre de skikke som Moses gav oss. Hedningerne klaget ogsaa paa de kristne, at de forakter den rette gudsdyrkelse, og gjør en drept jøde til gud. Da Luther prediket imot paven, klaget de pavelige over at Luther vilde forandre den gamle kristentro, som hadde staatt i 1500 aar.

Saaledes hadde ormen da skiftet hud, og kom i en gammel kristens skikkelse, og vilde stride for den gamle kristentro, som Luther, maa vite, var koenmen og skulde forandre. Enda der da, paa Luthers tid, ikke var annet igjen av den gamle kristentro enn den hellige skrift — alle andre bøker var de paveliges egne falske forordninger — saa vilde likevel den onde, i en gammel kristens skikkelse, verne om de paveliges gamle forordninger og de paveliges bøker, som Luther kom og vilde forandre. Av den aarsak fordommer paven Luther som en falsk profet og en stor trollmann, som var i pakt med djevelen. Naar ormen saaledes skifter hud, og kommer i en gammel kristens skikkelse, og vil verne om den gamle kristentro, ja da innbiller han sine tjenere, at de kristne er falske profeter og svermere, og at de vil forandre de gamle forordninger og tilintetgjøre den gamle tro.

Vi ser av dagens lektie hvor ivrig den onde er til aa stride for den gamle tro, som de kristne vil ødelegge. Og naar han kommer i en gammel kristens skikkelse og vil

verne om de gamle skikke, som jøderne, hedningerne og katolikkerne har funnet paa med fornuften, til behag for djevelen, da blir den onde saa svært ivrig paa sannhetens vegne, at han skjærer tenner, tilstopper sine øren, taker sten i henderne og kaster løs paa den svermereen Stefanus, som vil forandre skikkene, som Moses gav oss. Naar orme-yngeleen vrir sig i hjerte-roten, da flyter ogsaa ormegiften av tennerne. Derfor skjærer de tenner.

Nu har ormen tre ganger skiftet hud. Første gang klædte han av sig huden paa Golgata. Han kom dit som en farisær og vilde verne om den gamle Mosc tro, som han mente vilde gaa til grunne ved kristendommen. Andre gangen klædte han av sig huden i romernes hovedstad. Dit kom han og skulde verne om den gamle hedningetro, og da var han føl til aa drepe de kristne. Tredje gangen klædte han av sig huden paa Luthers tid. Han kom da som en gammel kristen, for aa verge den gamle kristentro, mot Luther, som vilde tilintetgjøre den gamle kristentro, kan du tenke. Og nu klæder han snart av sig huden igjen for fjerde gang. Han vil nu komme og verne om den gamle lutherske tro, som nogen kristne, som med utnavn kalles le-sere, pietister og svermere, vil ødelegge, maa vite.

Med hvad hud ormen enn har kommet frem for solens lys, saa har han hatet kvinnens sæd, og sagt: «Hud for hud, og alt det en mann har, giver han for sitt liv.» Naar djevelen nemlig ikke greier sig med fornuften, maa han take fatt i de kristnes hud, i kraft av den verdslige lov. Verdens herrers og ypperstepresters anklage for Pontius Pilatus høres stadig. Serlig er jødernes yppersteprester, hedningernes yppersteprester og katolikkerne yppersteprester, som draken med sin stjert har draget fra himmelen ned paa jorden, de er Jesu korses bitreste fiender. Just de forstaar aa hente ild fra helvede, og med den ser de aa lage pølser av de kristnes blod.

Luther har skrevet at djevelen kan predike evangelium bedre enn nogen prest. Og det er troligt, at en saadan prest prediker evangelium, saa liflig at alle dydige horer slipper melken. En saadan prest skjerner visst ikke hederlige folk ut for horer og tyver. Han skjerner ikke paa drankerne, naar han selv er drunker; han refser ikke horerne, naar han selv er en

horkarl; han skjennes ikke paa brennevinshandlerne, naar han selv driver litt brennevinsandel; han refser ikke dem som banner, naar han selv banner; han irettesetter ikke slaasterne, naar han ogsaa selv slaass; han bebreider ikke dem som holder selskaper og forfengelige gjestebud, for han vil ogsaa selv være med i dem. Hvorledes kan vel djevelen predike imot sig selv. Han kan ikke skjenne paa sig selv; men de kristne, som han holder for falske profeter og svermere, paa dem skjerner en saadan prest, og jager dem ut av sitt hus.

Men paa det sted hvor hundene slikket Nabots blod, skal hundene ogsaa slikke krisenforfølgernes blod. Paa mange steder reiser nu det raa folk sig i raseri, og slaar ihjel herrer, prester og konger, for en dram brennevin. Her et aaret blev den øverste biskop i Frankrikes hovedstad skutt. Han blev skutt av folket, som var eggget op til oprør. Og det er ikke svært lenge siden at det raa folk, i hovedstaden i Sverige, holdt paa aa skulde take livet av den øverste biskop. Er det underligt at det raa folk til slutt blir opegget og reiser sig i villskap, naar dette folk er overlatt til sin naturlige tilstand og i aandeligt mørke, uten irettesettelse. Et saadant villfolk kan nok for en dram brennevin slaa ihjel baade herrer og prester.

Vi har nu sett hvorledes ornens sæd hater kvinnens sæd. De kristnes forfølgere har utgytt de kristnes blod alle steder, hvor sann kristendom har vist sig. Derfor sier ogsaa Frelseren i dagens evangelium, at over dem skal komme alt det rettferdige blod, som er utgytt paa jorden, fra den rettferdige Abels blod, inntil Sakarias's Barakkias's søns blod. Dette rettferdige blod som blev utgytt i det gamle testament, blev krevet igjen av jøderne, da romerne ødela deres stad. Likesaa blev de kristnes og martyrernes blod avkrevet romerne, da tyrkerne og hedningerne ødela deres rike. Tilsist blev ogsaa de kristnes blod avkrevet katolikkerne, da den store blodsutgytelse fant sted i Frankrike i aaret 1793, og ogsaa senere i aarene 1848 og 1849.

Men ennu er ikke all blodsutgytelse dermed endt, Nu først begynner rett blodsutgytelsen paa jorden. Saadanne tids tegn begynner nu aa vise sig, nemlig tidsbegyndelsen, der skjærer i sin udgangspunkt og i sin udgangspunkt. Det

84
jl
q
c
d

lig tegn i sol, maane og stjerner. Efter profeten Joels spaadom skal solen bli mørk og maanen rød, førenn den store Herrens dag kommer.

Ormens sæd har hatet kvinnens sæd fra verdens begynnelse intil den dag idag. Men ennu er dette hat ikke slutt; for nu er det fjerde gangen at den gamle orm har skiftet ham. Nu har han en ny skinnende hud, som er godt utbløtt i brennevin, og barket i drakegift. Den gamle hud duer ikke lenger for andre enn kvaksalverne, og for horerne, som dermed driver ut sin frukt. Men den nye hud er saa fager og glinsende som gull. Den er god til lækedom for alle som har gullhjerte. Paa Mose tid blev kopperormen ophøiet i ørkenen, og alle mennesker som ormen hadde stukket, blev friske ved aa se paa kopperormen. Men nu har ormegiften faatt verdens barns hjerter til aa hovne op, iser hos dem som har gullhjerte. Verdens gullsmed har laget et gullhjerte, som de dydige horer berer i satans halsjern. Med dette gullhjerte kommer djevelen og vil forlokke Frelserens trolovede brud, Sions datter, som engang har lovet Frelseren sitt hjerte, men som nu later Egyptens horkarle trykke sine bryst. Og nu vil denne skamløse hore bli Frelserens brud, enda hun elsker verden og kysser djevelen, de egyptiske horkarler trykker hennes bryst, og gullhjerte har hun i barmen. Før hadde Sions datter et stenhjerte, haardt som diamant, men nu har djevelen givet henne et gullhjerte. Og den samme mann har forlokket henne med sørndrik-

Annen juledag

ke, drakegift og den døde tros slim. Drukken av horeriets vin sitter hun nu som Babels skjøke paa leoparden, og vil at Frelseren skal take henne til sin brud, naar hun er blitt saa gammel, at hun ikke mer duer til hore for djevelen. Tilmed er hun blitt saa frekk, at hun viser sin skam for Frelserens brudepiker, som vil knuse hennes utroe hjerte, og viser henne hvorledes Frelseren har maattet dø av kjærighet til henne. Saadan blir hun av horeriets vin. Hun har vel i sørne drukket blanding, som kvaksalverne har blandet. I den blanding er den døde tros slim, ormefett, bjørnegall og løvehjerte. Naar hun er blitt saa gammel at hun ikke mer duer til hore for den onde, saa kommer hun til Frelseren, full av uteighet og urenhet, berende drakegift i hjertet. Den døde tros slim flyter av munnen, og egenrettferdigetens snør renner av nesen. I denne skikkelse mener djevelens hore at hun er Frelseren velbehagelig. Naar døden kommer og trykker hennes utroe hjerte, saa sier hun til Frelseren: «Tak mig nu til din brud, saa som du har lovt».

Sadan er nu de sorgløses og naadetyvenes levnet. Og skjer der ikke sann omvendelse hos dem, før naadedøren til lukkes, saa faar de hyle evindelig.

Men den kvinne som roper i fødselsmerter, som er klædt med solen, som har en krone paa sitt hoved av tolv stjerner, hun boie sine knæ og bede, at ikke den blodrøde drake, som altid har hatet kvinnens sæd, maatte faa opsluke det guttebarn, som hun har født. Amen.

Nr. 6 B. Annen juledag.

Han fant ham i et øde land og i en stor, forferdelig graateørken. Han førte ham omkring, han underviste ham, han opsetter sitt rede, svever over sine unger, saa utbredte han sine vinger, tok ham, bar ham, og der var ingen fremmed gud med ham. Saaledes taler Herren i 5. Mos. 32, 10—12.

Jeg fant ham i et øde land, i den store graateørken, nemlig i Egyptens hedenske trældom, hvor Israel ingen tilflugt hadde, hverken i himmelen eller paa jorden. Der

var den store graateørken, hvor kvinner og barn graat saa mange gang i henderne paa en grusom hedning, som i sitt hedenskap og i sin ugodelighet pisket og ut-

hungret dem. De stakkarer hadde ingensteds nogen tilflukt, for den gang hadde de heller ikke selv kunnskap om Israels Gud. Guds ord var likesom en gammel fabel. Ikke mange leste det, og enda mindre forstod de av Guds naadige løfter. Gud hadde givet dem det naadige løfte, at han i sin tid vilde frelse dem fra den store graateørken, og føre dem til det land, hvor det flyter av melk og honning. Men de hadde bare en død tro og tom tillit. Om nogen paa den tid mislikte sin egen daarlige tilstand, saa hadde han allikevel ikke kraft til aa tale om det til andre, hadde ikke kraft til aa klage over at hedningerne med sitt ugadelige levnet trengte og trykket Israels barn.

I denne elendighet, og i denne store og forferdelige graateørken fant Herren dig, Israel, og lærte dig aa forstaa de løfter om sitt forjettede land, som han hadde givet Abraham, Isak og Jakob. Hvad skulde det blitt av dig, Israel, dersom du var død der i det hedenske land, og i den ulykkelige tilstand, da du ikke hadde nogen kunnskap om Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, men bare en skrekkelig trældom paa legeomme og sjæl. Du kommer vel ihu, Israel, hvor mangen gang du klaget paa Moses, som tvungen av Gud gav sig til aa føre dig til Kana'ans land. Du kommer vel ihu hvor mangen gang utsaalmodigheten kom over dig, under vandringen i ørkenen, da du sa til Moses: «Var der ikke grave nok i Egypten, siden du førte oss ut for aa dø i denne ørken?» Hvorledes vilde det gaatt dig, Israel, dersom du var død i hedningelandet, i din sorgløshet, saa som din lyst stundom har vært? Hadde du nogensinne faatt sett Kanaans land, dersom du var død i denne sorgløshet og i dette hedenskap, der du ingen kunnskap hadde om Israels Gud, dersom han ikke ved Moses hadde lært dig aa forstaa, at det finnes en bedre jord og himmel, som Abrahams, Isaks og Jakobs Gud har lovt de sørgerende, angrende og av hedningerne forakte de Israels barn, som Herren fant i et øde land, i den store, forferdelige graateørken!

Nu har Herren lært dig disse dyrebare naadeløfter, som han har givet Abraham, Isak og Jakob, om det velsignede land paa den annen side av Jordan, hvor det flyter av melk og honning. Nu har han lært dig aa forstaa, at det finnes en bedre jord og himmel ved Jordans flod. Nu, Israel, vet du hvortil du skal stræve

eller ile og lengte, bare du ikke blir trett paa veien, eller tar til aa knurre mot Moses, fordi der i denne ørken ikke alle steder er vann eller frukt paa træerne. Herren har lovt aa bere dig, Israel, likesom ørnen bærer ungerne paa sine vinger. Naar ørnen har saa stor kjærlighet til sine unger, at den taker dem paa vingerne og berer dem, hvorfor skulde ikke da Herren ville bere dig, Israel, dersom du forlater dig paa ham, og giver din sjæl og ditt legeme i hans varetek og omsorg. Hain har jo lovt aa bevare dig som sin øiesten. Kom nu ihu, Israel, hvad for en ynklig sjælstilstand Herren fant dig i, der i den store forferdelige graatedal! Du saa hverken jord eller himmel, ja du saa ikke den gang avgrunden heller, saa du kunde ha taket dig i vare for den. Du visste intet om det land som er det rette fedreland, men det var bare blindhet og mørke til alle kanter. Der var ingen annen føde for sjælen, enn gammel surdeig, drakegift og kjøtgrysterne. Men siden, da Herren lærte dig aa forstaa, at det finnes et bedre land og en bedre himmel, som han har lovet Abraham, Isak og Jakob og deres avkom til evig arv, og han ved Moses begynte aa føre dig til det røde havs strand, da kom du i nød, og da tok Herren dig paa sine vinger, likesom ørnen taker ungerne sine. Du steg i troen ut i det røde hav, og der druknet de fiender som satte efter dig. Men du kom dig over til den ammen side av det røde hav, og sang der takkesangen for Herren.

Kom nu ihu den salige stund, Israel, og lytt til hvad Israels hyrde prediket i dagens evangelium: *Hvor ofte vilde jeg forsamle dine barn, likesom en høne samler sine kyllinger under sine vinger! Og I vilde ikke.*

I det gamle testamente bar Herren Israels barn paa ørnevinger, men i det nye testamente samler han Israels barn, likesom en høne samler sine kyllinger under sine vinger; men det er ikke mange som har villet late sig samle. Kyllingerne er uaktpaagivende, de forstaar ikke aa være redd de farlige steder, de stakkare ser ikke naar høken kommer langt borte. Og ørneungerne er stolte, de stoler altfor tidlig paa sine egne krefter. Hvorledes er det nu med eder, I kyllinger? Har I taket eders skjul og tilfluktssted under hønens vinger? Har I lyttet til moderens kallende

røst? Har I alle givet akt paa moderens advarende røst? Moderen ser nok høken langt borte. Samle eder nu under hønens vinger, naar hun utbreder sine vinger og kaller med advarende røst! Hører I hvorledes den himmelske moder ogsaa idag røper og klager: «Hvor ofte vilde jeg forsamle dine barn, likesom en høne samler sine kyllinger under sine vinger!» Bed nu, I kyllinger, at hun vilde samle eder alle under sine vinger, og take eder i sitt verge, førenn høken kommer og snapper eder! Hør, du kyllingernes verger, naar kyllingerne skriker i høkens klør: Fader vaar, du som er i himmelen o.s.v.

Evangelium Matt. 23, 34—39.

Vi hører av det opleste hellige evangelium hvorledes den himmelske moder taker billede av hønen, som har et virkelig moderhjerte, og saaledes prediker om hønen som samler sine kyllinger under sine vinger, naar det blir haardt uveir. Nu taker den himmelske moder billede av hønen og vil vise hvorledes denne lille fugl, hvis hjertes drift viser og aapenbarer sig i stor kjærlighet til sine kyllinger, samler dem under sine vinger. Saaledes har den himmelske moder villet samle menneskenes barn under sine vinger, likesom hønen samler sine kyllinger under sine vinger, men ikke alle vilde take imot dette skjulested. Lat oss da granske den himmelske moders hjerte, under billedet av hønens hjerte, og lat oss betrakte:

1. Hvorledes hønen samler sine kyllinger under sine vinger, og

2. Hvorledes Jesus vil samle sine barn under sitt verge.

Aa at nu alle kyllinger vilde samle sig under hans vinger! At hønen har et fullkomment moderhjerte, kan en se av det, at den samler sine kyllinger under sine vinger. Ethvert menneske kan der se hvordan foreldrehjertet er. Mennesket er ved synden blitt saa fordervet, at det har ikke et saadant foreldrehjerte som nogen dyr har, ikke et saadant som hønen, som har et rent moderhjerte. Naar den himmelske Fader vil vise med hvad kjærlighet han vil samle sine barn i sitt naadige verge, saa sier han ikke som i det gamle testamente: Glemmer vel en kvindelig

sitt diende barn, saa hun ikke forbarmes over sitt livs søn? men Jesus taker billede av hønen, som har et rent moderhjerte. Menneskets hjerte er ikke som hønens hjerte. Mangen moder taker av ærekjærhet livet av sitt barn og kaster det i stenrøisa. Mangen fader pisker i vrede ubarmhjertig sitt barn, og en annen fader igjen gjør barnet arveløst av hat. Men hønen dreper ikke sine kyllinger, slaar dem ikke i vrede, eller taker dem av dage. Men altid lokker hun paa dem med kjærlighetens ynsomme advarsels røst, og samler eller opdrager dem med spesiell kjærlighets drift. Med et slags røst kaller hun sine kyllinger til maten, med en annen slags advarer hun dem for fare, og etter med en annen slags kaller hun dem til sig. Kyllingerne igjen lærer snart aa forstaas moderens røst. De forstaar straks hvad som er kjærlighetens røst, hvad som er fryktens røst, hvad som er advarsels røst, hvad som er streng røst, hvad som er saktmodig røst, og hvad som er forskrekkelsens røst.

Ser I nu, foreldre, hvorledes et ufornuftigt dyr er hundrede gange klokere og mer om sig med aa hjelpe og opdraige sine unger, enn mennesket, som ikke lenger har et rent foreldrehjerte. Om der enn hos nogen foreldre skulde være igjen en gnist av denne drift, saa er det likevel ikke aa likne med hønens hjerte, hvor den er ren den naturdrift som er.

I hønens hjerte er hverken ærens djevel eller hatets djevel, saa som hos mennesket. Dersom en menneskelig far eller mor skal hente hjem sine barn, saa er ofte den gamle Adam med. Dersom barnene gjør skammelige gjerninger, som gaar foreldrenes ære for nær, er der ingen naade mer i nogen foreldres hjarter. Skjønner I nu, I jordiske foreldre, hvorfor den himmelske Fader ikke kan take eksempel av mennesket, naar han vil vise sin kjærlighet til sine barn, men maa take eksempel av en ufornuftig skapning, som har rent moderhjerte? Jesus har sagt at han vil samle dine barn, ikke som den menneskelige far eller mor samler sine barn, men hønen likesom hønen samler sine kyllinger under sine vinger. Mennesket har saaledes ikke lenger et rett fader- eller moderhjerte. Hønen har renere moderhjerte enn mennesket. Mangen tenker at mennesket har bedre kjærlighet til sine barn, enn hønen til sine kyllinger; men det er ikke saa arbeid

Hønen har renere og større kjærighet til sine kyllinger, enn mennesket har til sine barn.

Saa stygt og fælt er mennesket blitt, at det har ikke fader- eller moderhjerte; for vi hører i evangeliet paa idag, at den himmelske Fader ikke mer kan take eksempel av menneskehjertet, men netop av et dyr maa han take eksempel, naar han vil vise hvordan det rette faderhjerte er. Skam eder nu, I fornuftige foreldre, naar de ufornuftige foreldre, naar de ufornuftige dyr har bedre og renere foreldrehjerte enn I!

Paa denne maate samler hønen kyllingerne under sine vinger: Naar høken er i luften, forstaar ikke kyllingerne aa være redde, men hønen samler kyllingerne under sine vinger, og berer dem inn under huset. Dersom hønen blir var nogen korn paa marken, saa samler hun dem sammen til sine kyllinger. Kommer der en fiende, saa giver hønen straks en advarende røst, og flyr med sine kyllinger til tilfluktsstedet. Ifall hun ikke kan undfly, giver hun sitt liv for sine kyllinger.

Se til himmelens fugler, sier Jesus, *de saar ikke og høster ikke, og dog føder eders himmelske Fader dem.* Se til himmelens fugler, hvor rent moderhjerte de har! De har ikke verdens ære, saa som nogen mennesker har, som dreper sine barn. De har ikke den gamle Adam, saa som nogen foreldre har, naar de pisker sine barn og derved forherder dem. Himmelens fugler foregaar ikke sine unger med ondt eksempel, saaledes som menneskene. Himmelens fugler viser oss hvor daarligt og elendigt mennesket er blitt, men hvor stor kjærighet de har, naar den himmelske moder taker eksempel av dem, og viser hvorledes hønen samler sine kyllinger under sine vinger, mens derimot mennesket er saa stygt og i bunn og grunn fordervet, at det har ikke rent foreldrehjerte, enda fader- og moderkjærigheten skulde være større og renere enn all annen kjærighet paa jorden. Foreldrenes kjærighet er gjerne blandet med utsaamodighet og den gamle Adam. Ja, tilmed de kristne foreldre faar kjenne hos sig, at foreldrehjertet ikke mer er saa rent som hos himmelens fugler, og derav kan en se, at ikke et eneste punkt hos mennesket er rent og uskyldigt, fra fotosolen til issen. Derfor maa ogsaa Peter sie: *Dersom*

den rettferdige vanskelig freleses, hvor vil det da bli av den ugadelige og synderen?

Det er saaledes ikke mulig aa bli salig, dersom den himmelske Fader ikke faar samle oss, likesom hønen samler sine kyllinger under sine vinger. Vi hører ham klage i dagens evangelium: «Hvor ofte vilde jeg forsamle dine barn, likesom hønen samler sine kyllinger under sine vinger.» Kyllingerne later sig samle, kyllingerne kommer inn under moderens vinger, naar det er streng frost og uveir i verden. Kyllingerne kjenner at de holder ikke ut annensteds, enn under moderens vinger. De stakkare har intet annet tilfluktssted, hverken i himmelen eller paa jorden. Har I noget annet tilfluktssted, I kyllinger, naar det blir streng frost, fok og uveir i verden, enn under moderens vinger? I har nok ikke saa meget fjer, I kyllinger, at I skulde kunne solde ut nogen annen steds, enn netop under moderens vinger.

Den himmelske moder har villet samle dine barn, du arme Jerusalem, likesom en høne samler sine kyllinger under sine vinger, men I vilde ikke. Saaledes maa hun klage over det sorgløse og forherdede folk, at de vilde ikke. Men kyllingerne har dog villet komme inn under hønens vinger. Kyllingerne er smaa, og rummes ennu under hennes vinger. Ser I nu, hvorledes hønen kaller paa eder. Kom inn under hennes vinger! Nu er det blitt fok og uveir i verden, og I har ikke fjer, saa I kan holde ut annen steds, enn under moderens vinger. Der har I skjul, I kyllinger og svaleunger, naar det blir kaldt veir. Hvor annensteds skal I vel finne ly, enn under moderens vinger. Kom nu snart, naar hun vil samle eder, for nu er det frost og uveir i verden. Nu har hverken kyllingerne eller svaleungerne nogen tilflukt annensteds, uten netop inn under moderens vinger maa de fly. Der har I det varmt, der har I ly. Kom nu, kyllinger, naar I hører hvorledes den kjære moder, som ennu har et rent moderhjerte, kaller paa eder med sin liflige røst! Med advarende og inntrengende stemme vil hun samle eder under sine vinger, saa lenge til I faar bedre vinger, og kan flytte bort fra dette kolde veirlag, dit hvor det er varmere veir, og hvor solen skinner like over hovedet, hvor der ikke er strid eller uveir eller

frost, saaledes som her. Der faar I sitte i grenene paa livsens træ og synge og kvit-

re eders takk til den store skaper, som har givet eder livet. Amen. Halleluja!

Nr. 6 C. Annen juledag.

(Aftensangs prediken 1854)

Salige er I, naar de spotter og forfølger eder og taler allehaande ondt mot eder for min skyld og lyver det. Gled og fryd eder! ti eders løn skal være stor i himmelen; ti saa har de forfulgt profeterne, som var før eder. Matt. 5, 11—12.

Med disse ord opmuntrer Frelseren sine disipler til aa tro, at deres løn skal være stor i himmelen, naar verdens mennesker hater og forfølger dem for rettferdighets skyld, og taler allehaande ondt imot dem for Jesu navns skyld, og lyver det. Men Jesu disipler trodde ikke fra første av, at de skulde bli plaget for Jesu navns skyld. De haapet at Jesus skulde bli en jordisk konge, og at de ved Kristus skulde bli rike og vinne verdens ære. Paa denne tid er det ingen som tror at han skal bli rik og faa verdens ære ved kristendommen. Men der er mange som har vært saadanne daarer, at de tenkte de blir fattige, dersom de skal gjøre sannanger og omvendelse. Men jeg tror ikke no-gen er blitt hverken rik eller fattig ved kristendommen; men ugudeligt levnet har gjort mangen en fattig. Da denne vekkel-se fant sted, da tenkte ingen paa at verdens sorgløse mennesker skulde begynne aa hate og forfølge de opvakte for rettferdighetens skyld; men det var ikke lang tid gaadd, før de sorgløse tok til aa hate de opvakte. Dersom de opvakte hadde vært stumme hunder, og hadde latet de sorgløse sove i fred og gaa hovedkuls til helvede, saa hadde de kan hende faatt være i fred for verden. Men naar de opvakte tok til aa tale til verden om omvendelse, da blev verdens-trælene vrede. Draken begynte aa vise tenner mot de kristne, naar han ikke lenger i fred fikk herske i verden. Om enn djevelens træler ikke ved lovens kraft har sluppet til aa suge de kristnes blod, saa som i den første kristendom, saa har i all fall hensikten vært god, om enn Gud har skaanet, saa at djevelens træler ikke har sluppet til aa sørderribe Jesu

faar, saa som de vilde. Men vi vet ikke hvad der ennu herefter kan skje, dersom Gud vil prøve de kristnes tro litt, naar de kloke vil sove sammen med de daarlige. For dersom de lovkyndige og farisærne henter lys fra helvede, saa ser de aa lage pølser av de kristnes blod.

Men vi har det haap og den fortrøstning til Gud, at han vil styrke de kristnes tro, saa de formaar aa lide alle de plager som djevelen og verden paafører dem. Vi tror at helten, som selv har kjempet med djevelen og helvede, inntil døden, og har stridt den gode strid, den store korsberer, som ogsaa før har styrket de mistrøstiges tro og hjerter, han kan ennu styrke de av-mektige knæ og opløfte de trette hader, saa de blir istrand til aa stride og kjempe i den store strid og kamp, mot verden, døden og helvedes magt, vel vitende, at denne verdens trengsler er intet, imot den store herlighet, glede og salighet, som venter eder paa den annen side av graven, hvor det forjettede Kana'ans land begynner.

Salige er I, naar menneskene forfølger eder for rettferdighets skyld, og taler allehaande ondt imot eder for min skyld og lyver det. Gled og fryd eder! ti eders løn skal være stor i himmelen; ti saa har de forfulgt profeterne, som var før eder. Se, I Guds barn, og opløft eders hoveder! for hvite klæder og palmer i henderne faar de, som vinner martyrkronen. Bed til den store korsberer, hvis tornekroner er forvandlet til en ærens krone, enda den var satt paa hans hoved til spott! Bed, I Jesu disipler, I som har

fulgt Kristus, og efterfulgt hans blodige spor til Golgata! Bed at han vilde give eder kraft og styrke, til mannig aa stride og kjempe troens gode strid inntil enden, saa I med den blodige martyrkrone formaar aa følge brudgommen til bryllupsalen. Hør oss, Fader vaar o.s.v.

E v a n g e l i u m Matt 23, 34—39.

I dagens evangelium beskylder Frelseren Jerusalems innbyggere for at de har forfulgt profeterne, og han viser at alt det rettferdige blod som er utgytt, like fra den rettferdige Abels blod, skal komme over forfølgerne. Det er ingen glede for de kristne aa høre og se, at det rettferdige blod som blev utgytt i fire tusen aar, til slutt skulde komme over dem som var de siste kristenforfølgere. Det er ingen glede for de kristne aa høre og se, at deres blod skal virke en saa gruelig straff, at mange tusen hedningers blod skal utgytes til hevn for en kristens blod, naar den rettferdige Abels blod skulde hevnes ennu fire tusen aar etter; det var det fyrtiende ledd fra Kain. Dersom denne Guds strenge rettferdighet stod i de kristnes magt, saa vilde de visselig spare hedningernes blod, iser naar de hører at en rettferdig manns blod hevnes med mange tusen hedningers blod. Naar den rettferdige Abels blod roper hevn over morderen, da utgytes tusenvis av hedningers blod paa jorden, og det fyrtiende ledd i Kains slekt faar lide den største straff, da Gud straffer saa gruelig dem som har suget de kristnes blod. Hvad skal vi tenke om dem som saavidt vi forstaar, ikke har forfulgt de kristne, men som heller ikke har forsvarst de kristne, naar deres liv var i fare? Nikodemus har ikke forfulgt de kristne, han har ikke vært i selskap med morderne, men han har heller ikke forsvarst Jesus, da han hadde kunnet redde hans liv. Jeg mener at Nikodemus og hans troesbrødre er i samme hule som de andre Kristi mordere. Hele skriften viser at Gud hevner gruelig de kristnes blod, like fra den rettferdige Abels blod. Men de kristne har ingen glede av at Gud saaledes straffer og hevner saa strengt

deres blod, men det har de kristne glede av, at Gud har givet dem troens kraft og styrke, saa de er istrand til aa taale og utstaa alle trengsler, at de formaar aa tro saa meget, at de kan ofre sitt liv og blod for Jesu navns skyld, at de formaar aa være glade i fangenskap, i mørke, i dødens dal, og paa gravens bredd, at de formaar aa gaa i ilden for Jesu navns skyld. Der er prøven for eder som vandrer i martyrrernes fotspor, I den korsfestede og tornekronte konges etterfølgere, om I formaar aa følge hans blodige spor til Golgata eller Hovedpannestedet. Men dersom I sover i Urtegaarden, hvor moderen svetter blod, saa formaar I ikke aa følge lenge nok i den tilstand, før I er rede til aa fornekte Jesus. Ennu har I ikke staatt imot inntil blodet, idet I stred mot synden; men det vet vi, at de rette kristne har ikke spart eller elsket sitt liv inntil døden. Apostlene priste sig salige, naar Herren fant dem verdige til aa lide noget for Jesu navns skyld. Og vaart haap er at her finnes nogen, om enn faa sjæle, som vilde formaar aa forlate foreldre, barn og kjære ektefeller, for Jesu navns skyld, dersom de bare strider i sin dyrebareste tro inntil enden. Og I maa ikke tro, I faa utvalgte Jesu etterfølgere, at djevelen undlater aa friste og forfølge eder; for hans hat er grusomt, mot dem som elsker Jesus og tror paa ham, og ofrer sig for Jesu navns skyld. Tro derfor, og kjemp, for at I kan vinne det evige livs krone. Døden er heller ikke langt borte, nu mer. Snart naar vandringsmennene frem til den stad, der forfølgerne ikke slipper inn. Snart kommer dødens engel og skjærer vinræts grene bort fra jorden. Snart kommer gjesterne fra himmelen og vil se hvem som nu er rede til aa gaa i døden for Jesu navns skyld. Den som ikke elsker sitt liv inntil døden, han faar de hvite klæder, som martyrene har faatt bere inn i den himmelske bryllupssal, og dødssaarene blir til hederstegn i himmerikes rike, hvor de som berer martyrkronen, faar sitte til bord med Abraham, Isak og Jakob evindelig! Amen.

Nr. 7. Søndag mellem jul og nyaar.

(Aftensangsprediken 1855)

Jeg har faatt en mann, som er Herren. 1 Mos. 4, 1.

Saaledes sa Adams hustru Eva, da hun hadde født sin første sørn; for hun tenkte at dette var den kvinnens sæd, som skulde knuse ormens hoved. Men Eva begynte for tidlig aa tale om Frelseren. Om enn Eva visstnok trodde Guds løfter, om den tilkommende Frelser, og denne Evas tro for en del kom av, at hun hadde hørt det naadige løfte av Guds egen munn, at kvinnens sæd skulde knuse ormens hoved. For en del kom ogsaa Evas tro av den smerte hun kom til aa lide, da hun fødte, saaledes som enn manen kvinne styrkes i sin tro under fødselssmerterne — allikevel viser skriften at Eva altfor tidlig tok til aa tale om Frelseren, naar hun mente at det første barn som blev født av en kvinne, var den velsignede kvinnens sæd, som skulde sørderknuse ormens hoved. Og hvorfor begynte Eva for tidlig aa tale om Frelseren? Jo, fordi hun hadde en fast død tro, som hos manen kvinne virker saa meget, at hun taler om Frelseren, enda hun enn ikke er opvakt. Dersom Eva hadde havt rett selverkjennelse, saa hadde hun maatte skjonne at Frelseren ikke fødes av saa ond sæd, som Adam og Eva hadde etter syndefallet, da de netop var drevet ut av paradiset, og begge hadde ond samvittighet. For enhver som avler med ond samvittighet, maa vite at foreldrenes onde art smitter paa barnet. Det kan enhver komme til erkjennelse om, ikke bare av sig selv, om han har barn, men ogsaa av Adams og Evas eksempel. For Adam og Eva hadde ond samvittighet, da de blev drevne ut av paradiset, og straks etter blev deres første barn avlet, og foreldrenes onde art smittet paa det. Men da begge foreldre fikk se syndens virkninger paa sine egne barn, gikk barnenes ondskap foreldrene til hjerte, da de saa at deres egne barn blev dem til sorg og gremmelse. Da fikk foreldrene uten tvil sorg av sine egne barn, og denne sorg virket saa meget, at

den gamle Adam ikke hadde saa stor kraft som før. Og serlig av den aarsak blev den yngre sørn, Abel, mer sakmodig, da den gamle Adams gall ikke lenger smittet saa meget paa ham, som da det første barn blev undfanget.

Om enn denne lærc om arvesynden motsies av verdens vise, de syndens træler, som ikke tror at fordervelsen ligger i sæden, saa kjente likevel David til den, naar han sier: Jeg er født av syndig sæd. Og de som noe gransker menneskets fordervede natur, skal bli var at aarsaken ligger hos foreldrene, naar nogen barn er stolte, og andre er sakmodige, skjønt de er fødte av samme foreldre. Det kommer an paa hvordan til mode, og i hvad sinnsstemning foreldrene var, da barnene blev undfangne. Dersom faderen eller moderen har vært i den gamle Adams vold, litt før barnet blev undfanget, saa smitter denne onde natur paa barnet. Denne lærc om arvesynden er ingen ny lærc, om den enn høilig motsies av verdens vise, som ikke tror at der er nogen arvesynd. Men lækerne, som bedre gransker legenets og sjællens bygning, de vet at fordervelsen smitter paa barnene. Eva burde saaledes ha skjønt at av saadan sæd kunde ikke Frelseren fødes, han som er saa ren og fri for synd. Men Eva hadde ikke selverkjennelse i den ting, og derfor begynte hun av uforstand altfor tidlig aa tale om Frelseren, serlig av den aarsak, at hun trodde paa en falsk Frelser. Hun mente at Kain var den velsignede sæd, som skulde sørderknuse ormens hoved.

I dagens evangelium er givet oss et eksempel paa en kvinne, som ogsaa talte om Frelseren, nemlig profetinnen Hanna. Men den kvinne trodde ikke paa en falsk Frelser, saa som Adams hustru Eva. Denne kvinne hadde ogsaa en sannere erkjennelse enn Eva; for Hannas samvittighet var opvakt, men om Evas samvittighet vet

vi ikke hvordan den var, naar hun ikke hadde selverkjennelse. Vi vet nemlig at ethvert menneske som ikke har rett selverkjennelse, det kjenner heller ikke den rette Frelser, og derfor lever det i selvbedrag. Men profetinnen Hanna kjente sig selv rett, og derfor kjente hun ogsaa den rette Frelser.

Du Hanna profetinne! Du har vært enke i lang tid, og har uten tvil lenge ventet paa den salige stund, da du skulde faa se verdens Frelser. Nu faar du tale om ham til alle i Jerusalem, som venter paa forløsning. Nu, sier jeg, naar du har sett ham med dine egne øyne, kan du tale om ham, og likesom du flittig har bedet til Gud i tempelet, at ogsaa du maatte faa se verdens Frelser, saa bed nu med glede og fryd, at Guds Søn i denne stund maatte bli baaren inn i tempelet, at du maatte faa se ham, og bere ham paa dine hender, før enn du dør. Hør oss, Fader vaar o. s. v.

E v a n g e l i u m Luk. 2, 33—40.

I evangeliet er ikke bare skrevet om den gamle Simeon, som ved synet av Frelseren blev rede til aa dø, men ogsaa om Hanna, som talte om Kristus til dem i Jerusalem som ventet paa Israels forløsning. Vi har før talt om den gamle Simcons spaadomme, og derfor kunde det være passende denne gang aa tale om Hanna. La oss altsaa se paa, hvorledes profetinnen Hanna taler om Kristus, til alle som i Jerusalem venter paa Israels forløsning.

Der var mange som ventet paa Israels forløsning, men de fleste ventet bare paa en jordisk frelses, som skulde forløse jøderne fra romernes herredømme. Alle sorgløse ventet bare paa omskifte i styrelsen, da deres konge, Herodes, var en grum tyran, som ikke bare trykket folket med svære skatter, men ogsaa drepte mange mennesker, og utgjøt uskyldigt blod. Derfor ventet jøderne paa omskifte i styrelsen, og de hadde den tro, at den utlovede Frelser, eller Kristus, skulde komme snart og frelse dem fra de verdslige tyranner. For alle sorgløse kjenner den kjødelige trældom, naar øvrigheten er haard og streng, og paalegger dem byrder, og de venter saaledes paa omskifte i styrelsen. Men de sorgløse kjenner sig slett ikke plaget av den aandelige trældom. De stak-

karer kjenner ikke hvorledes hovedtyrannen, djevelen, med en gloende svøpe driver dem til helvede. Derfor kan de sorgløse ikke vente paa en aandelig Frelser, som skal forløse dødens fanger fra djevelens herredømme. Men den gamle Simeon og profetinnen Hanna var av de faa, som ventet paa Israels forløsning i aandelig forstand. De kjente nemlig stor trengsel og byrde av djevelens anløp.

Naar det er skrevet om Hanna at hun aldrig vek fra tempelet, men tjente Gud med faste og bøn natt og dag, saa kan en skjonne at hun hadde ikke stor omsorg for legemets ophold, men at hennes største omsorg var, hvorledes hennes sjæl skulde bli frelst. Hun var saaledes en angrende og naadesøkende sjæl, som hadde grepet Guds naadeløfter, om den tilkommende Frelser. Men hun hadde ennu ikke sett Frelseren, allikevel ventet hun at han snart skulde komme. Og da Maria kom inn i tempelet med sin søn, og hun fikk se den gamle Simeon take barnet paa sine arme og takke Gud, da blev ogsaa Hanna glad; for hun trodde at dette barn var selve Frelseren. Og vi kan sie for sikkert, at Simeon og Hanna var opvakte og angrende sjæle, og at de trodde fast paa den lovede Frelser, iser da Simeon hadde faatt den forvissning av den Helligaand, at han ikke skulde smake døden, før han hadde sett den Herre Kristus. De har saaledes havt en alvorlig anger og et opriktigt haap; men først i den stund da de fikk se Kristus, blev de glade. Profetinnen Hanna kunde ikke tale stort om Kristus, før hun fikk se ham. Og til hvem var det hun talte om Kristus? Talte hun til de sorgløse om Kristus? Evangelisten sier at hun talte til dem i Jerusalem som ventet paa Israels forløsning, det vil sie: til alle bedrøvede, tvilende, nedtrykte og i aanden fattige, som ingen glede eller trøst hadde paa jorden. Disse angrende, bedrøvede og nedtrykte sjæle ventet nok paa Israels forløsning, men de hadde ingen glede, da den utlovede Frelser var ukjent for dem. Nogen haapet maaskje at de skulde faa se Kristus, før de døde. Andre igjen hadde vel ikke dot haap; for det siste løfte om Kristus var givet ved profeten Malakias, og fra den tid var det allerede gaatt fire hundrede aar, og ennu var ingen Messias eller Frelser kommen. Visstnok venter jøderne ennu paa at Messias skal komme, om ennskjønt det er en jordisk frelses de

venter paa. Men de angrende ser ikke ut til aa ha saa stor langmodighet og taalmodighet, at de kan vente saa svært lenge paa forloesning, før de taker til aa tvile om sin salighet. Naar Messias ikke kommer og hjelper dem ut av den tunge tilværelse, som de vakte og angrende sjæle lever i, vil de vansmekte av tvil, og begynner aa tenke, at det hjelper ikke mer aa stræve eller vente. Og siden kaster de sig bort i aandelig latskap. De slutter op med aa vaake og bede, slutter op med aa kjempe i troen og banke paa. Og paa den aandelige latskap følger aandelig slummer. Verdens kjærlighet vender litt etter litt aarvaakenheten til verden, og derfra kommer ikke engang en jordisk frelser, langt mindre en aandelig.

Ser I nu, I nedtyngede sjæle, I som har ventet paa Israels forloesning, og ennu ikke har faatt full forloesning, ser I hvor ivrigje jøderne er til aa vente paa verdens Frelser, og likevel er det bare et tomt haap. Jøderne har allerede ventet i to tuisen aar paa en jordisk frelser, som skal opbygge det nye Jerusalem for dem. Jødernes haap om den tilkommende frelser er ennu ikke slutt.

Og I sorgende, angrende og betyngede sjæle, I formaar ikke aa vente paa Israels forloesning et aar eller en maaned eller en uke, enda profetinnen Hanna taler til eder, at Messias er allerede kommen, at han snart vil aapenbare sin herlighet, at nu snart kommer han og prediker forloesning for dødens fanger. Hverken den gamle Simeon eller profetinnen Hanna har ophørt med aa vente paa Israels forloesning selv om det siste løvte om ham var givet for fire hundred aar siden. Og paa grunn av denne uavlatelige venting og lengting har Simeon og Hanna faatt se den Herre Kristus i tempelet. Og naar nu denne gamle Simeon og profetinnen Hanna taler om ham til alle dem som i Jerusalem venter paa Israels forloesning, noget som ikke er hendt før, da alle jøder i Jerusalem bare har ventet paa en jordisk frelser, som aldrig kommer, hvor lenge de enn venter, saa tro nu, I faa sjæle, som i Jerusalem venter paa Israels forloesning! Tro nu, I sorgende og angrende, at Mesias er allerede kommen, naar Simeon og Hanna har sett ham! Tro, I nedtyngede og sukende sjæle, at Kristus kommer snart og vil

Søndag mellem jul og nyaar

forløse de fortapte faar av Israels hus! Tro, naar Simeon og Hanna taler til eder om Kristus, at Sions konge kommer, og frelser eders sjæle fra denne dødens dal, og fra syndens trældom, som plager og tynger paa eders sjæle! Tro at jødernes tomme haap og tillit til en jordisk frelser er djevelens bedrag, hvormed han kverver deres syn, saa de skal tro løgnen. For alle jøder som nu er i live, dør i sine synder, før deres frelser kommer. Og de stakkarer som tror paa en jordisk frelser, faar tilmed en ulykkelig død; for de faar aldriig se denne jordiske frelser. Men Simeon og Hanna, som venter paa en aandelig Frelser, de faar se ham før de dør. Simeon hadde faatt den forvissning av den Helligaand, at han ikke skulde smake døden, før enn han fikk se den Herre Kristus. Og han fikk ogsaa se ham, og blev ved dette syn beredt til aa dø. Det er visstnok ikke skrevet om Hanna, om hun hadde faatt en liknende forvissning av den Helligaand; men hun ventet i all fall pa Israels forlønning, like inn i alderdommen. Hun ventet, hun lengtet, hun bad, med aandens uutsigelige sukk. Og denne venting og lengting virket saa meget, at hun fikk se sin Frelser, og ved det syn tendtes glede og fryd hos Hanna, og hun begynte aa tale om Messias, til alle dem i Jerusalem som ventet paa Israels forloesning.

I faa sjæle, som i Jerusalem venter paa Israels forloesning, bli ikke trette av aa vente paa Israels forloesning; men vær sammen med Hanna uavlatelig i faste og bøn, inntil Sions konge kommer og girer eder en evig forloesning! I sorgende og nedtyngede sjæle, kom med Hanna til Herrens tempel, baade de som har faatt forvissning av den Helligaand, og de som ikke har faatt den. Simeon kjenner nok straks den Herre Kristus, han som allerede før har faatt forvissningen. Og derved kommer ogsaa Hanna til aa kjenne Kristus, og tro. Simeon blir ved dette syn rede til aa dø, og profetinnen Hanna begynner aa tale til alle dem som i Jerusalem venter paa Israels forloesning. Tro nu, I sorgende, angrende og nedtyngede sjæle, at Messias er kommen. Sions konge er kommen, og vil forløse dødens fanger, og predike lifligt naadens aar paa Israels berg. Amen.

Nr. 8. Nyaarsdagen.

(1853)

Gud har skjenket ham et navn, som er over alt navn, for at i Jesu navn skal hvert knæ bøie sig, deres i himmelen og paa jorden og under jorden, og hver tung skal bekjenne at Jesus Kristus er Herre til Gud Faders ære. Fil. 2, 9—11.

Vi hører av disse Paulus's ord at Gud har skjenket sin Søn et navn som er over alt navn. Og Peter sier at der er ikke noget annet navn under himmelen, ved hvilket vi skal vorde frelste. Men dette høie navn blir for det meste misbrukt av verdens mennesker, som blander hans høie navn sammen med djevelens navn. Stundom banner de, og stundom misbruken de Guds navn. Om enn et syndigt menneske ikke er verdigt til aa nevne hans høie navn, uten med hjertens andakt, sukk og knæfall, likefullt taker de lettsinnig hans høie navn i munnen, i altslags verdsiktig skravl, akkurat som det ikke skulde ha noget mer paa sig. De mener vel at det kommer paa et ut, om de setter Jesu navn ved siden av djevelens navn. Især er naadetyvene snare til aa nevne hans navn, naar de taler om verdslige ting. Naar de ikke til enhver tid orker aa paakalle djevelens navn, taker de Guds navn til vitne, og de stakkarer merker ikke selv hvorledes de misbruken hans høie navn.

Naar Gud har skjenket sin Søn et navn, som er over alt navn, saa skjønner en derav at dette høie navn burde nevnes bare i aandelige spørsmål, i børner, og under granskning av hans ord, men ikke i verdens forfengelige spøk. Allikevel blander nogen sorgløse hans velsignede navn sammen med djevelens navn, og berer det i sin munn til forlystelse for kjødet. Men Guds navn er ikke av saa ringe verd, at enhver lettsinnig, uten aa gjøre synd, kan nevne det. Men djevelen, som er herre over de sorgløses hjerter, han ler, naar de som er gjenløste med Frelserens hellige og dyrebare blod, spotter hans høie navn. Han vet at Gud vil ikke holde den uskyldig som misbruken hans navn, og derfor tillater den onde aand at de spotter og mis-

bruken det, saa han kan faa dem inn under Guds straff. Naar de nemlig spotter og misbruken hans høie navn, faar den onde derved ære.

Paulus viser, paa forannte sted, at i Jesu navn skal hvert knæ bøie sig, deres som er i himmelen og paa jorden og under jorden. Men vi vet vel at denne knæbøining i Jesu navn ogsaa er en utvortes skikk, som intet virker, hvis hjertet ikke er med. Vi har sett at verdens herrer, som har fine klæder og stive knæ, orker ikke aa bøie sine knæ i Jesu navn. De er vel redde for at de fine klædesklaeder skal sliates for meget, om de skal bøie sine knæ, hver gang syndsbekjennelsen blir lest. Men hyklerne og de munkristne, de bøier sine knæ, selv om hjertet er forherdet. Vi skjønner vel, at de som i himmelen bøier sine knæ i Jesu navn, de bøier ogsaa sine hjerter i hans navn. Og de faa sjæle som berer hans kors paa jorden, de bøier ogsaa sine knæ og hjerter i Jesu navn. Men deres bøining som er under jorden, blir vel til ære for den onde, naar nemlig huldrene og de underjordiske slett ikke taaler at Jesu kors settes paa deres barn. De er nemlig Jesu korses fiender. De berer nok verdens kors, men Jenu kors er de redde for, og likefullt bøier de sine knæ i Jesu navn. Men de kan allikevel ikke komme sig op av jorden, for de frykter for lyset. Hvorfor frykter de for lyset? Fordi deres gjerninger er onde. De graver med sine klør i jorden, og mener at de skal finne en skattegrav der, men naar denne skattegrav kommer for lyset, er det ikke annet enn en kolmile.

Jeg har hørt de gamle fortelle om dem som bor under jorden, at de i naturlig forstand lever sammeslags liv som verdens mennesker: de har fine klædesklaer, prektige bygninger og aandelig mat, som de

tilbyr dem som forviller sig ned under jorden. Men jeg har ogsaa hørt, at dersom et levende menneske smaker paa maten deres, slipper det ikke mer op av jorden, men blir der nede evindelig. Men deres mat, om den enn ser pen ut og smaker godt i munnen, er den likevel ikke annet enn flyttende drakegift, som huldrene smører sine tarmer med, og til slutt begynner de aa se underjordiske, som er sunkne ennu dypere ned i helvede. Man sier ogsaa at huldrrepikerne har fager sang, hvormed de besmitter menneske-gutterne; men deres sang er ikke annet enn hore- og drikkeviser. De efteraper menneskenes skikke, der i mørket hvor de bor. De føder barn og døper dem, men taaler slett ikke at der settes kors paa brystet. De har den tro at alle døpte blir salige, selv om de ikke har korsets tegn paa brystet. Og naar huldbarbarnene døpes, bøier de alle sinc knæ i Jesu navn; den skikk har de taket til laans av de kristne. Men denne knæbøining hjelper dem ikke, naar de er Jesu korses fiender.

Jeg har ogsaa hørt de gamle fortelle hvor de underjordiske folk har sitt ophav fra. Da vaar ulykkelige moder Eva holdt paa aa vaske sine barn, kom hennes skaper og vilde se hvorledes moderen vasker sine barn. Men Eva var saa ærekjær, at hun gjemte bort de barn som var uvasket, men viste Gud dem som var rene. Da spurte Gud henne: «Er dette alle barnene dine?» «Ja», svarte Eva. Da sa Gud til henne: «Hvad du har skjult for Guds øine, skal ogsaa være skjult for menneskenes øine». Av disse barn, som vaar moder hadde gjemt bort, kom huldrene eller de underjordiske, som ennu er uvasket, for de er saa ærekjære at de skjuler alle skammelige steder, baade for Guds og menneskenes øine. Og om de enn av hjertet er svarte og urene, later de allikevel ikke Frelseren vaske sine hjarter. Derfor saa ogsaa Frelseren: «I er rene, dog ikke alle». Judas var ogsaa en av Jesu disipler, og han gjemte bort de verste steder, da de andre disipler tok til aa spørge: «Herr e, hvem er det?» Han visste nok at Herren kjente hans onde gjerninger, men han tenkte vel at en trenger ikke om aa rope dem ut for verden. Og da Frelseren gav ham det dyppe stykke, før djevelen inn i ham. Allerede før var gjerrighetens djevel faren inn i Judas Iskariots hjerte, og nu, efter det

Nyaarsdagen

dyppe stykke, før ogsaa hatets djevel inn i hans hjerte. For ærens djevel var saa stor hos ham, at han paa ingen maate vilde aapenbare sitt forræderi for de andre disipler. Dersom han hadde bekjent at han var en forræder, vilde han blitt aldeles æreløs, og derfor tenkte han at en trenger ikke om aa rope det ut for verden. Saaledes tenker alle Adams barn, som ikke er blitt vasket: «en trenger ikke om aa rope det ut for verden.» Aa du stakkars ulykkelige moder! Hadde du vist Gud alle barnene, saa svarte og uvasket som de var, saa var ingen av dem blitt skjult under jorden. Men du ulykkelige moder skjulte dine barn for Guds aasyn, og av dem kom de skjulte (eller hulde) mennesker, som bor under jorden. Der bøier de sine knæ i Jesu navn, men er likevel forblitt uvasket, da de bor i mørket og hater lyset, fordi deres gjerninger er onde. De er Jesu korses fiender, da de aldeles ikke tillater at korsets tegn settes paa brystet. Og hvorledes kan de bere Jesu kors, naar de skjuler alle skammelige punkter, saa ingen skal se hvor svarte de er. De vil nemlig gaa inn i himmelen med æren.

Naar nu Gud har ophøiet sin Søn, og skjenket ham et navn som er over alt navn saa at hvert knæ skal bøie sig i Jesu navn, deres som er i himmelen og paa jorden og under jorden, saa vilde det høve for oss aa bede for alle dem som er under jorden, at de vilde begynne aa bøie sine knæ under korset, at de vilde take Jesu kors paa sig, saa de blev nødt til aa bøie sine knæ under korsbyrden, at de først maatte komme sig op av jorden, og til slutt fra jorden til himmelen. Hvor herligt det maa være for dem som bor i himmelen aa bøie sine knæ i Jesu navn, de som allerede er frigjorte fra korsbyrden. Men for dem som bor paa jorden, er det en stor tvang, om de skal bøie sine knæ i Jesu navn, og derfor er de korsberere, og Jesu kors bøier deres knæ. Men for de blinde stakkare som bor under jorden, og ikke kommer sig op derfra, selv om de bøier sine knæ (for de er Jesu korses fiender), for dem burde vi bede, at de maatte komme sig op av jorden, saa som vaart haap er, at de skal komme sig op, de faa sjæle som taker korset paa sitt bryst. Hør, du store korsberer, de sørgetes, nødstedtes og nedtryktes sukk. Fader vaar o.s.v.

Evangelium Luk. 2, 21.

Vi hører av det korte evangelium paa idag, at denne dag er Frelserens navnedag. Da pleier verdens herrer aa ønske hverandre lykke for det nye aar. Men vi vet at de ønsker bare jordisk lykke, nogen bedre lykke er det ikke tale om engang. De faa sjæle som kjenner at denne jordiske lykke ikke er varig, burde ønske alle dem en bedre lykke, som ikke ennu kjenner sin ulykke, at dc i dette aar, om Herren unner dem naadedage, maa komme til aa kjenne sin ulykkelige tilstand, og derefter begynne aa bøie sine knæ i Jesu navn.

Den første overveielse:
Hvorledes de bøier sine knæ, som er under jorden.

Den annen overveielse:
Hvorledes de bøier sine knæ, som er paa jorden.

Den tredje overveielse:
Hvorledes de som er i himmelen, bøier sine knæ i Jesu navn, han som idag har faatt navnet Frelser.

Den første overveielse:
Hvorledes de bøier sine knæ som er under jorden. Efter apostelens ord skal hvert knæ bøie sig i Jesu navn, deres i himmelen og paa jorden og under jorden. Saavidt vi har hørt, er huldrene og de underjordiske saadanne skapninger, som nok har folkehamb, men likevel er av saa forskjellig natur, at et levende menneske, som har liv og aand, kan ikke se dem uten avsky. Iser er folk redde saadanne underjordiske, som er aandelig døde. Og ennskjønt et levende menneske ingen lyst har til aa se dem, kommer de ham likevel tids og ofte for øinene, ja næsten hver dag. Naar nemlig et levende menneske i lang tid har levd bare av den Helligaands vin, som disiplene blev drukne av paa pinsedag, kommer han i den tilstand at han ser de underjordiske, ser hvor de gjeiper som skogdjewler, skratter som troll, og skriker som utborer. Men alle disse underjordiske ønsker aa bli døpte paany, og faa nytt navn. De er nemlig døpte med vann, men ikke med den Helligaand og ild. Døperen Johannes sa til jøderne: «Jeg døper eder med vann, men han som kommer efter mig, han skal døpe eder med den Helligaand og ild». Det er merkeligt, at alle disse underjordiske ønsker vanndaap paany, og

nytt navn. De kjenner visst at den første daap hjelper dem ikke, naar de har brutt daapspakten. Men allikevel blir de vrede, om et levende menneske kaller dem for hedninger. Naar nu et levende menneske hverken kan give dem den Helligaands daap eller nytt navn, det kan alene Frelseren give, maa det slaa løs paa disse underjordiske med aandens sverd, eller lovens hammer, og med Arons stav, for at de skal fly til Frelseren. Men de er saa langt borte fra ham, i helheimen og i mørkets land, at de vet ikke hvor Frelseren er, og de tror ikke at dette levende menneske vet bedre enn de underjordiske, hvor veien til himmelen gaar. Allikevel bøier de sine knæ i Jesu navn, enda de er under jorden. Men de bøier sig paa den maate, at hjertet er i djevelens vold, og tankerne i verden, og den knæbøining hjelper dem ikke op av jorden.

Huldrene er ogsaa under jorden, og det sies at de har kammers og hus, paa samme maate som de som bor paa jorden. Men de vil ofte tilegne sig andre folks eiendom, ved hjelp av drakegift, som de tilbyr hverandre. Dersom et menneske vender øinene ifra, taker huldrnen i et øieblikk barnet fra det og bærer det ner under jorden. Dette kommer av at mennesket er sovnaktigt. Dersom det menneske som er paa jorden, altid kunde vaake over sin eiendom, dersom det altid var utrustet med Guds ord, dersom det altid signet sig, naar det legger sig og naar det staar op, saa hadde ikke huldrene ennu magt til aa take dets barn og eiendom. Huldrepikerne taker ogsaa menneskebarn før daapen, dersom der ikke er satt korsets tegn paa brystet og lagt Guds ord under hovedet. Disse ting viser at der er stor misunnelse og gjerrighet, hos dem som bor under jorden, at de har stort vet i hovedskallen og ormelist, at de hater dem som har kors paa brystet, og at de er redde Guds ord og det aandelige jern, som er skjerpet i den Helligaands ild. Huldrene og de underjordiske bor i mørket og gjør mørkets gjerninger. De hater lyset; ti deres gjerninger er onde. De har mørkets magt, og i mørket er de paa ferde. Men de er nok derfor gudelige og dydige, enda de drikker, banker og slaas, horer og stjeler. De bøier alt-saa sine knæ i Jesu navn, men denne knæbøining hjelper dem ikke, naar den onde har faatt saa stor magt over dem, at de slett ikke vil tillate at der settes korsets

tegn paa brystet. Til deres hop som er under jorden, hører ogsaa utborene, som skriker likesom barn, og vil bli døpt. De har ikke faatt navn, og derfor skriker de. De underjordiske vil ogsaa bli døpte paany og faa nytt navn. Men vi hører i Aapnenbaringen, at Frelseren giver ikke nytt navn til andre enn dem som seirer, og dette nye navn er saa skjult, at ingen annen forstaar hvad det betyr, enn den som har faatt det.

Stig op av jorden, I ulykkelige underjordiske, og tak det hellige korses tegn paa eders bryst, saa faar I et nytt navn.

Den annen overveielse: **H**vorledes de mennesker bøier sine knæ, som bor paa jorden. De mennesker som er under jorden, bøier sine knæ i Jesu navn, bare for skikkens skyld, av hykleri og for aa styrke sin døde tro. De bøier sine knæ for Gud, men sitt hjerte bøier de for verden og djevelen. Men de som er paa jorden, bøier sine knæ under korsbyrden. Naar de først skal take Jesu kors paa, maa de bøie sine knæ i Jesu navn. Og saa ofte som de blir trette under korsbyrden, maa de bøie sine knæ, for ellers formaar de ikke aa reise sig op med en saadan byrde; de maa bøie sine knæ, hver gang de skal reise sig op, og naar de skal drage avsted med byrden. For om enn Jesus har sagt: «Mitt aak er gavnligt, og min byrde er lett», er Jesu kors allikevel ikke lett for nybegynnerne, som ennu ikke er vante til aa bere. De rager hit og dit som en uvant kjøreren, paa hvis hals der ennu ikke er lagt aak. Stundom hopper de op likesom villrein, og setter avsted i fullt sprang, for saaledes aa naa snart frem, maa vite, til andre tider igjen legger de sig ned likesom naut, og later sig dyktig rise av den Helligaand, før de taker til aa larke efter. Nogen slenger korsbyrden i bakken, og sier: «hunden han bere den byrde! kan jeg ikke komme til himmelen med mindre møie, saa faar det være!» At dette aa bere korset blir saa tungt for mange, kommer av at en rett korsbererer blir utaalmelig over at verdens hop med magt setter ham til aa bere dette Jesu kors. Hadde Jesus selv lagt dette kors paa ham, saa kunde korsbæreren havt haap om aa fortjene noget, naar han naar frem med korset. Men naar korsbereren blir var at verdens hop med magt har satt ham til aa bere Jesu kors, da blir han

Nyaarsdagen

utaalmelig, og tenker at verdens hop var passelig til selv aa bere dette kors, det blir jo ingen ting av det. Verden giver ham ikke saa meget som en skilling for den umak, men hellere spotter de ham, og Frelseren giver ham heller ikke nogen løn for denne korsbering, om enn mangen korsberer mener at Frelseren lønner ham godt, eller giver ham det evige liv og salighet for det. Men det er ikke saa. Du maa bare ikke tenke paa at du skal fortjene noget med den bering. For du har selv korsfestet Frelseren, men Frelseren har ikke lagt korset paa dig; det har verdens hop gjort, og du har sammen med verdens hop korsfestet Frelseren.

Hvad fortjener du da med at du berer korset? Ingen ting. Det var en annen sak om Frelseren hadde lagt sitt kors paa dig, og bedt dig bere det og sagt: «Kjære kristen! ber du dette kors bort til Golgata, jeg er saa trett at jeg greier ikke aa bere det selv.» Du hadde maaskje kunnet fortjene noget, dersom du enda var gaatt i døden for hans skyld, og han hadde faatt leve. Men det er ikke Frelseren som har korsfestet dig, saa som du vel hadde fortjent, men du har korsfestet Frelseren, og for denne grufulle gjerning har du fortjent helvede, og ingen løn. Hvor langt kommer du da med din fortjeneste? Jo, du kommer til helvede. Hvor tungt det enn er aa bere dette Jesu kors du fortjener ingen ting med det. Og dog maa du bere hans kors, om du vil bli kristen, for han har selv sagt: «Den som ikke taker sitt kors og følger etter mig, han er mig ikke verd».

Ja, nu hører I korsberere, hvordan eders sak staar. I maa bere Jesu kors, som verdens hop har lagt paa eder. I maa bøie ders knæ i Jesu navn, saa ofte som I er trette, saa ofte som I er sorgfulle og nedtrykte, saa ofte som I er i angst, nød og tvil, saa lenge som I formaar aa bere hans kors, og serlig naar I ikke formaar, eller naar dette Jesu kors blir saa tungt, at I maa sukke og stønne. Det er dertil korset er satt paa brystet, at I skal sukke, rope, krype, stræve, lengte under korset, bede med foldede hender, og bøie eders knæ i Jesu navn. For de som er under jorden, bøier sine knæ, ikke for den store nøds skyld, ikke paa grunn av hjertets angst, ikke for syndesmertens skyld, ikke paa grunn av samvittighetsnød, ikke for ver-

dens hat og forfølgelses skyld; men de bøier sine knæ for verdens skyld, for timeelig fattigdoms skyld, for skjenningens skyld, eller ogsaa for brennevinets skyld, eller de er i saa ynklig nød for brennevinslystens skyld, at de nødes aa bøie sine knæ for brennevinshandleren, og bede ham for verdens guds skyld, for helvedes fyrstes skyld, for djevelens og satans skyld, at brennevinshandleren vilde forbarme sig over dem, og dryppe en ormetaare i deres munn av den brennende lue, av den flytende og kokte gift, som slukker deres brennende tørst, og etter tender den. De underjordiske bøier ogsaa sine knæ for horen, og beder med sukk og taarer, at hun for horedjevelens skyld vilde hjelpe dem. Drankerne og horkarlene har nok stive knæ, naar de skal knæle i kirken og bekjenne sine synder, men de er nok snertne til aa bøie sine knæ for brennevinshandleren og horen. Men bry dig ikke, du brennevinshandler og hore! Djevelen maa til slutt forbarme sig over dem, som paa sine knæ beder til ham med sukk og taarer.

Tak eksempel av dem, I korsberere. Er I saa snare til aa bøie eders knæ for Frelseren? Er I saa andektige til aa bede til eders Gud med taarer og sukk, som horkarlene og drunkerne er? Eders knæ er vel ofte stivere enn deres, for djevelen bøier deres knæ, men de vaktes knæ gjør han stive, og sier: Hvad skal det være til, at I bøier eders knæ for ham, han hører saa likevel ikke eders bønner.

D e n t r e d j e o v e r v e i c i l s e :
Hvorledes de bøier sine knæ,

s o m e r i h i m m e l e n . Deres knæ er ikke lenger stive, for kjærigheten har gjort dem myke. Naar korsbereren skal bøie sine knæ, maa han først bøie det ene knæ og derefter det annet, for at ikke knærne skal ta skade, og for at han ikke plusselig skal falle med den tunge byrde. Likesaa naar han skal staa op, saa maa han først løfte den ene fot, fordi han ikke er istand til aa la begge føtterne falle paa én gang, eller etter løfte dem op. Men de som i himmelen bøier sine knæ i Jesu navn, kan bøie begge knæ paa én gang, for deres byrde er takon bort. Vi hører at de som bor i himmelen, faller paa sitt ansikt til jorden, og tilbeder Gud paa den maate. For de er saa lette, naar korset er taket bort. Kjærigheten hos dem er saa sterk, at den tvinger dem til aa bede i Jesu navn. Alle hellige har bøiet sine knæ, men Frelseren har ikke bare bøiet sine knæ, men har ogsaa trykket sitt ansikt mot jorden. Menneskenes synder fallt paa hans samvittighet. De som i himmelen bøier sine knæ i Jesu navn, de faller ned og tilbeder Gud. Alle knæ som bøier sig i Jesu navn, burde paa nyaarsdagen bøie sig over graven. For ingen av oss vet om vi skal leve dette aar til ende. Hvem vet hvem som blir igjen til næste aar, for aa bøie sine knæ i Jesu navn, naar saa mange mennesker er døde, som det ifjor ennu var levende aand i. Bøi eders knæ i Jesu navn, I faa sjæle, som ennu er levende paa jorden, saa at I snart maatte faa bøie eders knæ i himmelen. Amen.